

แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก
ในการบรรเทาสาธารณภัย

โดย

พลตรี เมธี พยอมหอม
ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก
กองทัพบก

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 56
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2556 – 2557

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการ
บรรเทาสาธารณภัย

ลักษณะวิชา การทหาร

ผู้วิจัย พลตรี เมธี พยอมหอม **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 56

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัย มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น และ 2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในกิจการสาธารณภัยจากกฎหมายตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553 - 2557 และแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 รวมถึง แนวคิดและหลักการในระบบการบริหารจัดการกิจการสาธารณภัยที่เป็นสากล การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้บังคับหน่วย มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ผู้บัญชาการกองพลทหารช่าง และผู้บังคับหน่วยทหารในพื้นที่ เกี่ยวกับแนวคิดในการดำเนินงานของหน่วยทหารในการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปฏิบัติการ นำมาวิเคราะห์และสรุปเสนอแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงานในปัจจุบัน

ผลการศึกษาสรุปได้ 2 ประเด็นที่สำคัญกล่าวคือ 1. การดำเนินงานของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดกับหน่วยงานทหารต่างๆที่เข้าปฏิบัติงาน และ 2. เพิ่มศักยภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของทหารโดยขยายหน่วยในอัตราจากกองร้อยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกเป็นหน่วยระดับกองพัน เพื่อสามารถจัดชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติเสริมการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาช่วยเหลือผู้ประสบภัยใน 24 ชั่วโมงแรก

ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมจากการศึกษาพบว่า แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมควรกำหนดให้ หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก ทำหน้าที่ประสานงาน หน่วยทหารต่างๆที่เข้าปฏิบัติการในการบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่จังหวัดเพื่อความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงานและการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกและกระทรวงกลาโหม

คำนำ

เนื่องจากอัตราการเกิดสาธารณภัยในโลกปัจจุบันและในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากร และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นำไปสู่การเบียดเบียนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดความไม่สมดุลของระบบนิเวศน์ ถึงแม้มนุษย์จะไม่สามารถยับยั้งการเกิดสาธารณภัย แต่การจัดเตรียมความพร้อม การกำหนดวิธีป้องกันที่มีประสิทธิภาพและความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนจะสามารถลดผลกระทบและความสูญเสียอันเนื่องมาจากสาธารณภัยต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้วิจัย ซึ่งได้มีโอกาสเข้าร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยบ่อยครั้งในหลากหลายพื้นที่ต่างสถานการณ์ ส่งผลให้ผู้วิจัยได้สัมผัสข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานในกิจการสาธารณภัยอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ การดำเนินงานในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยจะสำเร็จได้ต้องเกิดจากร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนและการบริหารจัดการหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพในระหว่างปฏิบัติการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาและวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างหน่วยทหารต่อกิจการสาธารณภัยโดยหวังเพียงเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับหน่วยทหารและเพื่อประโยชน์ต่อกองทัพในอนาคต ภายหลังจากที่ได้ทบทวนเอกสารและกฎหมายที่เกี่ยวข้องบางส่วน ผู้วิจัยพบว่าหน่วยมณฑลทหารบกและหน่วยจังหวัดทหารบก เป็นหน่วยทหารหน่วยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานส่วนภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทย(จังหวัด)ในกิจการสาธารณภัยตามกฎหมายมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยที่ได้รับจะสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพหน่วยทหารในการปฏิบัติงานในกิจการสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พลตรี

(เมธิ พยอมหอม)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 56

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัย	6
พระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550	6
แผนป้องกันและบรรเทาและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557	10
แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554	17
แนวคิดและหลักการจัดการสาธารณภัย	21
ระบบบัญชาการเหตุการณ์ในฐานะเครื่องมือบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน	27
การจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
โครงสร้าง การจัดและภารกิจ หน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก	41
โครงสร้าง การจัดและภารกิจ หน่วยกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก	49
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
บทที่ 3 บทบาท หน้าที่ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทา	
   สาธารณภัย	55
บทบาท หน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	
ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550	55
ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม	59
ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย	60
ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพบก	61
ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกมณฑลทหารบกที่ 15 ต่อเหตุการณ์โรงโม่	
หินถล่มในจังหวัดเพชรบุรี	63
ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัย	65
บทที่ 4 บทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทา	
   สาธารณภัย	71
วิเคราะห์บทบาท มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัย	71
บทบาท มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัย	75
สรุป	80
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	82
สรุป	82
ข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม	86

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	88
ผนวก ก	89
บทสัมภาษณ์ ผู้บัญชาการกองพลทหารช่าง ต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัย	
ผนวก ข	91
บทสัมภาษณ์ ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15 ต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย	
ผนวก ค	94
บทสัมภาษณ์ ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกราชบุรี ต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย	
ผนวก ง	97
บทสัมภาษณ์ ผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 1 รักษาพระองค์ ต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย	
ผนวก จ	99
บทสัมภาษณ์ ผู้บังคับกองพันทหารช่างที่ 401 ต่อ แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย	
ประวัติย่อผู้วิจัย	101

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3 – 1	ระดับความรุนแรงของสาธารณภัยและระดับการจัดการ	58

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2 - 1	การกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย ตาม พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550	9
2 - 2	ผังการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม	19
2 - 3	วงจรกิจการบริหารงานสาธารณภัย	22
2 - 4	สายการบังคับบัญชาและเอกภาพในการบังคับบัญชา	29
2 - 5	โครงสร้างการจัดองค์กรของระบบบัญชาการเหตุการณ์	34
2 - 6	โครงสร้างกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่	37
2 - 7	การประสานการปฏิบัติการจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	38
2 - 8	รูปแบบการประสานการปฏิบัติการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับหน่วยงานในเขตพื้นที่การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเขตพื้นที่	38
2 - 9	รูปแบบการประสานการปฏิบัติการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับ หน่วยงานนอกเขตพื้นที่การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	39
2 - 10	ผังการจัดส่วนราชการหน่วยมณฑลทหารบกขึ้นตรงต่อกองทัพภาคที่ 1 และการแบ่งส่วนราชการของจังหวัดทหารบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 1	43
2 - 11	ผังการจัดส่วนราชการหน่วยมณฑลทหารบกขึ้นตรงต่อกองทัพภาคที่ 2 และการแบ่งส่วนราชการของจังหวัดทหารบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 2	44
2 - 12	ผังการจัดส่วนราชการหน่วยมณฑลทหารบกขึ้นตรงต่อกองทัพภาคที่ 3 และการแบ่งส่วนราชการของจังหวัดทหารบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3	46

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่		หน้า
2 - 13	ผังการจัดส่วนราชการหน่วยมณฑลทหารบกขึ้นตรงต่อกองทัพภาคที่ 4 และการแบ่งส่วนราชการของจังหวัดทหารบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 4	47
2 - 14	ผังการจัด หน่วยมณฑลทหารบก	48
2 - 15	ผังการจัด หน่วยจังหวัดทหารบก	49
2 - 16	ผังการจัด หน่วยกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย กองพลพัฒนา	50

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

จากสภาวะแวดล้อมและสภาวะอากาศของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการกระทำของมนุษย์ที่มุ่งผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ ทำให้สาธารณภัยมีแนวโน้มที่จะมีความถี่ของการเกิดและมีความหลากหลายมากขึ้น ถึงแม้ประเทศไทยจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเผชิญต่อสาธารณภัยต่างๆได้ แต่หากได้มีการกำหนดวิธีการเตรียมการและป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพก็สามารถลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้

วิธีการดังกล่าวนั้นคือการเตรียมการและเตรียมความพร้อมขององค์กรต่างๆทั้งส่วนราชการและภาคเอกชน โดยทุกองค์กร/หน่วยงานต้องตระหนักและเห็นความสำคัญ และยึดถือเป็นหน้าที่ที่ต้องร่วมมือในการดำเนินการ เนื่องจากความสำเร็จของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกิดจากการปฏิบัติงานในลักษณะร่วมมือและบูรณาการทรัพยากรจากหน่วยงานต่างๆมากกว่าการดำเนินงานแต่เพียงลำพังโดยหน่วยงานเดียว

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 กำหนดความหมาย "สาธารณภัย" หมายถึง อัคคีภัย วัตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย การปฏิบัติงานของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกตามพระราชบัญญัตินี้ มีบทบาท 2 ประการคือ การทำหน้าที่เป็นกรรมการร่วมในการวางแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด สืบเนื่องจากผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกมีสถานะเป็นรองประธานคณะกรรมการวางแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดและการจัดกำลังพล ยุทโธปกรณ์ของหน่วยสนับสนุนกองอำนวยการป้องกัน

และบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด รวมทั้งเป็นการปฏิบัติงานตามแผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม. พ.ศ.2554 อีกด้วย

ต่อกรณีเหตุการณ์ภูเขาหินถล่มในพื้นที่สัมปทานของโรงโม่หินเพชรสมุทรในจังหวัด เพชรบุรีเมื่อวันที่ 3 มิ.ย.56 ในที่เกิดเหตุคนงานโรงโม่หินถูกหินถล่มทับจำนวน 4 รายพร้อมรถ แบลโฮ โดย 3 รายเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ และ บาดเจ็บ 1 ราย มณฑลทหารบกที่ 15 ได้จัดตั้ง ศูนย์ บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 15 พร้อมทั้งจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์เข้าช่วยเหลือ ร่วมกับหน่วยทหารและองค์กรมูลนิธิภาคเอกชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง โดย ดำเนินการเร่งด่วนเพื่อค้นหาผู้รอดชีวิตและช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในสถานการณ์เฉพาะหน้า รวมถึง สนับสนุนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ (ใช้เวลา ปฏิบัติการรวม 5 วัน)

ทั้งนี้ภายหลังการปฏิบัติภารกิจมณฑลทหารบกที่ 15 (ในห้วงเวลานั้น ผู้วิจัยดำรง ตำแหน่ง รองผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15) ได้สรุปบทวนการปฏิบัติงานและปัญหา ข้อขัดข้อง จากการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาวิธีการ ของกองทัพต่อการปฏิบัติงานบรรเทาภัยพิบัติในอนาคตและผลจากการสรุปบทเรียนในการ ปฏิบัติงานดังกล่าวมีข้อพิจารณาที่สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือประการแรก ความจำเป็นที่ กองทัพบกต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยทหารในการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย พื้นที่ประสบภัย เนื่องจากการดำเนินงานของหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานขาดความเป็นเอกภาพ เกิดความสับสนและไม่มี ความเหมาะสมในหลายด้าน และประการที่สอง ด้วยโครงสร้างการจัด หน่วยงานภายในของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก บทบาท หน้าที่ในการปกครอง พื้นที่ทางทหาร และการปฏิบัติงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ที่เอื้อต่อการดำเนินงานในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยได้ ดังนั้นหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกควรมีบทบาทในการปฏิบัติงาน บรรเทาสาธารณภัยเพิ่มเติมจากที่ได้กำหนดไว้ในแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ซึ่ง จะทำให้การปฏิบัติในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพและกระทรวงกลาโหมมีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้น

การศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการเพิ่มเติมผู้วิจัยพบว่า หน่วยมณฑลทหารบกและ จังหวัดทหารบก เป็นหน่วยทหารของกองทัพที่มีความเหมาะสมในการบริหารจัดการส่วน ปฏิบัติงาน(หน่วยทหารที่มาสสนับสนุน)ในพื้นที่วิกฤติ เนื่องจากบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของ หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกโดยปกติ จะมีการประสานงานกับหน่วยราชการพล เรือในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งบทบาทหน้าที่ของผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการ จังหวัดทหารบกตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 จะทำหน้าที่รอง

ประธานกรรมการในคณะกรรมการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยทหารอื่น ซึ่งจะเข้าร่วมปฏิบัติงานเฉพาะเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นแล้วเท่านั้น ดังนั้นหน่วยงานที่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่อำนาจการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาภัยพิบัติโดยตรงกับหน่วยงานทหารที่มาให้การสนับสนุน ควรมอบให้หน่วยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกทำหน้าที่

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึง แนวทางการพัฒนาบทบาทของมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัยเมื่อเกิดสาธารณภัยและวิเคราะห์ถึงบทบาทหน่วยทหารในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งจะต้องปฏิบัติตามตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553 - 2557 แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 โครงสร้างการจัดส่วนราชการพลเรือนที่รับผิดชอบโดยตรงและประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผลการวิจัยจะนำมาซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของหน่วยทหารต่องานการบรรเทาสาธารณภัยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทของมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ต่อหน่วยทหารที่เข้าร่วมบรรเทาสาธารณภัย ส่วนราชการพลเรือนที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบรรเทาสาธารณภัย โดยศึกษาบทเรียนจากกรณีเหตุการณ์ภูเขาหินถล่ม ณ โรงโมหิน อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี เมื่อ 3 มิ.ย.56
2. เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการกิจการบรรเทาสาธารณภัยประกอบด้วย ส่วนราชการทหารที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัย ส่วนราชการพลเรือน รวมถึงภาคเอกชนต่างๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาถึง แนวคิด ภูมิหาย ทฤษฎี กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้ง ศึกษาโดยการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย จากนั้นนำ ผลการศึกษาค้นคว้าและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เรียบเรียง เพื่อให้ได้ข้อสรุปถึงแนวทางในการ ปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทของมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการสนับสนุน ส่วนราชการพลเรือนในการช่วยเหลือและการบรรเทาสาธารณภัย
2. ได้แนวทางการพัฒนาบทบาทของมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการ บรรเทาสาธารณภัย

คำจำกัดความ

สาธารณภัย	หมายถึง	อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัย อื่นๆอันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจาก ธรรมชาติหรือมนุษย์ อุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใด ซึ่ง ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายหรือความเสียหายแก่ ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และให้หมายความ รวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย
การบรรเทาสาธารณภัย	หมายถึง	การดำเนินการใดเพื่อป้องกันและลดผลกระทบ การเตรียมพร้อม รับภัย การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการ จัดการหลังการเกิดภัยอันสืบเนื่องมาจากสาธารณภัย

หน่วยงานของรัฐ	หมายถึง	ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐแต่ไม่หมายรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	หมายถึง	องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง
ผู้อำนวยการ	หมายถึง	ผู้อำนวยการกลาง ผู้อำนวยการจังหวัด ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร
ระบบบัญชีการเหตุการณ์	หมายถึง	ระบบที่ใช้เพื่อการสั่งการ ควบคุม และประสานความร่วมมือของแต่ละหน่วยงานในการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน สาธารณภัย ระบบดังกล่าวเป็นระบบปฏิบัติการเพื่อการระดมทรัพยากรไปยังที่เกิดเหตุเพื่อบริหารจัดการเหตุฉุกเฉินให้สามารถปกป้องชีวิตทรัพย์สินและสิ่งแวดลอมได้อย่างบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัย

การศึกษา แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย ผู้วิจัยได้รวบรวม ค้นคว้าและศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและดำเนินการวิจัย ดังที่จะได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. พระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550
2. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557
3. แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม 2554
4. แนวคิดและหลักการจัดการสาธารณภัย
5. ระบบบัญชาการเหตุการณ์ในฐานะเครื่องมือบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน
6. การจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น
7. โครงสร้าง การจัดและภารกิจหน่วย มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก
8. โครงสร้างการจัดและภารกิจหน่วยกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย
9. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทบาทในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก

ภายใต้บริบท พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 บทบาทของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และบทบาทของจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

พระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

สาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆอันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิด อุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรองรับรูปแบบสาธารณภัยที่ส่งผลกระทบต่อความสูญเสียทั้งคนและทรัพย์สินในวงกว้างดังที่ได้นิยามสาธารณภัย โดยได้ดำเนินการปรับปรุงและยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 ฉบับได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่าย

พลเรือน พ.ศ.2522 และ พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย สารของพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ประกอบด้วยข้อบัญญัติทั้งสิ้น 53 มาตรา แบ่งเป็น 6 หมวด โดยสรุปสาระที่สำคัญของกฎหมายที่หน่วยงานราชการภาครัฐและเอกชนต้องดำเนินการ ประกอบด้วย

1. หน่วยงาน/องค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วยหน่วยงานดำเนินการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และหน่วยงานทำหน้าที่ดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1.1 หน่วยงานดำเนินการในการกำหนดนโยบาย แผนและและบูรณาการ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งตาม พระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับประเทศและระดับพื้นที่ โดยในระดับประเทศกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “กปภ.ช.” วัตถุประสงค์การดำเนินงานเพื่อกำหนดความเป็นเอกภาพในการกำหนดนโยบาย แนวทางการปฏิบัติของส่วนราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทิศทางการพัฒนาแผนงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ บทบาทที่สำคัญของคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยการกำหนดนโยบายและให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดทำขึ้น เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและอนุมัติเป็นแผนการป้องกันและและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ บูรณาการและพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน และการกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โครงสร้างคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ มีรองประธานกรรมการจำนวน 2 คน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและปลัดกระทรวงมหาดไทย และมีกรรมการจำนวน 20 คน ประกอบไปด้วยปลัดกระทรวงจำนวน 8 คน ผู้บัญชาการเหล่าทัพและผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณและผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 5 คน มีอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการและเลขานุการ ส่วนในระดับพื้นที่ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวหมายถึงพื้นที่ระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร จะกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด วัตถุประสงค์การดำเนินงานเพื่อกำหนดแผนงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในขอบเขตพื้นที่จังหวัดให้มีความสอดคล้องกับนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามที่

คณะรัฐมนตรีอนุมัติ การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในลักษณะการบูรณาการหน่วยงานภายในจังหวัดและการเตรียมการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆที่อาจต้องรับการสนับสนุน โครงสร้างคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ มีรองประธานกรรมการจำนวน 3 ท่าน คือ รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารบกตามการแบ่งพื้นที่เขตการปกครองส่วนราชการทหารและนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด และมีกรรมการประกอบไปด้วยผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่ประจำอยู่ในพื้นที่จังหวัด ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลและระดับองค์การบริหารส่วนตำบล รวม 7 คน ผู้แทนองค์กรสาธารณกุศลในจังหวัดตามจำนวนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรแต่งตั้ง และผู้แทนสถาบันการศึกษาในกรณีจังหวัดดังกล่าวมีที่ตั้งของสถานศึกษาในพื้นที่ มีหัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

1.2 หน่วยงานทำหน้าที่ปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติงาน และกำหนดให้ส่วนราชการในการกำกับของรัฐอื่น หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชนและองค์กรสาธารณกุศลอื่น ๆ เป็นหน่วยงานสนับสนุน

2. ความรับผิดชอบในการดำเนินงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยยึดถือขอบเขตพื้นที่การปกครองของกระทรวงมหาดไทยกล่าวคือ ผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่นในเขตรับผิดชอบ นายอำเภอทำหน้าที่ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ กรณีสาธารณภัยที่เกิดขึ้นครอบคลุมพื้นที่เกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่นหรือระดับอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในเขตรับผิดชอบ

3. ในกรณีสาธารณภัยที่เกิดขึ้นมีระดับความรุนแรงเกินขีดความสามารถของผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่รับผิดชอบพื้นที่ตามข้อ 2. พระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้มอบอำนาจให้นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย มีอำนาจสั่งการผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่รับผิดชอบได้เช่นกัน โดยมีโครงสร้างการกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจตามแผนภาพที่ 2 - 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 - 1 การกำหนดบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
ตาม พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

สั่งการให้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

แผนป้องกันและบรรเทาและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 มีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ หลักการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระบวนการป้องกันและบรรเทาภัยด้านสาธารณภัย และกระบวนการป้องกันและบรรเทาภัยด้านความมั่นคง สรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทย

1. นายกรัฐมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) และในกรณีที่เกิดสาธารณภัยร้ายแรงยิ่ง มีอำนาจสั่งการผู้บัญชาการผู้อำนวยการหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) เป็นผู้กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ บูรณาการพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และมีอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการฯ (กปภ.ช.)

3. คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ เป็นผู้รับผิดชอบนโยบายด้านอุบัติภัยและการปลุกจิตสำนึกเรื่องความปลอดภัย โดยมีอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการฯ (กปอ.)

4. การบัญชาการ การสั่งการ และการดำเนินการใดๆเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับประเทศ ระดับจังหวัด/กรุงเทพมหานครและระดับท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

นโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

1. พัฒนาและส่งเสริมระบบการป้องกันสาธารณภัยและลดผลกระทบให้มีประสิทธิภาพโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นบรรทัดฐานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับภูมิสังคม

2. พัฒนาและส่งเสริมระบบการเตรียมความพร้อมให้ทุกภาคส่วนในสังคม สามารถรองรับมือกับสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้อย่างบูรณาการ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเพิ่มบทบาทของประชาชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3. พัฒนาศักยภาพการจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินให้สามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์และมีเอกภาพ

4. พัฒนาระบบการฟื้นฟูบูรณะให้สามารถสนองตอบต่อความต้องการของผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว ทัวถึงและเป็นธรรม

5. พัฒนาระบบการเชื่อมโยงหน่วยงานเครือข่าย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตสาธารณภัย กำหนดไว้ 2 ด้าน

1. ด้านสาธารณภัย ประกอบด้วย 14 ประเภท ดังนี้

- 1.1 อุทกภัยและดินโคลนถล่ม
- 1.2 ภัยจากพายุหมุนเขตร้อน
- 1.3 ภัยจากอัคคีภัย
- 1.4 ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย
- 1.5 ภัยจากการคมนาคมและขนส่ง
- 1.6 ภัยแล้ง
- 1.7 ภัยจากอากาศยาน
- 1.8 ภัยจากไฟฟ้าและหมอกควัน
- 1.9 ภัยจากแผ่นดินไหวและอาคารถล่ม
- 1.10 ภัยจากคลื่นสึนามิ
- 1.11 ภัยจากโรคระบาดมนุษย์
- 1.12 ภัยจากโรค แมลง สัตว์ ศัตรูพืชระบาด
- 1.13 ภัยจากโรคระบาดสัตว์และสัตว์น้ำ
- 1.14 ภัยจากเทคโนโลยีและสารสนเทศ

2. ด้านความมั่นคง ประกอบด้วย 4 ประเภท ดังนี้

- 2.1 ภัยจากการก่อวินาศกรรม
- 2.2 ภัยจากทุ่นระเบิด กับระเบิด
- 2.3 ภัยทางอากาศ
- 2.4 ภัยจากการชุมนุมประท้วงและก่อการจลาจล

ความรุนแรงของสาธารณภัย แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยมีผู้รับผิดชอบตามระดับความรุนแรงดังนี้

ระดับ 1 สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไปหรือมีขนาดเล็ก ผู้อำนวยการท้องถิ่น ผู้อำนวยการอำเภอ สามารถควบคุมสถานการณ์และจัดการระงับภัยได้โดยลำพัง

ระดับ 2 สาธารณภัยขนาดกลาง ผู้อำนวยการในระดับ 1 ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการจังหวัดเข้าควบคุมสถานการณ์

ระดับ 3 สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวาง หรือสาธารณภัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรืออุปกรณ์พิเศษ ผู้อำนวยการระดับ 2 ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการกลางและ/หรือผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเข้าควบคุมสถานการณ์

ระดับ 4 สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงยิ่ง นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเข้าควบคุมสถานการณ์

กรอบยุทธศาสตร์ แผนงาน และมาตรการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แบ่งเป็น 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบ เป็นการดำเนินการในภาวะปกติก่อนเกิดภัยพิบัติหรือสาธารณภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเตรียมแนวทางและวิธีป้องกันผลกระทบอันเนื่องมาจากสาธารณภัยในการลดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม เป็นการดำเนินการในภาวะปกติก่อนเกิดภัยพิบัติหรือสาธารณภัยเช่นเดียวกับยุทธศาสตร์การป้องกันและลดผลกระทบ มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมการด้านทรัพยากร ระบบการปฏิบัติการและเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆไว้รองรับสถานการณ์สาธารณภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันที่ ทั้งการป้องกัน การระงับภัย ความพร้อมที่จะเผชิญสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นการดำเนินการในห้วงเวลาเมื่อเกิดภัยพิบัติหรือสาธารณภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อระงับภัยที่เกิดขึ้นให้ยุติโดยเร็ว ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยหรือได้รับผลกระทบ ในการรักษาชีวิต ทรัพย์สินและสภาพแวดล้อมให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด ในทุกระดับความรุนแรงของภัยพิบัติ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการหลังเกิดภัย เป็นการดำเนินงานในห้วงเวลาหลังจากภัยพิบัติยุติลง ดำเนินการโดยกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในทุกระดับ มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาทุกข์ขั้นต้นแก่ประชาชนที่ประสบภัยอย่างรวดเร็ว ช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามปัจจัยสี่และฟื้นฟูสภาพพื้นที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว

การขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการประสานการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อเป็นองค์กรในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำหน้าที่ประสานการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติให้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยคณะอนุกรรมการดังกล่าว มีหน้าที่ดังนี้

1. ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งประสานการจัดทำงบประมาณของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามกรอบยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

2. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ตามแผนปฏิบัติการ/แผนหลักที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาใช้ในกระบวนการปรับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติให้เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ยิ่งขึ้น

3. เป็นศูนย์กลางในการประสานงานด้านวิชาการ และความร่วมมือกับต่างประเทศ
แหล่งที่มาของงบประมาณ

แหล่งงบประมาณที่จะดำเนินการตามแผนงานและมาตรการที่กำหนดไว้ประกอบด้วย

1. งบประมาณสำหรับดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 1 และ 2 ประกอบด้วย

1.1 งบประมาณปกติจากหน่วยงานส่วนกลาง (ระดับกระทรวง และระดับกรม) โดยหน่วยงานต่างๆต้องเสนอขอตั้งงบประมาณปกติประจำปี เพื่อปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เป็นภารกิจของหน่วยงานที่จะดำเนินการรองรับมาตรการต่างๆตามที่กำหนดไว้ในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ โดยการนำแผน/โครงการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติไปจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณของหน่วยงานเพื่อนำเข้าบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติราชการ 4 ปีและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของหน่วยงานสำหรับเสนอขอตั้งงบประมาณต่อไป

1.2 งบประมาณจังหวัดและงบประมาณของกลุ่มจังหวัด จังหวัดสามารถเสนอขอตั้งงบประมาณเป็นงบประมาณของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเสนอขอตั้งงบประมาณจากสำนักงบประมาณได้โดยตรงตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบ

บูรณาการ พ.ศ. 2551 โดยการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด แผนปฏิบัติราชการประจำปีของกลุ่มจังหวัด และค่าของงบประมาณของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ซึ่งการเสนอขอตั้งงบประมาณดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้จังหวัดและกลุ่มจังหวัดได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

1.3 งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมป้องกันภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบพื้นที่ชุมชนนั้นร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะต้องพิจารณาสนับสนุนงบประมาณเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ของตน ดังนั้นผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญโดยจัดหาและสนับสนุนงบประมาณตามยุทธศาสตร์และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. งบประมาณสำหรับดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 3 และ 4 นอกจากใช้งบประมาณจากแหล่งที่มาตามงบประมาณในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 1 และ 2 แล้ว การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 3 และ 4 ยังมีแหล่งงบประมาณดำเนินการจากอีก 2 ส่วน ดังนี้

2.1 งบประมาณเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน โดยกระทรวงการคลังได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2546 ซึ่งระเบียบดังกล่าวได้วางหลักเกณฑ์ให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่ช่วยเหลือสามารถดำเนินการได้ตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของผู้ประสบภัยพิบัติในระหว่างที่ยังไม่ได้รับเงินงบประมาณรายจ่าย

2.2 งบกลาง เป็นประเภทที่ใช้สำหรับการฟื้นฟู บูรณะความเสียหายที่เกิดจากสาธารณภัยด้านต่างๆ เช่น การจัดหาที่อยู่อาศัย หรือการฟื้นฟูสภาพจิตใจ เป็นต้น เงินงบประมาณส่วนนี้จะพิจารณาให้การสนับสนุนจากการสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด และอำเภอ และผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอำเภอ (ก.ช.ภ.อ.) ซึ่งมีนายอำเภอเป็นประธาน และคณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจังหวัด (ก.ช.ภ.จ.) ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ส่งขอรับการสนับสนุนต่อ คณะอนุกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบวงเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยและขออนุมัติงบประมาณจากคณะรัฐมนตรีต่อไป

ส่วนที่ 2 กระบวนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสาธารณภัย วัตถุประสงค์

1. เพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ประสบสาธารณภัยทั้ง 14 ประเภท
2. เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว
3. เพื่อกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฉุกเฉินได้อย่างชัดเจน บูรณาการและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการปฏิบัติ

1. ก่อนเกิดภัย ประกอบด้วย
  - 1.1 การป้องกันและลดผลกระทบ มีแนวทางดังนี้
    - 1.1.1 การประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยประเภทต่างๆในพื้นที่
    - 1.1.2 การตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย รวมทั้งข้อมูลพื้นที่ปลอดภัย
    - 1.1.3 จัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
    - 1.1.4 เตรียมการด้านโครงสร้าง โดยการสำรวจและก่อสร้างหรือปรับปรุงพื้นที่
    - 1.1.5 จัดทำฐานข้อมูลกำลังเจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร เครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์การกู้ชีพ กู้ภัย
    - 1.1.6 พัฒนาระบบเครือข่ายฐานข้อมูลสารสนเทศให้มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน
    - 1.1.7 เสริมสร้างความรู้และความตระหนักแก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง
    - 1.1.8 จัดทำสรุปบทเรียนจากการประสบสาธารณภัยในแต่ละครั้ง
  - 1.2 การเตรียมความพร้อม มีแนวทางดังนี้
    - 1.2.1 จัดตั้งและฝึกอบรมอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลืองานเจ้าหน้าที่
    - 1.2.2 ให้ความรู้แก่ชุมชน โดยเน้นการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน
    - 1.2.3 จัดทำบัญชีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2.4 จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการในทุก
ระดับ

1.2.5 พัฒนาระบบการพยากรณ์และติดตั้งอุปกรณ์เตือนภัยในพื้นที่เสี่ยง

1.2.6 ดำรงปัจจัยที่จำเป็นและเหมาะสม เพื่อรองรับการอพยพและให้
ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ทันทีเมื่อเกิดภัย

1.2.7 เตรียมความพร้อมและสำรองพลังงาน

1.2.8 จัดเตรียมระบบสื่อสารหลัก รอง และสำรองที่จำเป็น พร้อมทั้งจัดหา
เครื่องมือ อุปกรณ์สื่อสารให้เพียงพอและใช้งานได้ตลอดเวลา

1.2.9 จัดเตรียมสถานที่ปลอดภัย เพื่อรองรับผู้ประสบภัยพร้อมสิ่ง
สาธารณูปโภคที่จำเป็น

1.2.10 ฝึกซ้อมแผนปฏิบัติการป้องกันอย่างสม่ำเสมอ

2. ขณะเกิดภัย การบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน

2.1 เมื่อได้รับทราบสถานการณ์ให้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกัน
และแก้ไขปัญหาตามระดับความรุนแรง

2.2 กรณีจำเป็นต้องรับการบริจาคและความช่วยเหลือด้านต่างๆจากสาธารณชน
ให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ จัดตั้งศูนย์รับบริจาคและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรณีที่จำเป็นต้องประสานความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้ศูนย์อำนวยการ
เฉพาะกิจ ประสานไปยังกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อแจ้งกระทรวงการต่างประเทศ

2.4 ดำเนินการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในกรณีมีผู้เสียชีวิต

3. หลังเกิดภัย การบริหารจัดการหลังเกิดภัย

3.1 ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจดำเนินการประเมินความเสียหายและความต้องการ
เบื้องต้น

3.2 จัดหาที่พักอาศัยชั่วคราวและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยด้านสุขภาพ
อนามัยและสภาพจิตใจ

3.3 การจัดการศพผู้เสียชีวิต

3.4 ป้องกัน ฝ้าระวังและควบคุมโรคที่อาจเกิดขึ้น

3.5 ฟื้นฟูคุณภาพชีวิต และฟื้นฟูอาชีพของผู้ประสบภัย

3.6 ฟื้นฟูและจัดการระบบสิ่งแวดล้อมชุมชน

3.7 ฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นๆ

3.8 การฟื้นฟูบูรณะความเสียหายในเบื้องต้น ให้ใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ก่อน

ส่วนที่ 3 กระบวนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านความมั่นคง

วัตถุประสงค์และขั้นตอนการปฏิบัติ เป็นไปในแนวทางเดียวกับกระบวนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในส่วนที่ 2

แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554

กระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานสนับสนุนตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 จึงได้ดำเนินการปรับปรุงแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมฉบับปี พ.ศ. 2550 ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อรองรับภารกิจที่ได้รับมอบหมายในการบรรเทาสาธารณภัยในกรณีที่เกิดสาธารณภัย อันจะส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนรวมทั้งความมั่นคงปลอดภัยของประเทศโดยรวมและสามารถสนับสนุนฝ่ายพลเรือนในการปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 จะมีผลบังคับใช้ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของกระทรวงกลาโหมได้ยึดถือเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามความรับผิดชอบต่อไป

หน้าที่ของกระทรวงกลาโหมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1. กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีผลกระทบต่อบุคคล อาคาร สถานที่ ทรัพย์สินของทางราชการทหาร รวมทั้งวางแผนการอพยพครอบครัวและส่วนราชการทหารโดยประสานกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. ให้ความรู้ด้านวิชาการและการปฏิบัติด้านการทหารที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น ภัยทางอากาศ การทำลายวัตถุระเบิด การป้องกันและล้างสารเคมี ชีวะรังสีฯลฯ แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาสาสมัครและประชาชน
3. ประสานการปฏิบัติ ชักซ้อม และให้การสนับสนุนการอำนวยความสะดวกป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ต่างๆ และเข้ารับการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังเพื่อให้เกิดเอกภาพในการปฏิบัติยามสงคราม
4. อำนวยการ ประสานงาน สั่งการและกำกับดูแลการปฏิบัติของส่วนราชการกระทรวงกลาโหมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การฟื้นฟูบูรณะความเสียหายทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีเอกภาพ

5. ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1. การป้องกันและลดผลกระทบ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับระบบการบริหารจัดการสาธารณภัยให้มีขีดความสามารถในการเตรียมการเผชิญสาธารณภัยต่างๆไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดภัย เป็นการลดความรุนแรงและลดความสูญเสียจากสาธารณภัยที่มีต่อประชาชนในพื้นที่เสี่ยงให้มีน้อยที่สุด

2. การเตรียมความพร้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบการเตรียมความพร้อมและแนวทางปฏิบัติในการรับมือกับสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น และเพื่อลดภาระในการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐเมื่อเกิดสาธารณภัย

3. การบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมการที่จำเป็นให้สามารถเผชิญและจัดการสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเพื่อให้การปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีระบบ ชัดเจน ไม่สับสน และลดความสูญเสียจากสาธารณภัยให้มีน้อยที่สุด

4. การจัดการหลังเกิดภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนส่วนราชการพลเรือนในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ พื้นฟูอาชีพและสภาพจิตใจของผู้ประสบภัยให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็ว

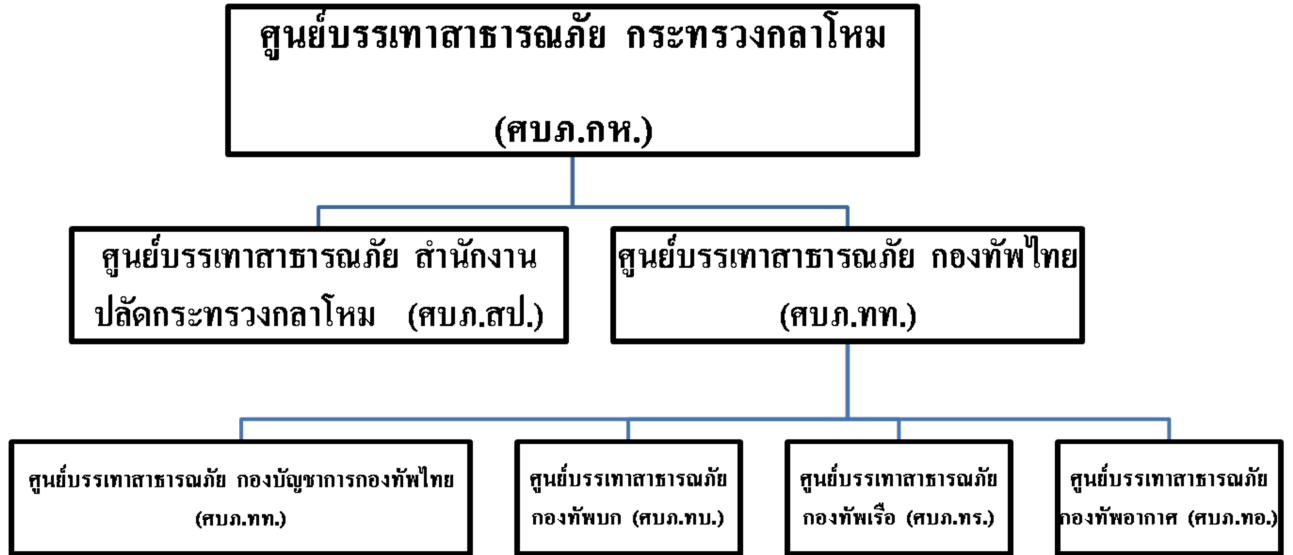
การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัย

1. ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.)

1.1 โครงสร้างคณะกรรมการ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.) ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ผอ.ศบภ.กท.) มีปลัดกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นรองผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการเหล่าทัพทั้ง 3 เหล่าทัพเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม และมีเจ้ากรมเสมียนตรา ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณกระทรวงกลาโหม เจ้ากรมพระธรรมนูญ เจ้ากรมการเงินกลาโหม ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนและเจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารเป็นกรรมการ โดยผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนจะทำหน้าที่เป็นเลขานุการและเจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการอีกด้วย โดยมีโครงสร้างการจัดหน่วยตามแผนภาพที่ 2- 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 - 2 พังการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม

ที่มา : แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554

1.2 อำนาจหน้าที่ ของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม ดังนี้

1.2.1 กำหนดนโยบาย และแนวทางของกระทรวงกลาโหม เกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุ รวมทั้งแนวทางการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

1.2.2 เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับรัฐบาลและหน่วยงานฝ่ายพลเรือน รวมทั้งภาคเอกชนในการอำนวยความสะดวก ป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงกลาโหม

1.2.3 ติดตามสถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกและประสานงานให้ส่วนราชการในกระทรวงกลาโหมให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้ทันต่อสถานการณ์รวมถึงการอำนวยความสะดวกและประสานการประชาสัมพันธ์ โดยใช้เครื่องมือของส่วนราชการกระทรวงกลาโหม

1.2.4 ให้นำหน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพ สนับสนุนกำลังพล และข้อมูลเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายเลขานุการศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม เมื่อได้รับการร้องขอและให้เชิญผู้แทนส่วนราชการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา หรือร่วมปฏิบัติงานและขอรับข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น

1.2.5 พิจารณาให้ความเห็นชอบ การสนับสนุนเงินอุดหนุนโครงการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ตามที่ส่วนราชการในกระทรวงกลาโหมร้องขอเพิ่มเติมจากวงเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร เพื่อดำเนินการเบิกจ่ายตามระเบียบและคำสั่งที่กำหนดต่อไป

1.3 การดำเนินการของหน่วยอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.3.1 สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย และเหล่าทัพ ดำเนินการจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วยให้สอดคล้องกับการจัดและการดำเนินงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหมและเป็นหน่วยรับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกระทรวงกลาโหมต่อไป

1.3.2 ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วย จัดทำแผนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุ รวมทั้งแผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วย รวมทั้งให้ติดตามสถานการณ์ และรายงานเหตุการณ์ ผลการปฏิบัติของหน่วยให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหมอย่างต่อเนื่อง

การเตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1. การจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับ ยึดถือแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 และแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย

2. การแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ไม่สับสนและมีประสิทธิภาพการดำเนินงานจึงต้องมีการแบ่งมอบพื้นที่ความรับผิดชอบ โดยศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหมได้ดำเนินการแบ่งมอบพื้นที่ความรับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยต่างๆตั้งแต่ระดับกองทัพภาค จนถึงมณฑลทหารบก จังหวัดทหารบก กรม กองพัน

3. การเตรียมการก่อนเกิดภัย ดำเนินการโดยการติดตามสถานการณ์สาธารณภัยและการเฝ้าระวัง ประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการพลเรือน การฝึกอบรมและการให้ความรู้ในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยร่วมกับฝ่ายพลเรือน การจัดเตรียมกำลังพล ยุทโธปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้รวมถึงการเข้าร่วมฝึกซ้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับฝ่ายพลเรือน

4. การติดตามและประเมินผล ดำเนินการเมื่อสถานการณ์ภัยพิบัติยุติ หน่วยที่ได้รับมอบภารกิจเข้าไปให้ความช่วยเหลือจะรายงานผลการปฏิบัติงาน รวมถึงข้อเสนอแนะในการแก้ไข

ปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องในด้านต่างๆตามสายการบังคับบัญชาจนถึงศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม

การปฏิบัติเมื่อเกิดภัย

ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทย และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ส่วนราชการพลเรือนในด้านต่างๆ ดังนี้

1. สนับสนุนกำลังพล ยุทโธปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และยานพาหนะเข้าระงับและบรรเทาภัยพิบัติ

2. สนับสนุนการดำเนินการในการอพยพผู้ประสบภัยพิบัติ และเคลื่อนย้ายสิ่งของ ออกนอกพื้นที่อันตรายไปในพื้นที่ปลอดภัย

3. สนับสนุนด้านการแพทย์แก่ผู้ประสบภัยพิบัติที่ได้รับบาดเจ็บ

4. สนับสนุนการดำเนินการต่างๆ ตามที่หน่วยงานฝ่ายพลเรือนร้องขอ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบทราบสถานการณ์สาธารณภัยที่เกิดขึ้นและเสนอแนะวิธีการป้องกันตนเอง

การฟื้นฟูบูรณะ

การฟื้นฟูบูรณะเป็นการปฏิบัติเมื่อสถานการณ์ยุติ เป็นหน้าที่ของฝ่ายพลเรือนในการดำเนินการ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม จะดำเนินการเมื่อได้รับการร้องขอจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยปฏิบัติดังนี้

1. สนับสนุนกำลังพล เข้าร่วมทำความสะอาด เก็บกู้ซากปรักหักพัง ซ่อมแซมระบบ สาธารณูปโภคและสิ่งสาธารณประโยชน์ต่างๆตามขีดความสามารถ

2. สนับสนุนการขนย้ายผู้ประสบภัยและทรัพย์สินไปยังที่ปลอดภัยหรือกลับสู่สถานที่เดิม

3. รักษาความสงบเรียบร้อย การจราจรและความปลอดภัยแก่บุคคล สถานที่และทรัพย์สินร่วมกับหน่วยงานรักษาความปลอดภัยในพื้นที่

แนวคิดและหลักการจัดการสาธารณภัย

การบริหารงานสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ภัยและกลุ่มเสี่ยง ต้องอาศัยการให้ความสำคัญและตั้งใจจริงจากภาครัฐและการมีส่วนร่วม ของชุมชนและองค์กรเอกชน ตลอดจนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนเกิดภัย

เพื่อวางแผนตามขั้นตอนของวงจรการบริหารงานสาธารณสุขซึ่งได้แก่การเตรียมพร้อมรับภัย การตอบสนองภาวะฉุกเฉิน การฟื้นฟูบูรณะ การป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณสุข

แนวคิดการบริหารงานสาธารณสุข

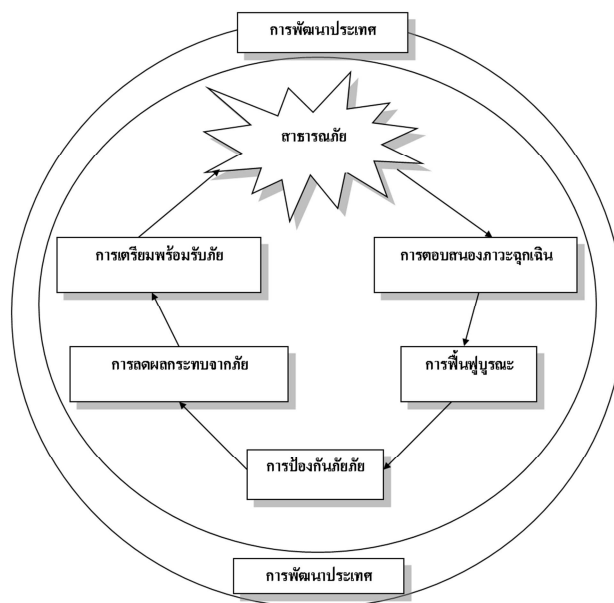
การบริหารงานสาธารณสุข หมายถึง กระบวนการที่จำเป็นต้องมีความเป็นพลวัตร เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์และครอบคลุมการดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งการวางแผนการจัดวางบุคลากร การปฏิบัติและการควบคุม รวมทั้งการประสานและร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อจัดการที่ดีในทุกระยะของวงจรการบริหารจัดการสาธารณสุข (Carter, W.Nick, 1991 อ้างถึงใน วราดิศร อ่อนนุช, 2550 : 9)

วัตถุประสงค์การบริหารงานสาธารณสุข คือ หลีกเลี่ยงการสูญเสียชีวิต ปกป้องทรัพย์สินให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด รักษาภาวะแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อศักยภาพของประเทศและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ

วงจรการบริหารงานสาธารณสุข

วงจรการบริหารงานสาธารณสุข แสดงเหตุการณ์ระยะต่างๆที่บ่งชี้ถึงความต่อเนื่องและความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันของกิจกรรมในการจัดการสาธารณสุข ซึ่งไม่มีช่วงเวลาแน่นอน และสามารถเกิดขึ้นซ้ำซ้อนกันได้เสมอ ดังมีลักษณะตามแผนภาพที่ 2 - 3

แผนภาพที่ 2 - 3 วงจรการบริหารงานสาธารณสุข

ที่มา : วราดิศร อ่อนนุช, 2550

1. สภาพการเกิดสาธารณภัย (Disaster) ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนแตกต่างกันไปตามประเภทของภัย เช่น พายุไซโคลน สามารถคาดหมายทิศทาง เตือนภัย และเตรียมรับเหตุการณ์ฉุกเฉินได้ แต่ในกรณีแผ่นดินไหว นอกจากจะไม่มีช่วงเวลาแห่งการเตือนภัยแล้ว ผลกระทบยังรุนแรงมากด้วย

2. การตอบสนองภาวะฉุกเฉิน (Emergency Response) เป็นขั้นตอนการบริหารจัดการทันทีที่เกิดสาธารณภัยขึ้น เพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน และจัดการกับความเสียหายประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ได้แก่ การกู้ภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถูกทอดทิ้ง

การดูแลรักษาพยาบาล การขนย้ายอพยพผู้ประสบภัย การจัดที่พักชั่วคราวแก่ผู้ประสบภัย การจัดหาและแจกจ่ายอาหารแก่ผู้ประสบภัยและผู้ปฏิบัติงานโดยทั่วถึง การติดต่อสื่อสาร การกำจัดสิ่งกีดขวางการจราจรทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ การจัดระบบน้ำและไฟฟ้า การแจกจ่ายสิ่งของจำเป็น การสุขภาพและรักษาสุขภาพอนามัย การกระจายข้อมูลข่าวสาร การดูแลรักษาความปลอดภัย การซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างตามความจำเป็น ก่อน-หลัง การให้บริการสอบถาม การเยียวยารักษาสภาพจิตใจของประชาชนในชุมชน

3. การฟื้นฟูบูรณะ (Recovery) เป็นขั้นตอนกระบวนการที่รัฐบาล ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันฟื้นฟูสภาพความเสียหายสู่ภาวะปกติ อาจใช้เวลายาวนาน ห้าปี สิบปี หรือมากกว่า ซึ่งต้องมีการกำหนดทิศทาง นโยบายกลยุทธ์ โดยหน่วยงานภาครัฐ

4. การป้องกันภัย (Prevention) อาศัยแนวทางและการสนับสนุนจากผู้นำระดับสูงที่ชัดเจนและมีความพร้อม ตั้งใจจริง เนื่องจากการป้องกันมักใช้เวลานานและทรัพยากรมาก และไม่เห็นผลในทันที จึงไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรจากกลุ่มการเมืองที่มุ่งผลประโยชน์จากคะแนนนิยมทางการเมือง นอกจากนี้ การประเมินและวิเคราะห์สาธารณภัยและกลุ่มเสี่ยงยังต้องเป็นไปอย่างรอบคอบและแม่นยำ

5. การลดผลกระทบจากภัย (Mitigation) ปกป้องสิ่งที่จะถูกผลกระทบโดยตรง มิได้มุ่งเน้นจัดการที่สาเหตุ อย่างไรก็ตามในบางประเทศ การรวมเรื่องการลดผลกระทบจากภัยและการป้องกันภัยเข้าด้วยกันเป็นเรื่องเดียวอาจเหมาะสมกว่าการแยกเป็นสองกิจกรรมก็ได้

6. การเตรียมพร้อมรับภัย (Disaster Preparedness) เป็นขั้นตอนของมาตรการที่ทำให้ภาครัฐ องค์กร ชุมชน และบุคคลทั่วไป สามารถตอบสนองภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ทันเวลา รวมถึงการจัดทำแผนที่ปรับปรุงให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ การสามารถคงไว้และกักตุนทรัพยากรที่จำเป็นและการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อการจัดการที่ดี มาตรการเตรียมความพร้อมมีผลกับการจัดการสาธารณภัยทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตอบสนองภาวะฉุกเฉินและการฟื้นฟูบูรณะ

หลักการบริหารงานสาธารณสุข

หลักการบริหารงานสาธารณสุขสามารถพิจารณาได้จากปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงานสาธารณสุขและกระบวนการบริหารงานสาธารณสุข โดยสรุปได้ ดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงานสาธารณสุข

1.1 ความตระหนักของสังคม

ประเด็นที่สำคัญในทุกขั้นตอนของวงจรการบริหารงานสาธารณสุข คือ ความตระหนักของสังคมเกี่ยวกับการเตรียมพร้อม การเผชิญเหตุ การฟื้นฟูบูรณะ การป้องกันและการลดผลกระทบจากภัย จึงมีความจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้สังคมได้รับรู้ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวให้ความสนับสนุนและร่วมกิจกรรมเพื่อดูแลตนเอง สมาชิกในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนเข้าใจวิธีการและแผนงานการบริหารงานสาธารณสุข

1.2 นโยบายของรัฐบาล

นโยบายที่ชัดเจนเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่การบริหารงานสาธารณสุขที่ดี เนื่องจาก มีแกนนำจากภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการในกิจการทั้งปวงที่เกี่ยวกับสาธารณสุข โดยจัดตั้งองค์กรศูนย์กลางการบริหารงาน ดำเนินการจัดทำแผนบริหารงานสาธารณสุขแห่งชาติ กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มีความคล่องตัวในการออกกฎหมายและข้อบังคับที่เหมาะสมเพื่อการบริหารงานสาธารณสุขและมีศักยภาพในการประสานความร่วมมือในระดับนานาชาติเพื่อการบริหารงานสาธารณสุข

1.3 งบประมาณและทรัพยากร

ทั้งสองประการนี้เป็นปัจจัยสำคัญซึ่งการบริหารจัดการทั้งปวงต้องอาศัยบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร ซึ่งสำหรับการบริหารงานสาธารณสุขนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนมาก ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ปัจเจกบุคคล ชุมชน และนานาชาติ การระดมงบประมาณและจัดสรรทรัพยากรโดยวิธีการที่ดีจึงมีผลให้การบริหารงานสาธารณสุขประสบความสำเร็จ

1.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชาชนหรือชุมชนคือเป้าหมายของการบริหารงานสาธารณสุข แม้รัฐบาลจะจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบและมีนโยบายชัดเจน แต่หากไม่สามารถทำให้ประชาชนสนใจและมีส่วนร่วมรวมทั้งคิดร่วมกิจกรรม การบริหารงานสาธารณสุขก็ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิงและยังอาจก่อความไม่พอใจ เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยอคติและอาจก่อให้เกิดกระแสการต่อต้านได้อีกด้วย

1.5 ศักยภาพของสถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานสาธารณสุขจำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างศักยภาพในส่วนที่รับผิดชอบให้มีความเข้มแข็งเพื่อดำเนินการจัดการสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.6 ช่วงเวลาและความต่อเนื่องในการจัดการ

กิจกรรมการบริหารงานสาธารณสุขที่บรรลุผลสัมฤทธิ์ คือ กิจกรรมที่ดำเนินก่อนเกิดสาธารณสุขและต่อเนื่อง ซึ่งมักขัดกับความเป็นจริงที่หน่วยงานต่างๆและประชาชนจะให้ความสนใจต่อการตอบสนองภาวะฉุกเฉิน มากกว่ามาตรการเตรียมพร้อมรับภัย การป้องกันมิให้เกิดภัย และมาตรการลดผลกระทบของสาธารณสุข

2. กระบวนการบริหารงานสาธารณสุข

การบริหารงานสาธารณสุขที่บรรลุผลสัมฤทธิ์จำเป็นจะต้องประกอบด้วยกระบวนการบริหารจัดการ 9 ประการ ได้แก่

2.1 การจัดการฐานข้อมูล

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขมีความสำคัญมาก ทั้งนี้ ลักษณะของข้อมูลต้องมีคุณภาพ ถูกต้อง และทันสมัย อันจะส่งผลให้การตอบสนองภาวะฉุกเฉินปฏิบัติได้อย่างทันเวลาและแก้ไขวิกฤตการณ์ได้จริงอย่างเป็นระบบตามความสำคัญก่อนหลัง อย่างไรก็ตามการคำนึงถึงแหล่งที่มาของข้อมูลว่ามีความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงเพียงใด

2.2 กระบวนการวิเคราะห์ปัญหา

ข้อมูลส่วนหนึ่งที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลประเภทต่างๆ เพื่อการบริหารงานสาธารณสุข จะถูกนำมาดำเนินการเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้ปัญหาและปรับปรุงการบริหารงานสาธารณสุขต่อไป

2.3 กระบวนการประเมินเพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

จากข้อมูลและการวิเคราะห์ปัญหา ทำให้สามารถประเมินได้ว่าผู้ได้รับผลกระทบควรได้รับการช่วยเหลือในเรื่องใดบ้าง เรื่องใดเร่งด่วนมีความสำคัญสูงควรเร่งดำเนินการก่อนและเรื่องใดสามารถชะลอได้ ซึ่งจะต้องจัดลำดับความสำคัญและจัดระเบียบของการช่วยเหลือตามความจำเป็น ทั้งนี้ เรื่องที่มีความจำเป็นส่วนใหญ่เป็นการบริหารจัดการในระยะตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินต่อเนื่องถึงการฟื้นฟูบูรณะ นอกจากนี้การช่วยเหลืออย่างเหมาะสมยังขึ้นกับชนิดและความรุนแรงของภัยด้วย เนื่องจากภัยบางชนิดต้องอาศัยความรู้ความชำนาญพิเศษในการช่วยเหลือ เช่น การรั่วไหลของสารเคมี ก๊าซพิษ และสารกัมมันตภาพรังสี

ทั้งนี้ การประเมินมีหลายระดับและเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการจัดการฐานข้อมูลและกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา วิธีที่ใช้กันโดยทั่วไปคือแบบฟอร์มการสำรวจความต้องการช่วยเหลือซึ่งจำแนกแต่ละประเด็น เช่น สำรวจความต้องการช่วยเหลือทางการแพทย์ สำรวจความต้องการปัจจัยสี่ เป็นต้น

2.4 กระบวนการกำหนดทิศทางการจัดการ

รูปแบบที่ใช้มากและมีความเหมาะสมคือคณะกรรมการแห่งชาติ เพื่อกำหนดนโยบายการบริหารงานสาธารณสุขซึ่งหมายถึงการกำหนดทิศทางเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการสู่จุดหมายในทิศทางเดียวกัน นอกจากการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการในภาพกว้างของประเทศแล้ว ยังต้องมีมาตรการพิเศษสำหรับพื้นที่เสี่ยงภัยแต่ละประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่มีกลุ่มเสี่ยงมาก มาตรการเชิงรุกสู่ชุมชนมีความจำเป็น ซึ่งรัฐบาลต้องกำหนดทิศทางให้ชัดเจนเพื่อการจัดการความรับผิดชอบ จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการที่บรรลุผลสัมฤทธิ์ต่อไป

2.5 กระบวนการจัดสรรหน้าที่และความรับผิดชอบ

เนื่องจากมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และองค์กรต่างๆมากมาย ดำเนินการร่วมกันในการบริหารจัดการสาธารณสุขขึ้นตอนต่างๆ ซึ่งบางครั้งสร้างความซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองและสับสน คณะกรรมการบริหารงานสาธารณสุขจึงต้องจัดสรรหน้าที่และความรับผิดชอบแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับตั้งแต่ระดับสูงถึงระดับชุมชนมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรม

2.6 กระบวนการวางแผน

แผนการบริหารงานสาธารณสุขแห่งชาติจะต้องมีขึ้นคู่กับแผนพัฒนาแห่งชาติ และแผนอื่นๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศเพื่อความสอดคล้อง แผนแห่งชาติจะกำหนดขอบเขตและผู้รับผิดชอบไว้ในภาพกว้างๆ ผู้รับผิดชอบงานแต่ละด้านต้องจัดการและวางแผนงานของตนเองพร้อมมอบหมายความรับผิดชอบแต่ละส่วนให้หน่วยงานในสังกัดอย่างชัดเจน มีการซักซ้อมแผน ประสานแผน ประเมิน แก้ไข และหน่วยงานนั้นๆ ต้องทำหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนมาวางแผนปฏิบัติเช่นเดียวกันเป็นลำดับไป จนถึงระดับชุมชนซึ่งเป็นผู้ถูกผลกระทบโดยตรงและชุมชนต้องมีส่วนร่วม ณ จุดนี้ ทั้งร่วมคิด ร่วมแก้ไข และดำเนินการอย่างครบวงจร

2.7 กระบวนการจัดการทรัพยากร

ต้องมีการรวบรวมทรัพยากรทั้งหมดของทุกแหล่งเข้าด้วยกันเป็นข้อมูลเพื่อการมอบหมายและจัดสรร นอกเหนือไปจากทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละหน่วยงานหรือแต่ละพื้นที่

2.8 กระบวนการประสานงาน

การดำเนินการที่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชนจำนวนมาก ปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้น จำเป็นต้องกำหนดองค์กรขึ้นเป็นแกนกลางเพื่อการร่วมมือประสานงาน ประสานแผนและประสานการปฏิบัติด้วยสัมพันธภาพที่ดี และต้องประสานในทุกระดับของการ บริหารงานสาธารณสุข

2.9 กระบวนการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผล

การบริหารงานสาธารณสุขรวมทั้งข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง ล้วนมีความเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์สูง การกำกับดูแล ติดตาม นอกจากจะช่วยให้การปฏิบัติงาน อยู่ในแนวทางที่กำหนดแล้ว ยังกำกับให้เปลี่ยนแปลงเพื่อสอดคล้องกับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการประเมินผลที่ต้องอาศัยหลักการทางวิชาการ โดยประเมินผลการปฏิบัติงานจากผู้ปฏิบัติ และที่สำคัญคือผลต่อผู้ประสพภัยและกลุ่มผู้ถูกผลกระทบอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อชี้วัดความสำเร็จและความจำเป็น ในการแก้ไขปรับปรุง

ระบบบัญชาการเหตุการณ์ในฐานะเครื่องมือบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน

ภายหลังจากที่ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องประสบสถานการณ์ไฟป่าทางตอนใต้ของรัฐ แคลิฟอร์เนีย การแก้ไขสถานการณ์ในสภาวะวิกฤติของหน่วยงานต่างๆของมลรัฐเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากต้องประสบปัญหาการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพทั้งแผนการปฏิบัติ การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้พัฒนาระบบบัญชาการเหตุการณ์ขึ้นในเวลาต่อมา

ระบบบัญชาการเหตุการณ์ คือ ระบบที่ใช้เพื่อการสั่งการ ควบคุม และประสานความร่วมมือของแต่ละหน่วยงานในการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินสาธารณสุข ระบบดังกล่าวเป็นระบบปฏิบัติการเพื่อการระดมทรัพยากรไปยังที่เกิดเหตุ เพื่อบริหารจัดการเหตุฉุกเฉินให้สามารถปกป้องชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อมได้อย่างบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดพื้นฐานของระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System : ICS)

1. เป็นกรอบแนวคิดมาตรฐานในการปฏิบัติเพื่อจัดการเหตุการณ์ทุกประเภททั้งที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกะทันหัน ฉุกเฉิน หรือเหตุการณ์ในภาวะปกติ
2. เป็นระบบที่สนับสนุนการให้ข้อมูลที่แม่นยำ มีการวางแผนและคำนวณค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพ และมีการสนับสนุนการกู้ภัย

3. เป็นระบบที่สามารถปรับเปลี่ยนการจัดองค์กรแบบบูรณาการให้เหมาะสม สอดคล้องกับความซับซ้อนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือ เป็นองค์กรชั่วคราว ไม่มีโครงสร้าง หรือการบริหารแบบถาวร ดังนั้น โครงสร้างองค์กรของระบบ ICS จึงมีลักษณะที่ยืดหยุ่น ไม่ตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของแต่ละเหตุการณ์

4. เป็นโครงสร้างองค์กรในการจัดการกับสาธารณภัย ที่สามารถนำเอาทักษะ ความสามารถด้านเทคนิคเฉพาะทางผสมผสานอยู่ภายใต้องค์กร ICS ได้อย่างลงตัว

5. ในช่วงเวลาฉุกเฉิน ภายใต้ระบบ ICS เจ้าหน้าที่จะปรับบทบาท หน้าที่ ตำแหน่ง “ที่ปฏิบัติประจำ” ไปปฏิบัติหน้าที่ภายใต้โครงสร้างองค์กร ICS ตามที่ได้รับมอบหมาย

6. เป็นโครงสร้างที่ผสมผสานทรัพยากรทุกชนิดเข้าด้วยกัน ทั้งเครื่องมือ อุปกรณ์ หรือแม้แต่กำลังคนจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทหาร ตำรวจ หน่วยการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญ ทางเทคนิค เป็นต้น

ประโยชน์ของระบบ ICS

1. ระบบ ICS ตอบสนองความต้องการในการจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินได้ทุกรูปแบบ
2. เจ้าหน้าที่จากหลากหลายองค์กร/หน่วยงาน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบและรวดเร็ว ภายใต้โครงสร้างการจัดการเหตุการณ์แบบเดียวกัน
3. เป็นระบบซึ่งให้การสนับสนุนแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
4. ก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ประหยัด จากการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อน

คุณลักษณะพื้นฐานของระบบบัญชาการเหตุการณ์(Basic Features of ICS)

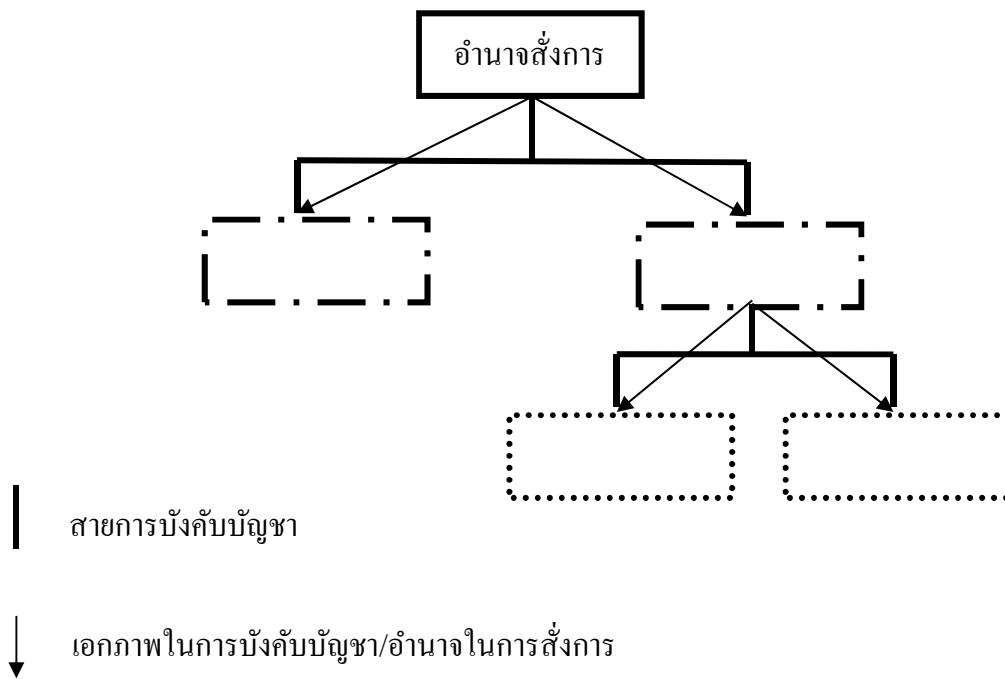
1. การวางมาตรฐาน (Standardization) หมายถึงการกำหนดมาตรฐานการใช้คำศัพท์ หรือภาษาทั่วไปเพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นสากลและเป็นที่ยอมรับร่วมกันในระหว่างปฏิบัติงาน เช่น ชื่อตำแหน่ง ชื่อวัสดุ เครื่องมือ ภาษาวิทย์ หรือคำย่อต่างๆ เป็นต้น การวางมาตรฐานดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถสื่อสารและเข้าใจตรงกัน ลดความผิดพลาด และเป็นการประหยัดเวลาในการปฏิบัติงาน

2. การบัญชาการ (Command) หมายถึง การอำนวยความสะดวก สั่งการ ตลอดจนการควบคุม ภายใต้อำนาจหน้าที่ชัดเจนตามกฎหมายหรือที่ได้รับมอบ ซึ่งในพื้นที่เกิดเหตุผู้บัญชาการเหตุการณ์จะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการบัญชาการ หลักการที่สำคัญในการบัญชาการเหตุการณ์ภายใต้ระบบ ICS ดังนี้

2.1 สายการบังคับบัญชาและเอกภาพในการบังคับบัญชา

สายการบังคับบัญชา หมายถึง ความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้การบังคับบัญชา ลดหลั่นกันลงมาเรื่อยๆ ขณะที่เอกภาพในการบังคับบัญชา หมายถึง การควบคุมบังคับบัญชาโดยอำนาจสิทธิ์มาอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หลักเอกภาพในการบังคับบัญชาคือ การมีผู้บังคับบัญชาเพียงผู้เดียว ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงมีหน้าที่ต้องรับมอบงาน/ภารกิจ และรายงานต่อผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ภายใต้ระบบ ICS การยึดหลักสายบังคับบัญชาและเอกภาพในการบังคับบัญชาจะช่วยสร้างความชัดเจน ลดความสับสน ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งกันในระหว่างการสั่งการ ดังมีลักษณะตามแผนภาพที่ 2 - 4

แผนภาพที่ 2 - 4 สายการบังคับบัญชาและเอกภาพในการบังคับบัญชา

ที่มา : วัจน์พัฒน์ เฟื่องฟู, 2550

2.2 การแต่งตั้งและการถ่ายโอนอำนาจการบัญชาการ

การถ่ายโอนอำนาจการบัญชาการ หมายถึง การโอนอำนาจการบัญชาการจากผู้บัญชาการเหตุการณ์ผู้หนึ่งไปสู่อีกผู้หนึ่ง ซึ่งในการโอนอำนาจการบัญชาการในแต่ละครั้งนั้น ต้องมีการสรุปสถานการณ์ก่อนโอนอำนาจทุกครั้ง ทั้งนี้การโอนอำนาจการบัญชาการเหตุการณ์จะเกิดขึ้นในกรณีต่างๆ ดังนี้

2.2.1 มีบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความเหมาะสมมากกว่าเข้ามาปฏิบัติงาน

2.2.2 สถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งส่งผลให้ต้องปรับเปลี่ยนการบัญชาการให้เหมาะสม สอดคล้องตามกฎหมาย

2.2.3 เมื่อสถานการณ์ยืดเยื้อ และมีความจำเป็นต้องพลัดเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

2.2.4 เมื่อสิ้นสุดภารกิจจะต้องมีการส่งมอบความรับผิดชอบคืนเจ้าของพื้นที่

2.3 การบัญชาการร่วม

การบัญชาการร่วม จะสามารถจัดการเหตุการณ์ที่หลายหน่วยงานและมีหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันสามารถประสานแผนการทำงานในที่เกิดเหตุร่วมกันได้ภายใต้วัตถุประสงค์และกลยุทธ์การทำงานเดียวกัน ทั้งนี้การบัญชาการร่วมจะทำให้ผู้บัญชาการเหตุการณ์สามารถตัดสินใจภายใต้โครงสร้างการบัญชาการเดี่ยว ถึงแม้ผู้บังคับบัญชาจะมาจากหลากหลายหน่วยก็ตาม ซึ่งนั่นหมายความว่าผู้บังคับบัญชาเหล่านั้นจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกภาพในการบังคับบัญชา โดยจะต้องรับมอบหน้าที่ความรับผิดชอบต่อหัวหน้าเพียงผู้เดียวเช่นกัน

จุดเด่นของการบัญชาการร่วม คือ การส่งเสริมให้เกิดการสนับสนุนการบูรณาการทรัพยากรการปฏิบัติงานผ่านกระบวนการวางแผนเชิงยุทธวิธี ลดความซ้ำซ้อนและการขาดประสิทธิภาพการทำงานอันเนื่องมาจากการทำงานแบบต่างคนต่างทำได้

3. การวางแผน / โครงสร้างการจ้ององค์กร (Planning / Organizational Structure)

การวางแผนและโครงสร้างการจ้ององค์กรภายใต้ระบบ ICS ประกอบด้วยหลักพื้นฐานที่สำคัญ

4 ประการ คือ

3.1 หลักพื้นฐานที่ 1 การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ เป็นระบบการบริหาร สั่งการเพื่อจัดการกับสถานการณ์บนพื้นฐานของการกำหนดวัตถุประสงค์การทำงาน โดยการสื่อสารวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ทั่วถึง ชัดเจนทั้งองค์กรและผู้ปฏิบัติให้รับทราบวัตถุประสงค์ผ่านกระบวนการวางแผนร่วมกัน

3.2 หลักพื้นฐานที่ 2 การจัดทำแผนเผชิญเหตุ ในทุกๆเหตุการณ์ในระบบ ICS จะต้องมีการจัดทำแผนเผชิญเหตุเพื่อตอบโต้ต่อสถานการณ์ทุกครั้ง โดยอาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจา เว้นแต่ในกรณีที่เป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับสารเคมีและวัตถุอันตรายที่จำเป็นต้องจัดทำแผนเผชิญเหตุที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน เนื่องจากมีกระบวนการดำเนินการ/ปฏิบัติการทางเทคนิคเฉพาะด้าน ทั้งนี้ โดยปกติแผนเผชิญเหตุจะระบุรายละเอียดที่สำคัญประกอบด้วย วัตถุประสงค์

ของเหตุการณ์ รายละเอียดภารกิจและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ รวมถึงห้วงระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

3.3 หลักพื้นฐานที่ 3 โครงสร้างองค์กรแบบ Modular organization หมายถึง โครงสร้างองค์กรที่ขยายตัวจากบนสู่ล่าง และสามารถปรับเปลี่ยนขยายหรือลดขนาดตามความเหมาะสมของประเภทและความซับซ้อนของแต่ละเหตุการณ์ ดังนั้นโครงสร้างองค์กรแบบนี้จึงมีจุดเด่นที่ความยืดหยุ่นและความคล่องตัว ซึ่งทำให้สามารถประสานการปฏิบัติในการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะที่สำคัญของโครงสร้างการจัดองค์กรแบบ Modular organization คือ การกำหนดขนาดขององค์กรจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละเหตุการณ์ การกำหนดหน้าที่/ตำแหน่งจะถูกกำหนดขึ้นตามความจำเป็น และโครงสร้างในแต่ละส่วนจะมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

3.4 หลักพื้นฐานที่ 4 ช่วงการควบคุมที่เหมาะสม หมายถึง สิ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งมีขอบเขตความรับผิดชอบเพียงใด มีผู้ใต้บังคับบัญชากี่คน มีหน่วยงานอยู่ในการควบคุมรับผิดชอบเท่าใด ทรัพยากรที่ต้องบริหาร ทั้งนี้หัวหน้าจะต้องสามารถที่จะกำกับดูแล ควบคุมการปฏิบัติงาน บริหารจัดการทรัพยากรตลอดจนสามารถสื่อสารกับผู้ปฏิบัติงาน ภายใต้การบังคับบัญชาได้อย่างครอบคลุม สำหรับช่วงการบังคับบัญชาที่เหมาะสม ควรอยู่ระหว่าง 3 - 7 โดยช่วงการบังคับบัญชาที่เหมาะสมที่สุดคือ 5 ทั้งนี้การกำหนดช่วงการบังคับบัญชาจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ 4 ประการ ดังนี้

3.4.1 ประเภทและชนิดของเหตุการณ์

3.4.2 ธรรมชาติของงาน/ภารกิจประเภท

3.4.3 ปัจจัยความเสี่ยงอันตราย

3.4.4 ระยะในการบริหารจัดการทรัพยากรและผู้ปฏิบัติงาน

4. การจัดพื้นที่ปฏิบัติการและการบริหารทรัพยากร (Facilities and Resources)

4.1 การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างครบวงจร ทรัพยากรในนิยามของระบบ ICS แบ่งเป็น 2 ประเภทตามวัตถุประสงค์การใช้งานได้แก่ ทรัพยากรปฏิบัติการซึ่งหมายถึง ทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์หลักที่ใช้ในการปฏิบัติการ และ ทรัพยากรสนับสนุน ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรอื่นใดที่ใช้ในการสนับสนุนการปฏิบัติการ เช่น อาหาร อุปกรณ์สื่อสาร เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การแบ่งกลุ่มของทรัพยากรมีความ ณ พื้นที่เกิดเหตุ อาจกำหนดสัญลักษณ์ประจำทรัพยากรแต่ละประเภทเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

ขั้นตอนหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรในระบบ ICS แบ่งออกเป็น
5 ขั้นตอน ดังนี้

4.1.1 การจัดแบ่งประเภท/ชนิดของทรัพยากร

4.1.2 การสั่งซื้อทรัพยากร

4.1.3 การส่งใช้และส่งทรัพยากรออกปฏิบัติการ

4.1.4 การติดตามการใช้ทรัพยากร

4.1.5 การนำทรัพยากรกลับมาใช้

4.2 การจัดพื้นที่ปฏิบัติการในที่เกิดเหตุและสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการ ดำเนินการโดยผู้บัญชาการเหตุการณ์ โดยผู้บัญชาการเหตุการณ์จะตกลงใจกำหนดพื้นที่ปฏิบัติการและพื้นที่ต่างๆในที่เกิดเหตุตามความจำเป็นของเหตุการณ์ โดยพื้นที่ที่จำเป็นต้องกำหนดไว้ในปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยมีดังนี้

4.2.1 ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command Post : ICP)

เป็นสถานที่ที่ใช้ในการบังคับบัญชาเหตุการณ์ของผู้บัญชาการเหตุการณ์ในพื้นที่เกิดเหตุ โดยผู้บัญชาการเหตุการณ์จะต้องสถาปนาระบบการบัญชาการ/สั่งการที่ชัดเจนเพื่อประสานการปฏิบัติการ โดยจะต้องกำหนดสายการบังคับบัญชาและระบบสื่อสารเพื่อประสานการปฏิบัติการ ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แห่งนี้ผู้บัญชาการเหตุการณ์จะต้องสามารถควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติงานในภาพรวมได้ทุกระดับ โดยในแต่ละเหตุการณ์ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์จะต้องมีเพียงจุดเดียวเท่านั้นและอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับจุดเกิดเหตุแต่ต้องไม่ใช่พื้นที่อันตรายหรือมีความเสี่ยง

4.2.2 จุดระดมพล (Staging Area)

เป็นพื้นที่สำหรับการระดมทรัพยากรทั้งกำลังคน วัสดุ อุปกรณ์ที่มีความพร้อมเพื่อรองรับการมอบหมายภารกิจในการปฏิบัติการ จุดระดมพลนี้อาจมีมากกว่าหนึ่งแห่งตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ในพื้นที่จุดรวมพลแต่ละแห่งจะต้องมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบควบคุมพื้นที่ดังกล่าว สำหรับปัจจัยในการกำหนดจุดรวมพล ประกอบด้วย จุดรวมพลจะต้องอยู่ใกล้พื้นที่เกิดเหตุแต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญ มีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอและมีเส้นทางเข้าออกสะดวก

4.2.3 ฐานที่ตั้ง (Base)

หมายถึงสถานที่ตั้งของส่วนที่ทำหน้าที่ประสานงานและบริหารงานส่วนต่างๆ รวมทั้งเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของส่วนสนับสนุนด้วย ทั้งนี้ในแต่ละเหตุการณ์ควรมีฐานที่ตั้งเพียงแห่งเดียวเพื่อสะดวกต่อการประสานการปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม หากเหตุการณ์มีความ

ต่อเนื่องหรือมีขนาดใหญ่ ผู้บัญชาการเหตุการณ์อาจกำหนดให้มีฐานสนับสนุนการปฏิบัติการได้เช่นกัน ทั้งนี้ในฐานที่ตั้งจะต้องกำหนดผู้จัดการฐานขึ้นเพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติงานในภาพรวมของฐานด้วย

4.2.4 การจัดพื้นที่ปฏิบัติการอื่นๆ

ในบางสถานการณ์อาจจำเป็นต้องมีการจัดพื้นที่ปฏิบัติการอื่นๆเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน จึงขอยกตัวอย่างพอสังเขปสำหรับพื้นที่หรือสถานที่ตั้งที่จำเป็น ดังนี้

4.2.4.1 แคมป์ (Camp) เป็นสถานที่เก็บทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนการปฏิบัติการ การเตรียมอาหาร น้ำ รวมถึงเป็นพื้นที่พักผ่อน ฯลฯ

4.2.4.2 ลานจอดและจุดขึ้น - ลงเฮลิคอปเตอร์ (Helibases and Helispots) ใช้ในกรณีเหตุการณ์ที่ต้องอาศัยการปฏิบัติการทางอากาศ

4.2.4.3 จุดระดมผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ (Casualty Collection Point : CCP) ใช้ในกรณีที่ต้องดำเนินการรักษาพยาบาลและคัดแยกผู้ได้รับบาดเจ็บในเบื้องต้น

5. การจัดการด้านการสื่อสารและบริหารข้อมูล (Communication / Information Management) ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

5.1 การบูรณาการด้านการสื่อสาร ในการปฏิบัติการแต่ละเหตุการณ์จะต้องสถาปนาและใช้แผนการสื่อสารเดียวกัน ด้วยการใช้ระบบ เครื่องมืออุปกรณ์ ขั้นตอนที่สามารถใช้ในการปฏิบัติการร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ

5.2 การจัดการข้อมูลและการข่าว โดยจะต้องจัดให้มีกระบวนการรวบรวมข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้การบริหารจัดการต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่บนพื้นฐานของข้อมูล และการข่าวที่รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ

6. การดำเนินการอย่างมืออาชีพ (Professionalism) ประกอบด้วย

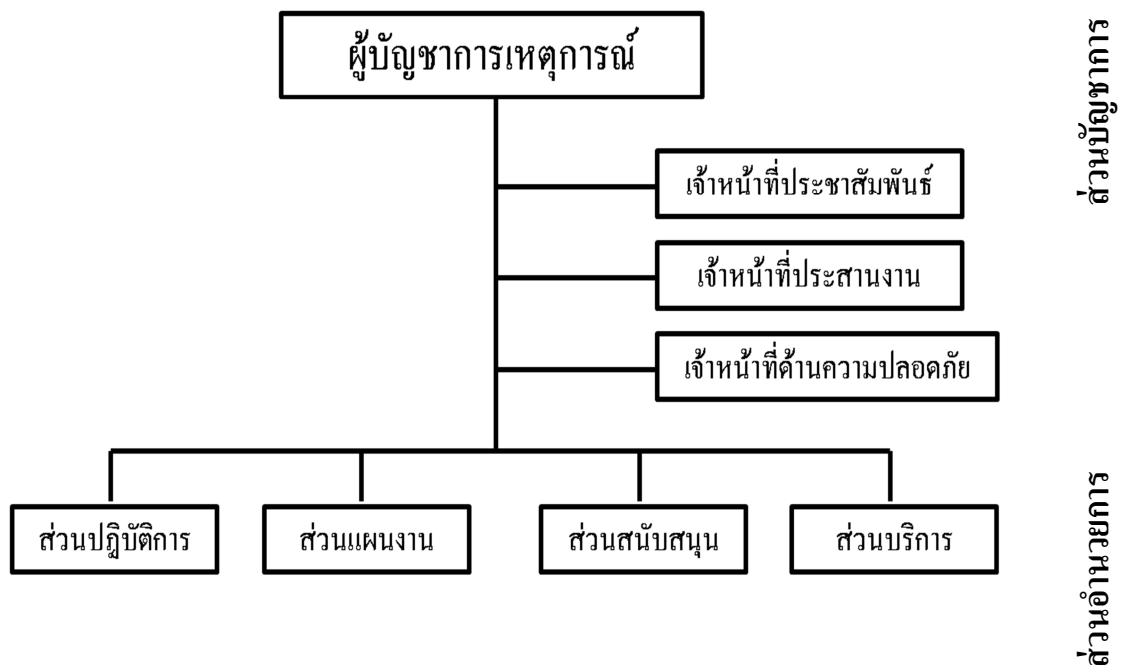
6.1 ความรับผิดชอบ มุ่งเน้นที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตามนโยบาย แนวทางของหน่วยงานหรือแม้แต่ขั้นตอน กฎ ระเบียบของภาครัฐหรือท้องถิ่นในระหว่างการทำงาน

6.2 การจัดส่งและการถอนกำลัง ในทุกๆเหตุการณ์จำเป็นที่จะต้องมีการประเมินสถานการณ์ และการตอบโต้ต่อเหตุการณ์ ต้องมีการวางแผนและปฏิบัติตามแผน เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรทั้งกำลังคน และวัสดุอุปกรณ์มีประสิทธิภาพและปลอดภัยสูงสุด ดังนั้นการจัดส่งทรัพยากรออกไปปฏิบัติการจะต้องได้รับมอบหมายจากผู้ที่มีอำนาจในเหตุการณ์เท่านั้น

โครงสร้างการจัดองค์กรของระบบบัญชาการเหตุการณ์

1. ส่วนบัญชาการ (Command)
2. ส่วนอำนวยการ (General Staff)

แผนภาพที่ 2 - 5 โครงสร้างการจัดองค์กรของระบบบัญชาการเหตุการณ์

ที่มา : วัจน์พัฒน์ เฟื่องฟู, 2550

1. ส่วนบัญชาการ (Command) เป็นส่วนที่รับผิดชอบกำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญ และรับผิดชอบกับการตอบโต้เหตุฉุกเฉินโดยรวม ประกอบด้วย

1.1 ผู้บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Commander : IC) เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการเหตุการณ์ กำหนดวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการเหตุการณ์ ให้แนวทางในการจัดทำแผนเผชิญเหตุ รวมทั้งสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของเหตุการณ์

1.2 ผู้ประสานงานหลัก (Commander Staff) เป็นผู้สนับสนุนผู้บัญชาการเหตุการณ์ในการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งผู้บัญชาการเหตุการณ์จะเป็นผู้แต่งตั้งตามความจำเป็นในแต่ละเหตุการณ์ ได้แก่

1.2.1 เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่หลักในการกระจายข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานต่างๆและสื่อมวลชน

1.2.2 เจ้าหน้าที่ประสานงาน มีหน้าที่หลักเป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานสนับสนุน ช่วยเหลือการปฏิบัติงานและประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ

1.2.3 เจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัย มีหน้าที่หลักในการติดตามดูแล ประเมินความเสี่ยงและดำเนินมาตรการด้านความปลอดภัยแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน

2. ส่วนอำนวยการ (General Staff) ประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 4 ส่วน ดังนี้

2.1 ส่วนปฏิบัติการ (Operations) มีหน้าที่ปฏิบัติการตามยุทธวิธี จัดสรรและกำกับดูแลทรัพยากรในการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน

2.2 ส่วนแผนงาน (Planning) มีหน้าที่ในการจัดทำแผนเผชิญเหตุ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

2.3 ส่วนสนับสนุน (Logistics) มีหน้าที่จัดหา สนับสนุนทรัพยากรและการบริการที่จำเป็นสนับสนุนการปฏิบัติการ

2.4 ส่วนการบริการ (Finance/Administration) มีหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน จัดทำบัญชี จัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการปฏิบัติงาน

การจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น

บทบาทหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดการสาธารณภัยตามพระราชบัญญัติ

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ได้แบ่งหน่วยงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น โดยหน่วยงานที่มีบทบาททำหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่คือหน่วยงานในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น กล่าวคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่น ภายใต้แนวความคิดที่ต้องการให้เกิดการกระจายอำนาจในการควบคุมสถานการณ์และการบริหารจัดการภัยพิบัติทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ระหว่างการเกิดภัยและการฟื้นฟูภายหลังเกิดภัยพิบัติ โดยผู้นำท้องถิ่นจะมี

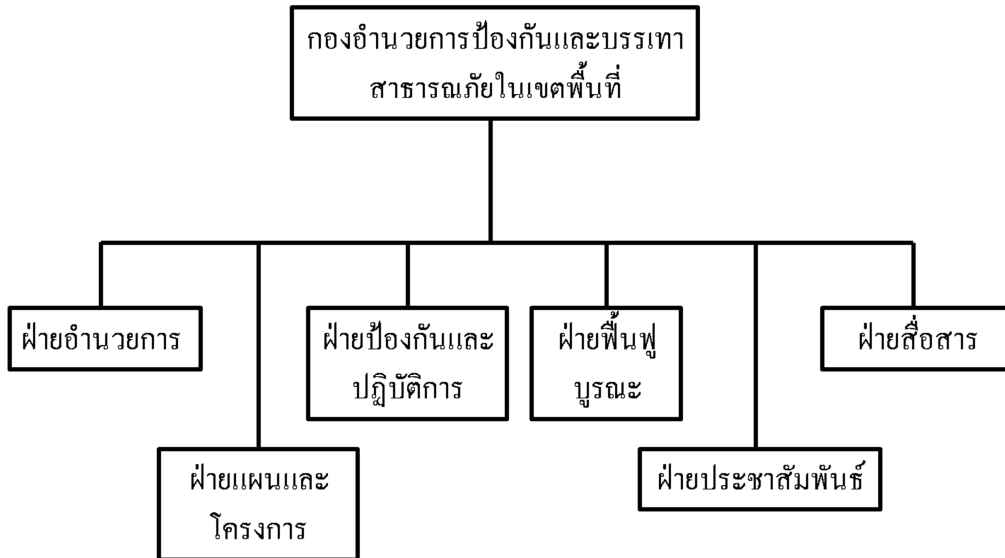
บทบาทหน้าที่เป็นผู้อำนวยการท้องถิ่นมีอำนาจในการดำเนินการปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ในพื้นที่ อีกทั้งผู้อำนวยการท้องถิ่นยังได้รับมอบอำนาจสามารถสั่งการข้าราชการพลเรือน เจ้าหน้าที่และบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามคำสั่งได้ตามความจำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพร้อมกับการระดมทรัพยากรและเครื่องมือในเขตพื้นที่สำหรับการบริหารจัดการสาธารณภัยในเขตพื้นที่ได้ทุกภาคส่วน (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มาตราที่ 20 และ 21, 2550) ส่วนหน่วยงานระดับจังหวัดและอำเภอซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับภูมิภาคจะทำหน้าที่จัดหาทรัพยากรสำหรับการปฏิบัติให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น การประสานความร่วมมือกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่ องค์การการกุศล การประสานการหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหา ในบางสถานการณ์ภัยพิบัติอาจขยายความเสียหายก้าวข้ามเขตพื้นที่การปกครองจากองค์กรหนึ่งไปสู่อีกองค์กรหนึ่งซึ่งต้องอาศัยอำนาจการสั่งการจากหน่วยงานปกครองซึ่งอยู่ในระดับเหนือกว่าหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติซึ่งอาจมีขนาดความรุนแรงเกินกว่าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการ หน่วยงานระดับส่วนภูมิภาคจะเข้าไปกำกับดูแลและควบคุมสถานการณ์ในภาพรวม

การจัดตั้งองค์กรปฏิบัติและแนวทางประสานการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวทางในการจัดตั้งองค์กรเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัดจะระบุให้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นเพื่อกำหนดโครงสร้างการสั่งการปฏิบัติการและกำหนดผู้รับผิดชอบในด้านต่างๆ ในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งระยะก่อนเกิดภัยการป้องกันและลดผลกระทบนั้นหน่วยปฏิบัติทั้งหมดในทุกระดับจะทำการจัดตั้งกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุหากเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการในระดับพื้นที่จะดำเนินการจัดตั้งกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของค์การบริหารส่วนตำบล กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาล และกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งแต่ละองค์กรจะมีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้อำนวยการปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ช่วย และมีหน่วยงาน สมาชิกในท้องถิ่นร่วมปฏิบัติงานในกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งโครงสร้างการจัดองค์กรในการอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553 - 2557 กำหนดให้มีรูปแบบการจัดตามแผนภาพที่ 2 – 6 ดังนี้

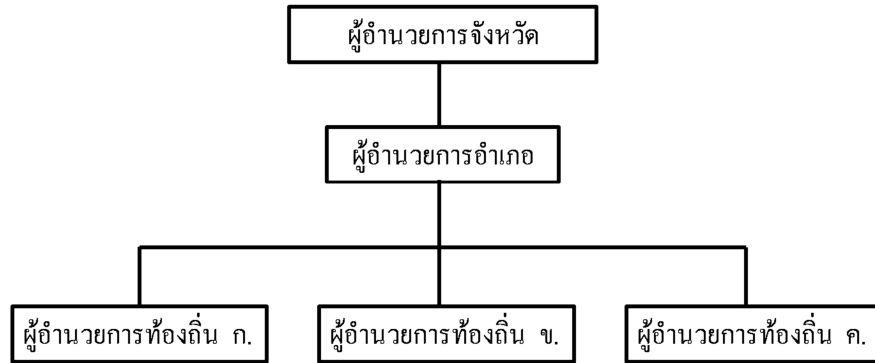
แผนภาพที่ 2 - 6 โครงสร้างกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่

ที่มา : ทวีดา กมลเวชช, 2554

สำหรับการประสานการปฏิบัติการจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น รูปแบบการประสานการปฏิบัติได้กำหนดให้อยู่ในรูปของการประสานการปฏิบัติในแนวดิ่งจากหน่วยงานที่สูงกว่า กล่าวคือ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผชิญกับสภาพภัยพิบัติที่เกินขีดความสามารถของทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ ต้องใช้ศักยภาพและต้องอาศัยทรัพยากรจำนวนมากในการแก้ไขปัญหา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสานการปฏิบัติขอความช่วยเหลือจากผู้บัญชาการอำเภอ (กองบัญชาการเฉพาะกิจอำเภอ) เพื่อประสานขอทรัพยากรจากผู้บัญชาการจังหวัด (กองบัญชาการเฉพาะกิจจังหวัด)เป็นไปตามลำดับขั้น ตามแผนภาพที่ 2 - 7 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 - 7 การประสานการปฏิบัติการจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

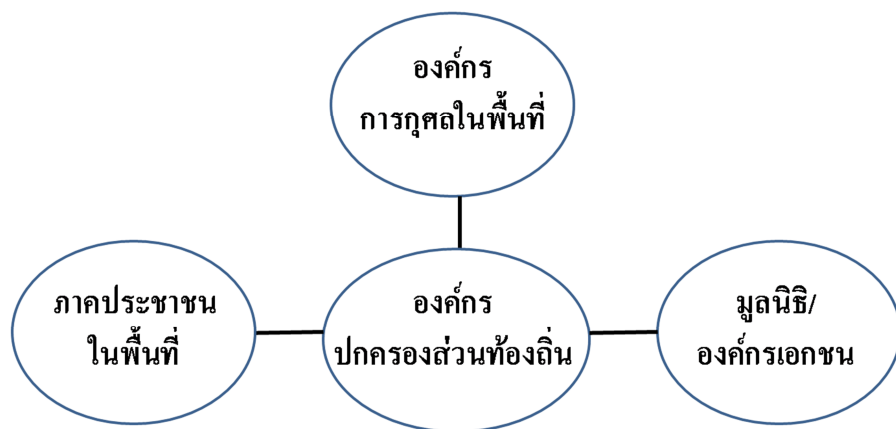

ที่มา : ทวีดา กมลเวชช, 2554

สำหรับการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภายนอก เช่น องค์กรสาธารณกุศล มูลนิธิ หน่วยทหาร องค์กรระหว่างประเทศ สามารถจำแนกรูปแบบการประสานได้ใน 2 ลักษณะดังนี้

1. การประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงาน/องค์กรอื่นๆที่มีที่ตั้งในเขตพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสั่งการได้โดยตรงโดยอำนาจของผู้บัญชาการเฉพาะกิจแห่งพื้นที่แต่ละแห่งตามแผนภาพที่ 2 - 8

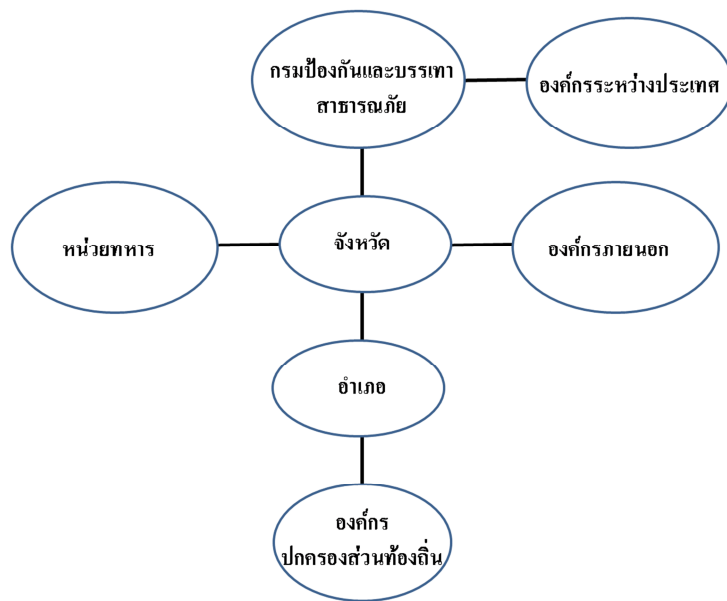
แผนภาพที่ 2 - 8 รูปแบบการประสานการปฏิบัติการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานในเขตพื้นที่การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตพื้นที่

ที่มา : ทวีดา กมลเวชช, 2554

2. การประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงาน/องค์กร อื่นๆที่มีที่ตั้งนอกเขตพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประสานการปฏิบัติผ่านจังหวัดเพื่อ ขอรับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะแนวทางการประสานการปฏิบัติระหว่างจังหวัดกับหน่วยทหารใน พื้นที่จะอยู่ในรูปแบบของการทำข้อตกลงความร่วมมือตามที่กฎหมายกำหนด และการประสานการ ปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรระหว่างประเทศต้องอาศัยจังหวัดขอความ ร่วมมือไปที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อประสานกระทรวงการต่างประเทศและองค์กร ระหว่างประเทศต่อไป โดยมีความสัมพันธ์ตามโครงสร้างในแผนภาพที่ 2- 9 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 - 9 รูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับ หน่วยงานนอกเขตพื้นที่การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่มา : ทวีดา กมลเวชช, 2554

กำลังพลกับการจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้อำนวยการท้องถิ่นจะเป็นผู้แต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยอาศัยจากกำลังพลเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังปฏิบัติการหลักและเสริมกำลังด้วย เจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานที่เหลือ เช่น หน่วยงานรัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และอาสาสมัครในพื้นที่นั้น โดยกำลังทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การควบคุมสั่งการของผู้อำนวยการ ท้องถิ่นในพื้นที่นั้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานปฏิบัติหลักในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัยและภายหลังเกิดภัย การบริหารจัดการต่อสาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั้งการป้องกันในระยะก่อนเกิดสาธารณภัยเพื่อลดผลกระทบ การควบคุมสถานการณ์ในระหว่างเกิดสาธารณภัยและการฟื้นฟูทางกายภาพและสภาพจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบภายหลังการเกิดสาธารณภัย จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ในการดำเนินการเพื่อตอบสนองภาวะการณ์สาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน โดยการเตรียมความพร้อมเพื่อตอบสนองต่อสาธารณภัยภัยมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

1. ระยะก่อนเกิดสาธารณภัย วัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อลดผลกระทบจากสาธารณภัยหรือภัยพิบัติ มีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

- 1.1 การให้ความรู้เรื่องภัยและการปฏิบัติตนด้วยการฝึกอบรมและสื่อชนิดต่างๆ
- 1.2 การวิเคราะห์ความเสี่ยงของแต่ละภัยและแต่ละพื้นที่
- 1.3 การจัดทำแบบจำลองสถานการณ์และการจัดทำแผนที่อพยพ
- 1.4 การฝึกซ้อมรูปแบบต่างๆในการอพยพ
- 1.5 การเตือนภัยอย่างเป็นระบบ
- 1.6 วัฒนธรรมความปลอดภัย

2. ระหว่างเกิดสาธารณภัย วัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อระดมทรัพยากรทั้งปวงในการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น มีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

- 2.1 การทำความเข้าใจต่อนโยบายและแผนปฏิบัติการต่างๆ
- 2.2 การใช้ระบบการบัญชาการ (ICS)
- 2.3 การระดมหน่วยงานหลักและหน่วยงานประสาน
- 2.4 การประเมินสถานการณ์และการเข้ากู้ภัย
- 2.5 การอพยพระหว่างสถานการณ์
- 2.6 การติดต่อสื่อสาร
- 2.7 การจัดการจราจรและการเคลื่อนย้ายทรัพยากร
- 2.8 การทำงานร่วมกับสื่อ
- 2.9 การจัดการในพื้นที่หลบภัย

3. ภายหลังการเกิดสาธารณภัย วัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อประเมินความเสี่ยงต่อเนื่อง การฟื้นฟูบูรณะทางกายภาพและจิตใจของผู้ประสบภัย การติดตามประเมินผลความเสียหาย การจัดการของบริจาคและการฟื้นฟูชุมชน มีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

- 3.1 การติดตามประเมินผลความเสียหาย
- 3.2 การฟื้นฟูบูรณะทางกายภาพและจิตใจ
- 3.3 การระบุนร่องรอยของสาธารณภัย
- 3.4 การจัดการเรื่องของบริจาค
- 3.5 การฟื้นฟูและการสร้างกิจกรรมชุมชนภายหลังการเกิดสาธารณภัย

โครงสร้าง การจัดและภารกิจ หน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก

1. การกำหนดส่วนราชการและการแบ่งพื้นที่หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก

โครงสร้างองค์กรของกองทัพบก ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 และ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพบก กองทัพบกไทย กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2552 ได้แบ่งส่วนราชการของกองทัพบก โดยกำหนดให้หน่วยมณฑลทหารบก เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกองทัพภาค ซึ่งกองทัพบกมีจำนวน 4 กองทัพภาค ได้แก่ กองทัพภาคที่ 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ ทั้งนี้กระทรวงกลาโหมได้ตรากฎกระทรวงเพื่อกำหนดส่วนราชการในระดับกองทัพภาคและเขตพื้นที่ของมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก พ.ศ. 2552 ขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของงานและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 ซึ่งกฎกระทรวงดังกล่าวได้กำหนดให้หน่วยจังหวัดทหารบกเป็นหน่วยขึ้นตรงต่อมณฑลทหารบกและกำหนดเขตพื้นที่การปฏิบัติงานในกิจการทหารของหน่วยจังหวัดทหารบกครอบคลุมพื้นที่ประเทศไทยทั้งหมดรวม 76 จังหวัดและกรุงเทพมหานคร โดยการกำหนดส่วนราชการและการแบ่งพื้นที่ตามกฎกระทรวงดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. กองทัพอากาศที่ 1 มีหน่วยมณฑลทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการบังคับบัญชา
ดังนี้

1.1 มณฑลทหารบกที่ 11 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชา ได้แก่

1.1.1 จังหวัดทหารบกกรุงเทพ เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และ
จังหวัดสมุทรสาคร

1.1.2 จังหวัดทหารบกกาญจนบุรี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี

1.2 มณฑลทหารบกที่ 12 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

1.2.1 จังหวัดทหารบกปราจีนบุรี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดนครนายก

1.2.2 จังหวัดทหารบกฉะเชิงเทรา เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2.3 จังหวัดทหารบกสระแก้ว เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดสระแก้ว

1.3 มณฑลทหารบกที่ 13 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

1.3.1 จังหวัดทหารบกฉะบุรี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัด
ฉะบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง

1.3.2 จังหวัดทหารบกสระบุรี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัด
สระบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

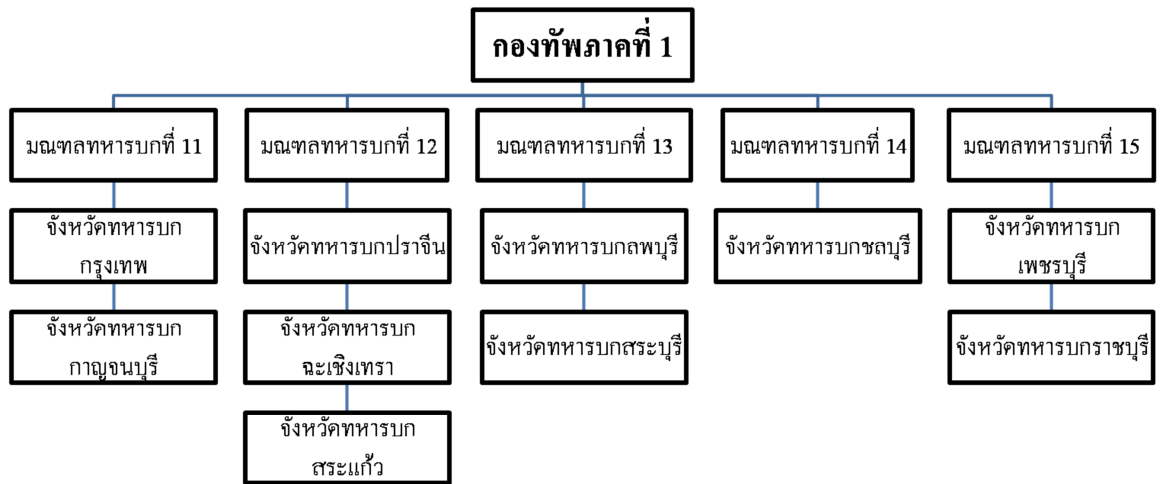
1.4 มณฑลทหารบกที่ 14 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่ จังหวัดทหารบกชลบุรี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดชลบุรี
จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด และจังหวัดระยอง

1.5 มณฑลทหารบกที่ 15 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

1.5.1 จังหวัดทหารบกเพชรบุรี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.5.2 จังหวัดทหารบกราชนบุรี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสมุทรสงคราม

แผนภาพที่ 2 - 10 ผังการจัดส่วนราชการหน่วยมณฑลทหารบกขึ้นตรงต่อกองทัพภาคที่ 1 และการแบ่งส่วนราชการของจังหวัดทหารบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 1

2. กองทัพภาคที่ 2 มีหน่วยมณฑลทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการบังคับบัญชา
ดังนี้

2.1 มณฑลทหารบกที่ 21 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

2.1.1 จังหวัดทหารบกนครราชสีมา เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ

2.1.2 จังหวัดทหารบกบุรีรัมย์ เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัด
บุรีรัมย์

2.1.3 จังหวัดทหารบกสุรินทร์ เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัด
สุรินทร์

2.2 มณฑลทหารบกที่ 22 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

2.2.1 จังหวัดทหารบกอุบล เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอำนาจเจริญ

2.2.2 จังหวัดทหารบกร้อยเอ็ด เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัด
จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดยโสธร

2.3 มณฑลทหารบกที่ 23 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

2.3.1 จังหวัดทหารบกขอนแก่น เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม

2.3.2 จังหวัดทหารบกเลย เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดเลย

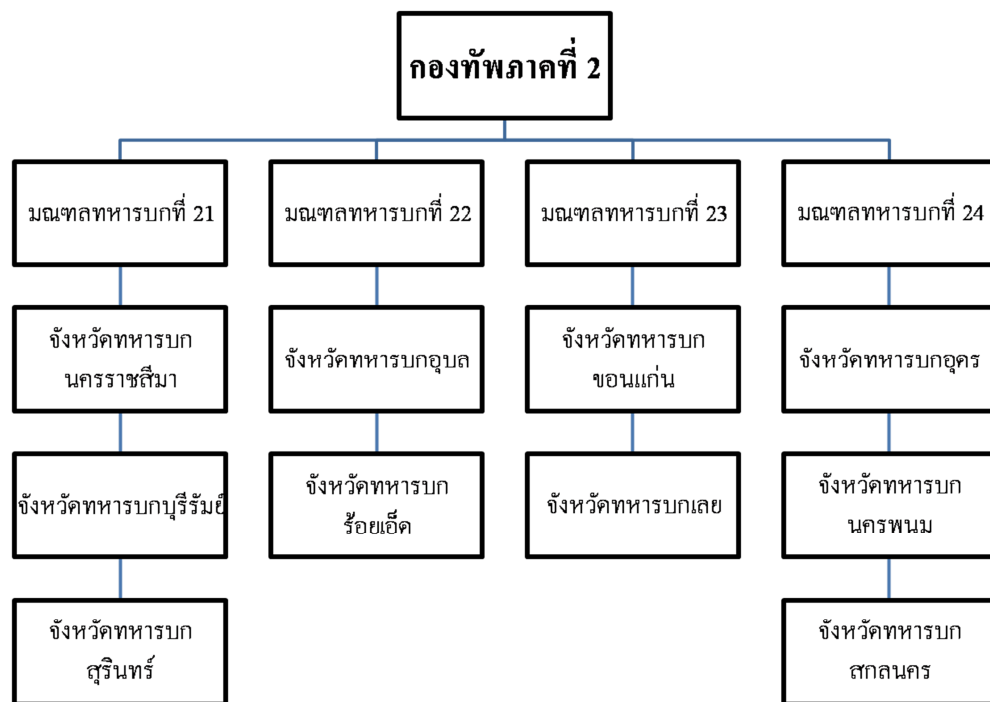
2.4 มณฑลทหารบกที่ 24 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

2.4.1 จังหวัดทหารบกอุดร เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัด
อุดรธานี จังหวัดหนองคาย และจังหวัดหนองบัวลำภู

2.4.2 จังหวัดทหารบกนครพนม เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดนครพนม

2.4.3 จังหวัดทหารบกสกลนคร เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดสกลนคร

แผนภาพที่ 2 - 11 ผังการจัดส่วนราชการหน่วยมณฑลทหารบกขึ้นตรงต่อกองทัพภาคที่ 2 และการ
แบ่งส่วนราชการของจังหวัดทหารบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 2

3. กองทัพอากาศที่ 3 มีหน่วยมณฑลทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการบังคับบัญชา
ดังนี้

3.1 มณฑลทหารบกที่ 31 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

3.1.1 จังหวัดทหารบกนครสวรรค์ เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดอุทัยธานี

3.1.2 จังหวัดทหารบกตาก เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดตาก

3.1.3 จังหวัดทหารบกพิษณุโลก เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดสุโขทัย

3.1.4 จังหวัดทหารบกเพชรบูรณ์ เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดพิจิตร

3.2 มณฑลทหารบกที่ 32 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

3.2.1 จังหวัดทหารบกกำแพง เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่กำแพง

3.2.2 จังหวัดทหารบกน่าน เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดน่าน

3.2.3 จังหวัดทหารบกอุตรดิตถ์ เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
อุตรดิตถ์ และจังหวัดแพร่

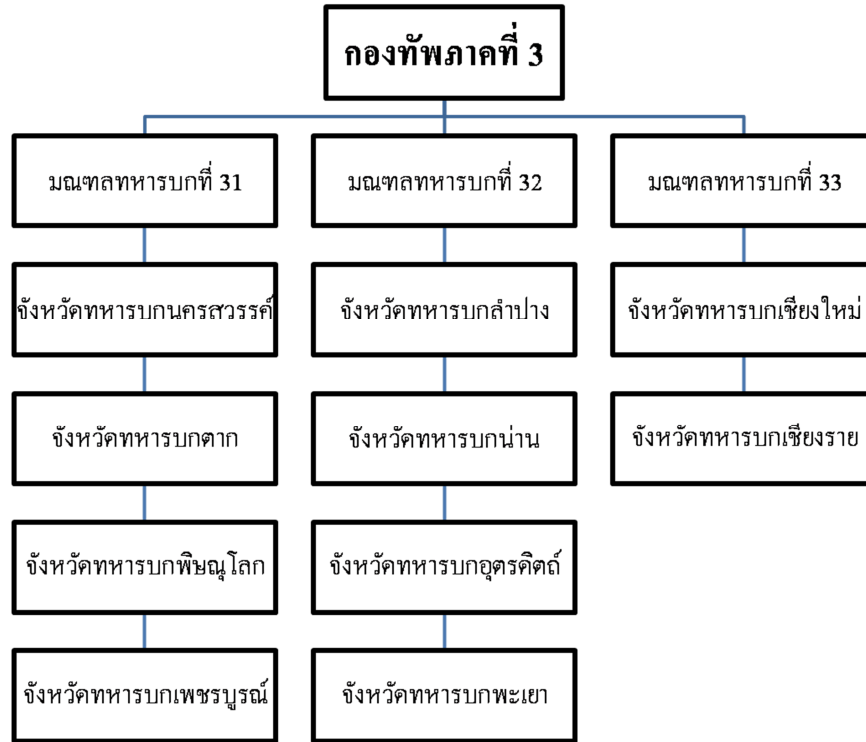
3.1.4 จังหวัดทหารบกพะเยา เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัด
พะเยา

3.3 มณฑลทหารบกที่ 33 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการ
บังคับบัญชาได้แก่

3.3.1 จังหวัดทหารบกเชียงใหม่ เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
เชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดลำพูน

3.3.2 จังหวัดทหารบกเชียงราย เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่
จังหวัดเชียงราย

แผนภาพที่ 2 - 12 ผังการจัดส่วนราชการหน่วยมณฑลทหารบกขึ้นตรงต่อกองทัพภาคที่ 3 และการแบ่งส่วนราชการของจังหวัดทหารบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3

4. กองทัพภาคที่ 4 มีหน่วยมณฑลทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการบังคับบัญชา ดังนี้

4.1 มณฑลทหารบกที่ 41 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการบังคับบัญชาได้แก่

4.1.1 จังหวัดทหารบกนครศรีธรรมราช เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชนอกจากอำเภอทุ่งสง จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา และจังหวัดภูเก็ต

4.1.2 จังหวัดทหารบกชุมพร เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง

4.1.3 จังหวัดทหารบกทุ่งสง เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง

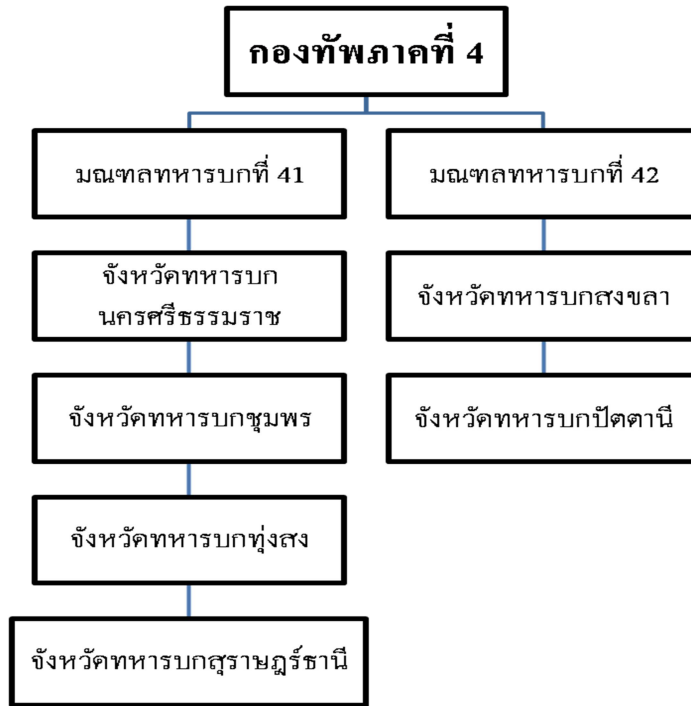
4.1.4 จังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4.2 มณฑลทหารบกที่ 42 มีหน่วยจังหวัดทหารบกเป็นส่วนราชการขึ้นต่อการบังคับบัญชาได้แก่

4.2.1 จังหวัดทหารบกสงขลา เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย เขตพื้นที่จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล

4.2.2 จังหวัดทหารบกปัตตานี เขตพื้นที่ปฏิบัติงานประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดจังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา

แผนภาพที่ 2 - 13 ผังการจัดส่วนราชการหน่วยมณฑลทหารบกขึ้นตรงต่อกองทัพภาคที่ 4 และการแบ่งส่วนราชการของจังหวัดทหารบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 4

2. การกิจ โครงสร้างการจัด หน่วยมณฑลทหารบก

2.1 การกิจของหน่วยมณฑลทหารบก

2.1.1 บังคับบัญชาจังหวัดทหารบกและกำลังประจำถิ่นของกองทัพ ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

2.1.2 รักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่ รวมทั้งการศาลทหาร การคดีและการเรือนจำ

2.1.3 ดำเนินการระดมสรรพกำลังในเขตพื้นที่

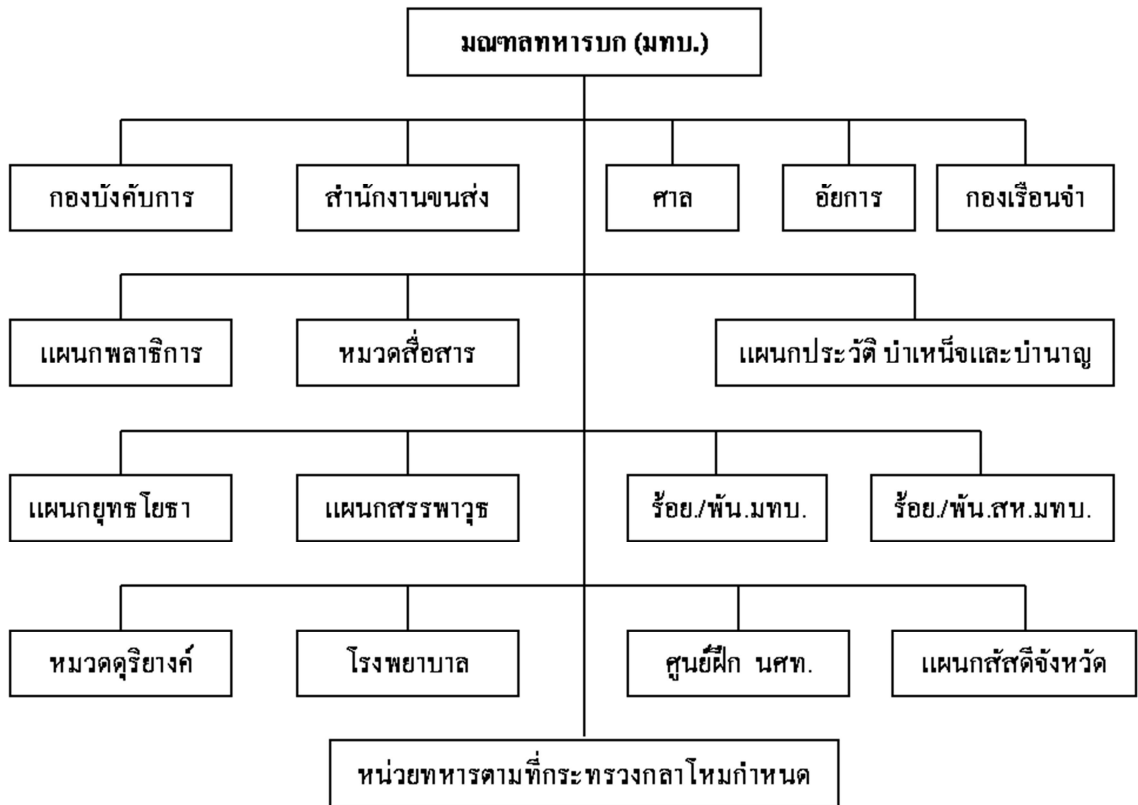
2.1.4 สนับสนุนหน่วยทหารที่อยู่ในพื้นที่

2.1.5 ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จ เพื่อรักษาความสงบภายในและการป้องกันประเทศ

2.2 โครงสร้างการจัดหน่วยมณฑลทหารบก

แผนภาพที่ 2 - 14 ผังการจัด หน่วยมณฑลทหารบก

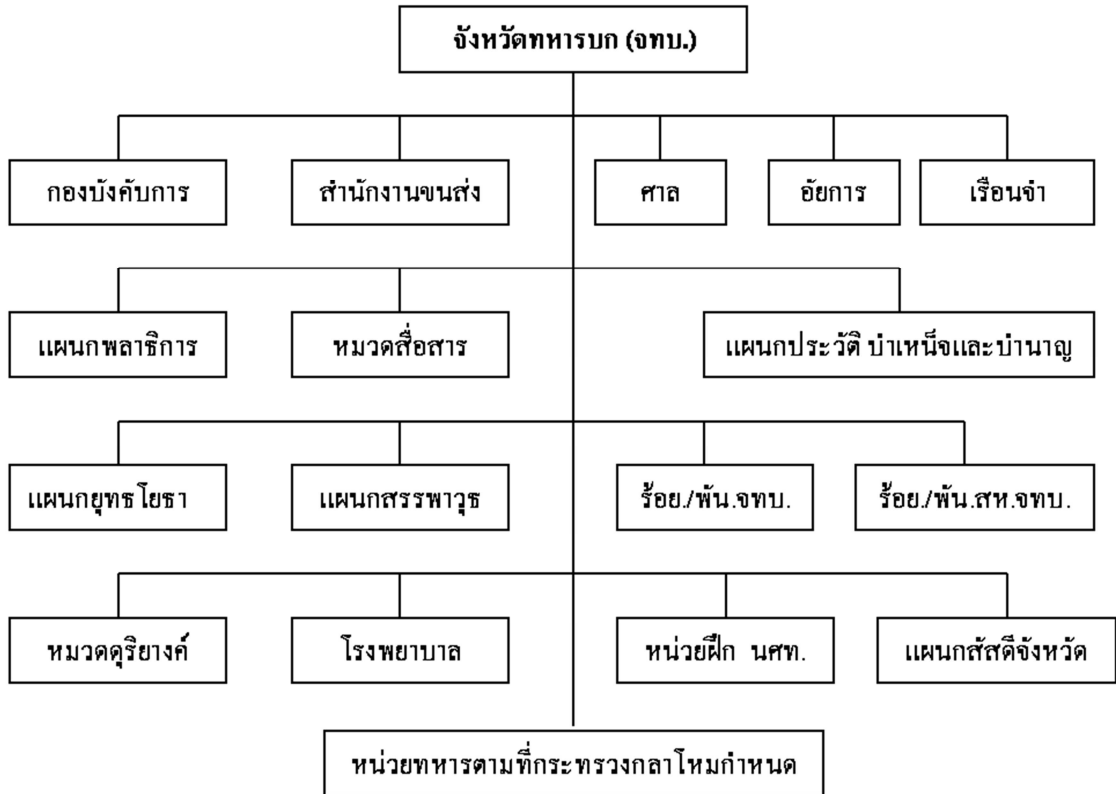
3. ภารกิจ โครงสร้างการจัดหน่วยจังหวัดทหารบก

3.1 ภารกิจของหน่วยจังหวัดทหารบก

- 3.1.1 บังคับบัญชากำลังประจำถิ่นของกองทัพ ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด
- 3.1.2 รักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่ รวมทั้ง การศาลทหาร การคดี และการเรือนจำ
- 3.1.3 ดำเนินการระดมสรรพกำลังในเขตพื้นที่
- 3.1.4 สนับสนุนหน่วยทหารที่อยู่ในพื้นที่
- 3.1.5 ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จ เพื่อรักษาความสงบภายในและการป้องกันประเทศ

3.2 โครงสร้างการจัดหน่วยจังหวัดทหารบก

แผนภาพที่ 2 - 15 ผังการจัด หน่วยจังหวัดทหารบก

โครงสร้าง การจัดและภารกิจ หน่วยกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก

แผนพัฒนากองทัพบก ปี พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2559 กำหนดให้มีการปรับปรุงอัตรากิจการจัดหน่วยในส่วนพัฒนาประเทศ โดยพิจารณาให้จัดตั้งกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยในการบังคับบัญชากองพลพัฒนา ทั้งนี้กองทัพบกได้จัดตั้งกองพลพัฒนา เมื่อปี พ.ศ. 2532 โดยกำหนดให้มีการกิจส่งเสริมการพัฒนาประเทศ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา เพื่อให้เกิดความมั่นคงของชาติภายในขอบเขตที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งดำเนินการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนที่ประสบภัยธรรมชาติ ปัจจุบันกองทัพบกได้จัดตั้งกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 4 กองร้อย บรรจุมอบให้กองพลพัฒนาที่ 1 2 3 และ 4 ซึ่งแต่ละกองร้อยมีที่ตั้งและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ของกองทัพภาคทั้ง 4 กองทัพภาค

1. ภารกิจกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย

กองร้อยบรรเทาสาธารณภัย มีภารกิจให้ความช่วยเหลือหน่วยทหาร ส่วนราชการ และประชาชนที่ประสบสาธารณภัยในพื้นที่อันตรายในขั้นต้น โดยเร่งด่วน

2. ซัดความสามารถ

2.1 ให้การช่วยเหลือหน่วยทหาร ส่วนราชการและประชาชน ที่ประสบสาธารณภัยในพื้นที่อันตรายในขั้นต้น โดยเร่งด่วนด้วยเครื่องมือในอัตรา

2.2 เป็นหน่วยปฏิบัติในการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยเร่งด่วนได้ทุกรูปแบบของภัยพิบัติ และทุกพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาค

2.3 ให้การฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติในการบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัยแก่หน่วยทหาร ส่วนราชการและประชาชน

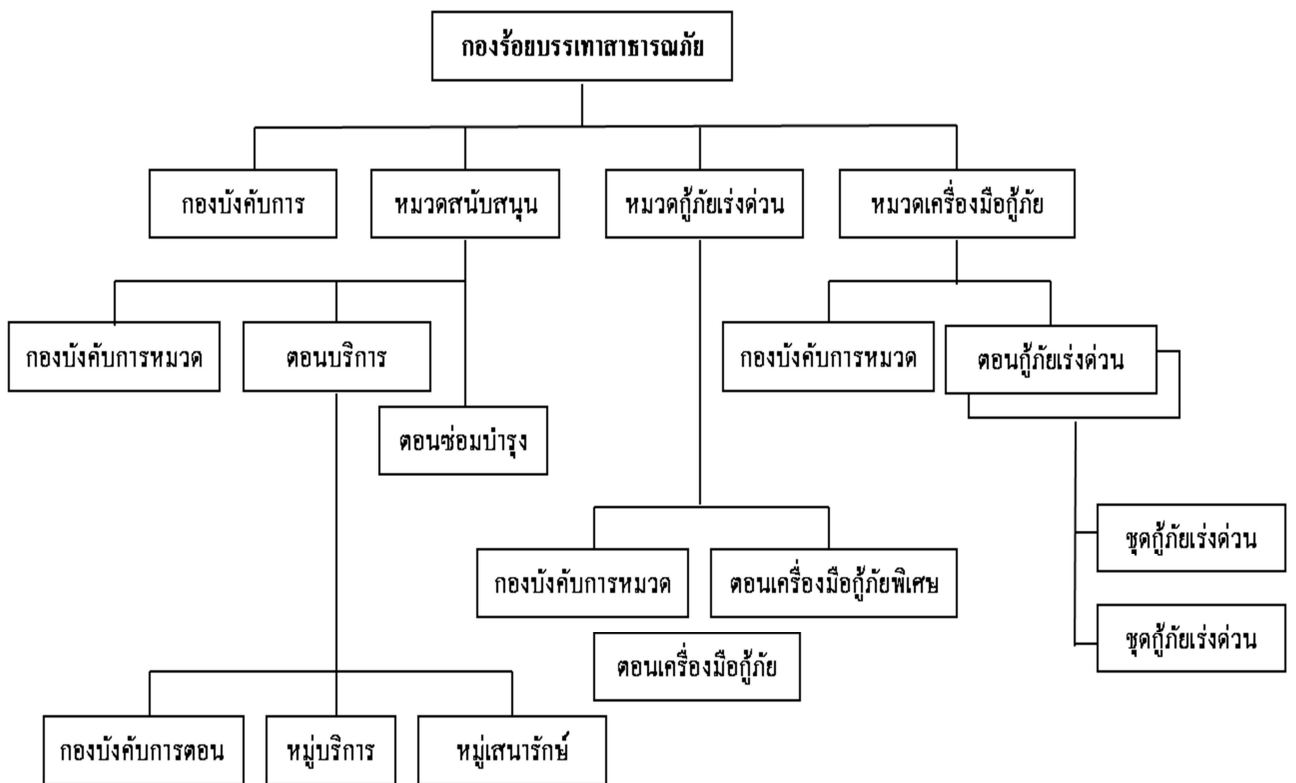
2.4 ให้การปฐมพยาบาลขั้นต้นแก่ผู้ประสบสาธารณภัย

2.5 ดำเนินการซ่อมบำรุงยุทโธปกรณ์ในอัตราได้ในขั้นหน่วย

2.6 เคลื่อนย้ายด้วยยานพาหนะในอัตราได้ร้อยละ 100

3. โครงสร้างการจัดกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย กองพลพัฒนา

แผนภาพที่ 2 - 16 ผังการจัด หน่วยกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย กองพลพัฒนา

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกภายใต้บริบท พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

พันเอก วัจนพัฒน์ เฟื่องฟู (2554) ศึกษาเรื่อง “บทบาทในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกภายใต้บริบท พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 54 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กองทัพบกมีโครงสร้างการจัดหน่วยที่มีความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติมากกว่าองค์กรอื่นในเชิงเปรียบเทียบทั้งด้านกำลังพล เครื่องมือ ยุทโธปกรณ์ แต่เมื่อพิจารณาในด้านกฎหมายพบว่าบทบาทของกองทัพบกต่องานบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่เป็นเพียงหน่วยงานสนับสนุน ดังนั้นกองทัพบกจึงควรจะต้องเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านสาธารณภัยเพื่อลดข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ละเว้นความสิ้นเปลืองทรัพยากรขององค์กร โดยกองทัพบกยังคงต้องดำรงสภาพความพร้อมอย่างต่อเนื่อง การแบ่งประเภทของสาธารณภัย ตาม พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ที่มีหลากหลายประเภทนั้น กองทัพบกควรวิเคราะห์หน่วยทหารและแบ่งมอบความรับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของหน่วยทหารแต่ละหน่วย เพื่อประโยชน์ในการเข้าปฏิบัติงาน รวมถึงควรปรับปรุงระเบียบปฏิบัติประจำหรือแนวทางการบรรเทาสาธารณภัยหรือผลักดันให้กองบัญชาการกองทัพไทยตลอดจนกระทรวงกลาโหมร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแนวทางการบรรเทาสาธารณภัยในภาพรวมให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงระเบียบปฏิบัติประจำในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก เห็นควรที่กองทัพบกควรนำเอาระบบการบัญชาการเหตุการณ์ในสถานการณ์ฉุกเฉิน (ICS) ซึ่งเป็นระบบบริหารจัดการในการบรรเทาสาธารณภัยที่มีความเป็นมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับของทุกหน่วยงานมากำหนดเป็นแนวทางในการจัดทำระเบียบปฏิบัติประจำการบรรเทาสาธารณภัยและนำไปใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

บทบาทของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

พลตรี ภูษพงศ์ พงษ์ศิริ (2553) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 53 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทยและเหล่าทัพ สรุปดังนี้

1. ปัญหาข้อขัดข้องบางประการควรมีการปรับปรุงและแก้ไขในเรื่องที่สำคัญ ได้แก่

1.1 การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านเครื่องจักรกล เครื่องมือ อุปกรณ์และยานพาหนะที่มีความจำเป็นในการบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานพลเรือนและทหาร ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้หน่วยงานที่ต้องปฏิบัติงานในสถานการณ์ฉุกเฉินขาดเครื่องมือในห้วงเวลาวิกฤติ

1.2 ผู้บังคับหน่วยทหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานยังขาดความเข้าใจในระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขาดความเชื่อมโยงระหว่างแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 กับแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาพบว่า ภายใต้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 กำหนดให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของทหารดำเนินการในลักษณะของการทำหนังสือความตกลงร่วมกันระหว่างผู้บัญชาการจังหวัด(ผู้ว่าราชการจังหวัด)กับผู้บังคับบัญชาของหน่วยทหารในพื้นที่ แต่เมื่อต้องดำเนินการปฏิบัติงานจริงหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานยังยึดถือแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 ส่งผลให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อน โดยเฉพาะจังหวัดที่ไม่มีหน่วยทหารตั้งอยู่ในเขตพื้นที่

2. บทบาทของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ควรมีการแบ่งบทบาททางด้านต่างๆ 3 ประการดังนี้

2.1 การอำนวยความสะดวก ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพควรต้องดำเนินงานภายใต้การอำนวยความสะดวกของส่วนราชการพลเรือนตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งการกำหนดบทบาทในการอำนวยความสะดวกแก่หน่วยต่างๆ ให้ชัดเจน ด้วยการมอบหมายภารกิจ การจัดทำแผนสมบูรณทั้งแผนหลัก และแผนงานประจำปี มีการซักซ้อมแผนและพัฒนาแก้ไขแผนให้ทันสมัยสอดคล้องกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

2.2 การเตรียมความพร้อม ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพจะต้องบริหารจัดการสาธารณภัยในเชิงรุก โดยต้องกระทำให้ครบทุกกิจกรรมตั้งแต่ในขั้นการเตรียมการ เช่น การกำหนดมาตรการป้องกันภัย การจัดทำแผนหรือวางระบบการปฏิบัติงาน การจัดเตรียมเครื่องมือและบุคลากร รวมถึงระบบการติดต่อสื่อสารและการฝึกซักซ้อมแผนปฏิบัติการ การประสานงานระหว่างศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพกับศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลระหว่างส่วนราชการพลเรือนกับทหารให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.3 ควรปรับแก้ไขแผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหมและแผนบรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทยให้สอดคล้องกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งควรต้องรีบดำเนินการทันที

บทบาทของจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย : ศึกษาเฉพาะกรณีการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสระบุรี

พันเอก ชาติชาย ชันสุวรรณ (2554) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย : ศึกษาเฉพาะกรณีการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสระบุรี” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 54 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทของจังหวัดทหารบกสระบุรีในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับส่วนราชการพลเรือนในจังหวัด จากกรณีสถานการณ์อุทกภัยในจังหวัดสระบุรีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสรุปในสถานการณ์อุทกภัยดังกล่าว จังหวัดทหารบกสระบุรีมีบทบาทในการปฏิบัติงานดังนี้

1. บทบาทในฐานะ ศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดทหารบกสระบุรี
2. บทบาทในฐานะ หน่วยรับผิดชอบพื้นที่อำเภอบางปะอิน
3. บทบาทในฐานะ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยจังหวัดทหารบกสระบุรี
4. บทบาทในฐานะ กองอำนวยการประสานงานหน่วยทหาร

จากบทบาทในข้างต้น จังหวัดทหารบกสระบุรีจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อ ประสานงานในการช่วยเหลือ ป้องกันอุทกภัยระหว่างหน่วยทหารกับส่วนราชการพลเรือน รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรเข้าปฏิบัติงานช่วยเหลือส่วนราชการพลเรือนในการบรรเทาอุทกภัยที่เกิดขึ้น

ผลการปฏิบัติงานที่จังหวัดทหารบกสระบุรีดำเนินการมีข้อขัดข้อง ดังนี้

1. การติดต่อประสานงานระหว่างจังหวัดทหารบกสระบุรีกับส่วนราชการพลเรือน ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมีความแตกต่างกันและไม่เป็นระบบงานเดียวกัน การประสานงานยังใช้ระบบเครือข่ายเอกชน ซึ่งในสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่ห่างไกลหากเครือข่ายดังกล่าวไม่สามารถใช้การได้ จะส่งผลให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติขาดประสิทธิภาพ

2. รูปแบบของขอบเขตอำนาจหน้าที่และการตัดสินใจในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย เป็นลักษณะรวมศูนย์โดยศูนย์อำนวยการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจังหวัด ไม่สอดคล้องกับพื้นที่ประสบภัยที่มีบริเวณกว้างและการเปลี่ยนรูปแบบในลักษณะของสาธารณภัยต่อเนื่อง ส่งผลให้ในห้วงเวลาวิกฤติการประสานงาน การตกลงใจของศูนย์อำนวยการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจังหวัด ขาดความรอบครอบและไม่สมบูรณ์

3. การร่วมวางแผนและการชักจูงแผนการปฏิบัติในขั้นการเตรียมการ ส่วนใหญ่ หน่วยงานทหารมักไม่ค่อยมีส่วนร่วม เมื่อต้องปฏิบัติงานจริงจึงมักประสบปัญหาในเรื่องของการ เข้าใจในวัตถุประสงค์ของแผนการบรรเทาสาธารณภัย

4. การเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยกำลังพลที่ขาดความรู้ ขาดความชำนาญ ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดได้ง่าย

แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาบทบาทในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของจังหวัดทหารบกกล่าวคือ เมื่อเกิดเหตุการณ์สาธารณภัย กองทัพบกควรมีคำสั่งที่ชัดเจนให้ จังหวัดทหารบกเป็นหน่วยงานรับผิดชอบระดับจังหวัดคู่ขนานไปกับโครงสร้างการจัดองค์กรใน การบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัดเพื่อประโยชน์ในการประสานแผนงาน การปฏิบัติ โดยให้ หน่วยงานในพื้นที่และที่มาให้การสนับสนุนขึ้นควบคุมทางยุทธการกับจังหวัดทหารบก เพื่อ ความเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชาและสั่งการ

สรุป

สถานการณ์สาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งใดก็ตาม การช่วยเหลือและการบรรเทา สาธารณภัยเป็นเรื่องที่สำคัญ จำเป็นเร่งด่วน และมีความเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน โดยหลักการที่ สำคัญของการบรรเทาสาธารณภัยคือการเตรียมพร้อมต่อการเผชิญหน้าในภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นใน อนาคตด้วยสมมติฐานที่ครอบคลุมและพัฒนาไปตามสถานการณ์ในพื้นที่ และการบริหารจัดการ ทรัพยากรทั้งปวงในการบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาวิกฤติให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกัน ได้ อย่างประสานสอดคล้อง การจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์เข้าสนับสนุนส่วนราชการพลเรือนใน การบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยทหารถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบกฎหมาย พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับส่วน ราชการพลเรือนและภาคเอกชนอื่นๆ การประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานในเรื่องบทบาท หน้าที่และห้วงเวลาในการปฏิบัติงานในพื้นที่ประสบเหตุจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงาน ที่มีความประสานสอดคล้อง ดังนั้นการกำหนดหรือการจัดหน่วยงานในการทำหน้าที่ประสานการ ปฏิบัติจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติจะต้องมีความเข้าใจ หรืออยู่ในกระบวนการวางแผนการปฏิบัติและมีความเข้าใจต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ บรรเทาสาธารณภัยเป็นอย่างดีเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

บทบาท หน้าที่ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่างมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ แต่การดำเนินงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพเกิดจาก ความชัดเจนในการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงาน การกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ เกี่ยวข้อง การตรวจสอบ ประเมินผลและการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยเริ่มจากการ จัดทำแผนงานการปฏิบัติตามกรอบนโยบายและการบูรณาการทรัพยากรต่าง ๆ มาดำเนินการในการ ป้องกันหรือการบรรเทาสาธารณภัยให้ครอบคลุมในทุกขั้นตอนของวงจรการบริหารงานสาธารณ ภัย ตั้งแต่การป้องกันภัย การลดผลกระทบ การเตรียมพร้อมรับภัย การตอบสนองภาวะฉุกเฉิน และการบรรเทาภัยสาธารณภัย รวมถึงการฟื้นฟูสภาพพื้นที่และจิตใจของผู้ประสบภัย

บทบาท หน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามพระราชบัญญัติการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. หน่วยงานดำเนินการจัดทำแผนการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย แบ่งเป็น 2 ระดับ คือระดับประเทศและระดับพื้นที่ โดยยึดถือขอบเขตของพื้นที่และระดับความรุนแรงของภัย พิบัติที่เกิดขึ้น โดยแต่ละระดับมีบทบาท หน้าที่ที่สำคัญดังนี้

1.1 คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ หรือ กปภ.ช. เป็น หน่วยงานในระดับประเทศ บทบาทที่สำคัญของคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย การให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามที่กรมป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยจัดทำขึ้นและนำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ/อนุมัติเป็นแผนการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ การบูรณาการและพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทา

สาธารณสุขระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน และการกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขของประเทศ

1.2 คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด เป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ มีความรับผิดชอบในขอบเขตพื้นที่จังหวัด บทบาทที่สำคัญของคณะกรรมการดังกล่าว ประกอบด้วย การกำหนดและจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในเขตพื้นที่จังหวัด การบูรณาการหน่วยงานภายในจังหวัดเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขหรือการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในเขตพื้นที่จังหวัด ทั้งนี้การดำเนินงานต่างๆของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด จะต้องมีความสอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ

2. หน่วยงานทำหน้าที่ปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ซึ่งตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. 2550 กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติงาน และกำหนดให้ส่วนราชการในการกำกับของรัฐอื่น หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชนและองค์กรสาธารณกุศลอื่นๆเป็นหน่วยงานสนับสนุน ทั้งนี้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. 2253 - 2557 โดยระบุบทบาท หน้าที่ของส่วนราชการทุกส่วนในการดำเนินงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ภายใต้การกำกับและอำนวยการจากผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขที่รับผิดชอบต่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ผู้วิจัยจึงขอจำแนกบทบาท หน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขของประเทศ บทบาทที่สำคัญได้แก่ การจัดทำแผนการป้องกันและการบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ เสนอคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติให้ความเห็นชอบและรับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี การจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่ปลอดภัยรวมถึงสถิติสาธารณสุข การปฏิบัติการและการสนับสนุนหน่วยงานรัฐในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณสุขและการติดตาม ประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขของหน่วยงานในแต่ละระดับ

2.2 ส่วนราชการอื่นภายใต้การกำกับของรัฐ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานให้การสนับสนุนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในการปฏิบัติการ บทบาทที่สำคัญของส่วนราชการเหล่านี้จะเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ การปฏิบัติงานของแต่ละส่วนราชการเพียงแต่ปรับเพิ่มงานบาง

ประการที่เกี่ยวข้องต่อการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย เช่นการฝึกอบรม ชักซ้อมร่วมในการปฏิบัติการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย การกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดสาธารณภัย การจัดหางบประมาณเพิ่มเติมเพื่อกิจการสาธารณภัย(สำนักนายกรัฐมนตรี) หรือการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศในสถานการณ์สาธารณภัย(กระทรวงการต่างประเทศ) รวมถึงการจัดทำข้อตกลงร่วมระหว่างผู้บัญชาการมณฑลทหารบกหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารบก(ผู้บังคับหน่วยทหารในพื้นที่)กับผู้ว่าราชการจังหวัด(ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด)ในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่เขตทหารหรือการสนับสนุนจังหวัดในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น

2.3 องค์การรัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชน มูลนิธิอื่นๆ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานให้การสนับสนุนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในการปฏิบัติการ บทบาทที่สำคัญคือให้การสนับสนุนช่วยเหลือศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจแต่ละระดับและร่วมปฏิบัติงานตามที่ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับมอบหมายตามขีดความสามารถและทรัพยากร

3. บทบาทศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ มีผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นผู้รับผิดชอบ ทำหน้าที่ในการควบคุมกำกับและอำนาจการในการป้องกันสาธารณภัย การบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วและการฟื้นฟูสภาพพื้นที่และจิตใจของประชาชน ศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจดังกล่าวมีอำนาจในการสั่งการหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยได้ ในขอบเขตอำนาจของผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงหน่วยงานที่มีที่ตั้งนอกเขตพื้นที่ในยามปกติและมีสายการบังคับบัญชาต่างหากเข้ามาปฏิบัติงานในเขตพื้นที่สาธารณภัย การบริหารจัดการหน่วยงานในพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยจะต้องขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพื้นที่เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงาน

4. ในกรณีสาธารณภัยที่เกิดขึ้นมีระดับความรุนแรงเกินขีดความสามารถของผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่รับผิดชอบพื้นที่ดำเนินการ ผู้อำนวยการกลาง(อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) หรือ ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย)หรือนายกรัฐมนตรี/รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย จะเข้าควบคุมสถานการณ์ตามระดับความรุนแรงของภัยพิบัติหรือสาธารณภัยที่เกิดขึ้น โดยกำหนดแนวทางดำเนินการดังนี้ ความรุนแรงของภัยพิบัติหรือสาธารณภัยอยู่ในระดับที่ 1 และ 2 ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับท้องถิ่นถึงระดับจังหวัดจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ แต่หากความรุนแรงของภัยพิบัติหรือสาธารณภัยอยู่ในระดับที่ 3

และ 4 ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 3-1 ดังนี้

ตารางที่ 3 - 1 ระดับความรุนแรงของสาธารณภัยและระดับการจัดการ

ระดับ	ความรุนแรง	การจัดการ
1	สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไปหรือมีขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการท้องถิ่น ผู้อำนวยการอำเภอ และ/หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร สามารถควบคุมสถานการณ์และจัดการระงับภัยได้โดยลำพัง
2	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผู้อำนวยการในระดับที่ 1 ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการจังหวัด และ/หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร เข้าควบคุมสถานการณ์
3	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวาง หรือสาธารณภัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรืออุปกรณ์พิเศษ	ผู้อำนวยการในระดับที่ 2 ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการกลาง และ/หรือผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเข้าควบคุมสถานการณ์
4	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เข้าควบคุมสถานการณ์

ที่มา : แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557

โดยสรุป หน่วยงานในกิจการสาธารณภัยต่างมีบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกัน และการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น โดยมีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กำหนดให้ส่วนราชการทุกหน่วยงานเป็นหน่วยปฏิบัติงาน โดยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยปฏิบัติหลักและส่วนราชการอื่นรวมถึงองค์กรเอกชนเป็นหน่วยปฏิบัติงานสนับสนุน บทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานเป็นการปฏิบัติงานตามภารกิจ และปรับเพิ่มงานในด้านการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ถือได้ว่าทุกหน่วยงานต่างมีบทบาท หน้าที่และความสำคัญทั้งสิ้น ดังนั้นการพัฒนาการปฏิบัติงานในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยของประเทศไทย จึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทุกหน่วยงานไปพร้อมกัน

ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 กำหนดหน้าที่กระทรวงกลาโหมให้ดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีผลกระทบต่อหน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม การให้ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่หน่วยงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องและการสนับสนุนหน่วยงาน/ส่วนราชการพลเรือนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดังนั้นศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมจึงมีบทบาทและหน้าที่ตามกรอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ โดยจัดองค์กรของหน่วยงานภายในส่วนราชการกระทรวงกลาโหมให้มีศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย, ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก, ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพเรือ, ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ พร้อมทั้งแบ่งมอบพื้นที่ความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานในการสนับสนุนกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่ ทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศและกรุงเทพมหานคร โดยศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก, ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพเรือ และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ จะขึ้นตรงต่อศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย โดยมีแนวความคิดในการจัดองค์กรตามสายการบังคับบัญชาในยามปกติ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมจึงมี 2 ลักษณะกล่าวคือ

1. การกำหนดนโยบายและการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อหน่วยงานในความรับผิดชอบตามโครงสร้างการจัดองค์กร โดย ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมจะทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยงานภายในส่วนราชการกระทรวงกลาโหม การกำหนดแนวทางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การติดตามสถานการณ์และการประสานงานกับคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับรัฐบาล หน่วยงานฝ่ายพลเรือนและภาคเอกชนกับหน่วยงานของกระทรวงกลาโหม การแบ่งมอบพื้นที่ความรับผิดชอบให้กับหน่วยงานต่างๆของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพและการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการงบประมาณเพื่อดำเนินงาน

2. การทำหน้าที่เป็นหน่วยงานในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยส่วนราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมที่ได้รับการแบ่งมอบพื้นที่ความรับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมีได้อยู่ในโครงสร้างการจัดของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ ซึ่งการปฏิบัติในหน้าที่ดังกล่าว ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมดำเนินการ

ใน 2 ลักษณะกล่าวคือ การดำเนินการในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยต่อสาธารณภัยที่ส่งผลกระทบต่อส่วนราชการหรือหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม และการสนับสนุนทรัพยากรให้กับกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่เมื่อเกิดภัยพิบัติหรือสาธารณภัย

ทั้งนี้การแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหมได้แบ่งพื้นที่ทั่วราชอาณาจักรไทยเป็น 935 พื้นที่ จำแนกเป็นพื้นที่ทางบก 928 พื้นที่และพื้นที่ทางน้ำ 7 พื้นที่ มอบให้หน่วยงานสังกัดกระทรวงกลาโหมรับผิดชอบรวมทั้งสิ้น 935 หน่วยงาน โดยมีแนวความคิดในการแบ่งมอบพื้นที่ให้กับหน่วยที่มีที่ตั้งหรือปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นเมื่อเกิดสาธารณภัยหน่วยงานเหล่านี้จะสามารถเข้าสนับสนุนผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว แต่สำหรับสาธารณภัยบางประเภทที่จำเป็นต้องใช้ยุทธโศปกรณ์ เครื่องมือหรือองค์ความรู้เฉพาะทาง หน่วยงานเหล่านี้จะไม่สามารถปฏิบัติงานได้เช่นกันเนื่องจากขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางและอุปกรณ์เครื่องมือที่เป็น

ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย

การจัดองค์กรในการบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม กำหนดให้ส่วนราชการสังกัดกระทรวงกลาโหมซึ่งประกอบด้วย สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทยและเหล่าทัพ จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยขึ้น ดังนั้น กองบัญชาการกองทัพไทยจึงได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย หรือ สบภ.บก.ทท. ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบตามที่ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมได้แบ่งมอบ รวมถึงการทำหน้าที่ในการอำนวยการ ประสานงานและกำกับดูแลการปฏิบัติงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ ดังนั้น บทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย จึงสามารถจำแนกได้ใน 2 ลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมกล่าวคือ

1. การกำหนดนโยบายและการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อหน่วยงานในความรับผิดชอบตามโครงสร้างการจัดของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย โดยทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยงานภายในศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทยและศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ การกำหนดแนวทางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การติดตามสถานการณ์และการประสานงานกับคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับรัฐบาล ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม หน่วยงานฝ่าย

พลเรือนและภาคเอกชน ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะมีความใกล้เคียงกับศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม เนื่องจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด/ผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการกองทัพไทย ทำหน้าที่ในคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เช่นกัน

2. การทำหน้าที่เป็นหน่วยงานในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยส่วนราชการในสังกัดกองบัญชาการกองทัพไทยที่ได้รับการแบ่งมอบพื้นที่ความรับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมีได้อยู่ในโครงสร้างการจัดของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ ซึ่งการปฏิบัติในหน้าที่ดังกล่าว ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทยดำเนินการใน 2 ลักษณะเช่นเดียวกับศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมกล่าวคือ การดำเนินการในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยต่อสาธารณภัยที่ส่งผลกระทบต่อส่วนราชการหรือหน่วยงานในสังกัดกองบัญชาการกองทัพไทย และการสนับสนุนทรัพยากรให้กับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่เมื่อเกิดสาธารณภัย

กล่าวโดยสรุป บทบาทในการปฏิบัติงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย มีลักษณะเดียวกันกับบทบาทการปฏิบัติงานของความศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม แตกต่างเพียง ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมได้ทำหน้าที่ในการแบ่งมอบความรับผิดชอบการปฏิบัติงานเป็นส่วนรวม

ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพบก

ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทยจะทำหน้าที่อำนาจการและกำกับดูแลศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ ดังนั้นศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก จึงเป็นส่วนหนึ่งในสายงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย ถึงแม้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมจะได้แบ่งมอบพื้นที่ให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหมรับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก็ตาม แต่โดยสายการบังคับบัญชาแล้วการดำเนินการในด้านธุรการ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกยังคงต้องขอรับการสนับสนุนผ่านศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย ดังเช่น การจัดหายานพาหนะหรือเครื่องมือในการบรรเทาสาธารณภัย หรือการเสนอของงบประมาณในระหว่างการดำเนินงานในกิจการสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก เป็นต้น

เนื่องจากหน่วยขึ้นตรงของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกเป็นหน่วยปฏิบัติการ ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก จึงทำหน้าที่ในลักษณะหน่วยปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบตามแผนบรรเทาสาธารณภัย

กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 โดยมีบทบาทตามวงจรของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กล่าวคือ

1. ขั้นการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ราชการหน่วยทหารของกองทัพบกและพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 ในห้วงที่ผ่านมา กองทัพบกได้เตรียมแผนงานไว้หลายประการ เช่น การริเริ่มจัดตั้งชุดบรรเทาสาธารณภัยเคลื่อนที่เร็วกองทัพบก การจัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าปฏิบัติการฝึกซักซ้อมร่วมกับส่วนราชการพลเรือน การพัฒนาศักยภาพของกองทัพบกต่องานการบรรเทาสาธารณภัยโดยการจัดหายานพาหนะและยุทโธปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อเตรียมความพร้อมในสถานการณ์ฉุกเฉิน

2. ขั้นการบรรเทาสาธารณภัย ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกจะทำหน้าที่เสมือนฝ่ายอำนวยการของผู้บัญชาการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก โดยจะให้ความสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การอำนวยการ สั่งการและกำกับดูแลศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบกในการเข้าปฏิบัติการ เพื่อคลี่คลายหรือบรรเทาความทุกข์ร้อนของประชาชนที่ต้องเดือดร้อนจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้น ควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มภาพลักษณ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชนและหน่วยงานอื่นในภาคสังคม

3. ขั้นการฟื้นฟูสภาพพื้นที่และจิตใจภายหลังการเกิดสาธารณภัย ซึ่งตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย บทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกจะมีขอบเขตในเฉพาะพื้นที่หน่วยทหารและกำลังพลของกองทัพบกได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย ส่วนนอกขอบเขตพื้นที่หน่วยทหาร ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกจะเข้าปฏิบัติการเมื่อได้รับการร้องขอจากส่วนราชการพลเรือนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆหรือตามสั่งการของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ

กล่าวโดยสรุป บทบาทในการปฏิบัติงานของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก จะทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการในกิจการสาธารณภัยตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัย การบรรเทาสาธารณภัย และขั้นการฟื้นฟู โดยยึดถือกฎหมาย นโยบายจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีหน่วยขึ้นตรงศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับกองทัพภาค จัดกำลังพล ยานพาหนะและยุทโธปกรณ์เข้าปฏิบัติการภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก

ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบกมณฑลทหารบกที่ 15 ต่อเหตุการณ์โรงโม่ หินถล่มในจังหวัดเพชรบุรี

การปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในปัจจุบัน ยึดถือกฎหมายและคำสั่งที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 ประกอบกัน ดังนั้นบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกต่องานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงมีบทบาทที่เกี่ยวข้องใน 2 สถานะกล่าวคือ

1. บทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 โดย หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจะมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1.1 บทบาทในสถานะผู้แทนกระทรวงกลาโหมในการร่วมกับส่วนราชการพลเรือนและองค์กรภาคเอกชนในการวางแผน และจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่จังหวัดที่หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกรับผิดชอบพื้นที่ตามการแบ่งเขตการปกครองของกระทรวงกลาโหมตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพบก กองทัพไทย กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2552 โดยผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกจะทำหน้าที่ในคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด

1.2 บทบาทในการทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยเมื่อส่วนราชการพลเรือนขอรับการสนับสนุนให้ช่วยเหลือในการบรรเทาภัยพิบัติหรือสาธารณภัยที่เกิดขึ้นหรือเมื่อได้รับการสั่งการจากกองทัพบก

2. บทบาทหน้าที่ตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกมีบทบาทในสถานะศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบก ทำการจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ของหน่วยเข้าปฏิบัติการในการวางแผนอำนวยความสะดวกและประสานงานในการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมได้แบ่งมอบความรับผิดชอบ

เหตุการณ์โรงโม่หินถล่มในจังหวัดเพชรบุรีเมื่อ พ.ศ. 2554 จัดเป็นสาธารณภัยขนาดกลาง ความรุนแรงในระดับที่ 2 หน่วยมณฑลทหารบกที่ 15 ซึ่งเป็นหน่วยทหารที่เข้าไปปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัยดังกล่าว จึงมีบทบาทใน 2 สถานะทั้งสถานะที่เป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเพชรบุรีดำเนินการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเพชรบุรีและเป็นหน่วยปฏิบัติการ โดยจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์เข้า

ปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยเนื่องจากได้รับการร้องขอจากจังหวัดเพชรบุรี โดยบทบาทของ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 15 ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเพชรบุรีได้เสนอแนะผู้อำนวยการบรรเทาสาธารณภัยพื้นที่ (นายอำเภอ เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี) ขอรับการสนับสนุนกำลังพลและยุทโธปกรณ์จากหน่วยพลพัฒนาที่ 1 ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญและยุทโธปกรณ์ที่จำเป็นในเปิดเส้นทางเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย ในส่วนบทบาทของ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 15 ในฐานะหน่วยปฏิบัติการได้จัดกำลังพลร่วมกับหน่วย ทหารกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ตามแผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 ทำการเข้าสำรวจและรักษาพื้นที่ อำนาจการจราจรและการปฐม พยาบาลผู้ประสบภัยร่วมกับสาธารณสุขอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

เมื่อวิเคราะห์บทบาทของหน่วยทหารต่อการปฏิบัติงานดังกล่าวพบว่ามีข้อสังเกตที่สำคัญดังนี้

1. บทบาทในการวางแผนของหน่วยมณฑลทหารบกที่ 15 สามารถดำเนินการได้ อย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องการเสนอแนะผู้อำนวยการพื้นที่ต่อการใช้หน่วยงานทหารที่มีความ เหมาะสมต่อสาธารณภัยที่เกิดขึ้นและสามารถประสานงานให้หน่วยงานดังกล่าวเข้าปฏิบัติงานใน พื้นที่ได้ สำหรับในบทบาทของการอำนาจการหน่วยงานที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งมีความ สับสนเนื่องจากตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 กำหนดให้ ผู้อำนวยการพื้นที่ซึ่งเป็นผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งการเพียงผู้เดียวเพื่อ ดำรงความเป็นเอกภาพการปฏิบัติงาน จึงเป็นข้อจำกัดในความรอบรู้ถึงขีดความสามารถของ หน่วยงานต่างๆภายนอกกระทรวงมหาดไทย และวิธีการปฏิบัติงานขององค์กรอื่น ดังนั้นรูปแบบ การจัดตั้งกองอำนาจการในการบรรเทาสาธารณภัยในเหตุการณ์ดังกล่าวจึงไม่มีความประสาน สอดคล้อง รวมถึงไม่สามารถเลือกใช้หน่วยงานที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติในภัยพิบัติที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะหน่วยงานต่างกระทรวง และต้องใช้เวลาสำหรับการประสานงานขอรับการสนับสนุน และการเดินทางเข้าพื้นที่ประสบภัยเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2. บทบาทของหน่วยทหารในสถานะเป็นหน่วยปฏิบัติการ จากเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี การกำหนดหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่ในการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 มอบ ความรับผิดชอบให้กับหน่วยทหารกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ ซึ่งตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นหน่วยทหารดังกล่าวไม่มีความเชี่ยวชาญหรือองค์ความรู้ที่เหมาะสมต่อ สาธารณภัยดังกล่าว รวมถึงการขาดเครื่องมือและยุทโธปกรณ์ที่จำเป็นในการบรรเทาสาธารณภัย

คงมีเพียงกำลังพลและอุปกรณ์เครื่องยังชีพประจำกายเท่านั้น ดังนั้นในช่วงแรกของการบรรเทาสาธารณภัยเมื่อหน่วยงานดังกล่าวเคลื่อนย้ายเข้าพื้นที่เกิดเหตุจึงไม่สามารถดำเนินการเปิดเส้นทางเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบเหตุหรือบรรเทาภัยพิบัติได้ ดำเนินการได้เพียงการรักษาพื้นที่ อำนาจการจราจรและการช่วยเหลือหน่วยแพทย์ในการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยเท่านั้น และหากมอบหน้าที่ให้หน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ประสานงานในระดับจังหวัดจะก่อให้เกิดความสับสนต่อหน่วยทหารด้วยกัน เนื่องจากพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ได้มอบหมายให้หน่วยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกเป็นผู้ดำเนินการในสถานะผู้แทนกระทรวงกลาโหมทำหน้าที่ในคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด จึงเป็นข้อสังเกตประการหนึ่งสำหรับหน่วยทหารที่กระทรวงกลาโหมกำหนดให้รับผิดชอบพื้นที่การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 ไม่สามารถดำเนินงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ครอบคลุมในทุกสาธารณภัยที่เกิดขึ้น

ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์จริงต่อการปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัยในห้วงที่ผ่านมา โดยกำหนดข้อคำถามที่สื่อถึงความเชื่อมโยงระหว่าง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและข้อกำหนดต่างๆที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการปฏิบัติงานป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานที่จะต้องเข้าปฏิบัติงานในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยในอนาคต ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดผู้รับการสัมภาษณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. หน่วยงานทหารที่เกี่ยวข้องต่อการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยในด้านการวางแผนในระดับคณะกรรมการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ได้แก่หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15 และผู้บังคับการจังหวัดทหารบกราชบุรี ผลการสัมภาษณ์ สรุปดังนี้

1.1 โครงสร้างการจัดหน่วยทหารมีลักษณะเอื้อต่อการปฏิบัติงานในการรบหรือการสงคราม เพื่อการรักษาอธิปไตยของชาติ ดังนั้นลักษณะทางกายภาพของหน่วยทหารจึงประกอบไปด้วย กำลังพล อาวุธ ยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะและสิ่งอุปกรณ์อื่น ๆที่มีความจำเป็นต้องนำไปใช้ในสนามรบซึ่งนักรบทหารได้จินตนาการถึงสภาพพื้นที่ในยามสงครามให้เป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีพและสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท ในสภาวะการณ์สาธารณภัยสภาพพื้นที่

ไม่แตกต่างจากสภาพพื้นที่ในยามสงครามตามที่นักการทหารจินตนาการมากนัก ดังนั้นโครงสร้างการจัดหน่วยงานทหารจึงเอื้ออำนวยต่อการบรรเทาสาธารณภัย แต่เนื่องจากการออกแบบโครงสร้างหน่วยงานทหารมิได้ออกแบบเพื่อการบรรเทาสาธารณภัยโดยตรง ดังนั้นการปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยหน่วยทหารจะมีประสิทธิภาพหากได้รับการสนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เครื่องมือหรืออุปกรณ์สำคัญที่มีความจำเป็นต่อการบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละประเภท ทั้งนี้แนวทางการสนับสนุนหน่วยทหารในการบรรเทาสาธารณภัยที่เหมาะสม ควรเกิดจากหน่วยงานรับผิดชอบหลักเป็นผู้ดำเนินการจัดหาโดยระดมความช่วยเหลือจากส่วนราชการพลเรือนหรือภาคเอกชน องค์กรมูลนิธิ ที่มีสิ่งอุปกรณ์เหล่านั้น และเมื่อการบรรเทาสาธารณภัยเสร็จสิ้นหน่วยทหารจะดำเนินการส่งมอบคืนแก่หน่วยที่ให้การสนับสนุน แนวทางดังกล่าวจะส่งผลดีในด้านงบประมาณที่รัฐบาลไม่ต้องจัดหาเพิ่มเติมให้กับหน่วยทหาร และเป็นการลดภาระให้กับหน่วยทหารในการดูแลรักษาเช่นกัน

1.2 การบูรณาการหน่วยงานที่เข้าปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยควรเป็นหน้าที่ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติการหลักและมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สำหรับแนวทางในการบูรณาการหน่วยงานควรเกิดจากการวางแผนในการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งผู้วางแผนการปฏิบัติงานในกิจการสาธารณภัยจะต้องทราบและเข้าใจถึงคุณลักษณะ การกิจ ในยามปกติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทรัพยากรของแต่ละหน่วยงานที่จะต้องนำมาปฏิบัติการ รวมถึงผู้วางแผนจะต้องลำดับกระบวนการของหน่วยงานให้ประสานสอดคล้องในแต่ละช่วงเวลา

1.3 แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 มีความสมบูรณ์ในเรื่องของการกำหนดหน่วยทหารเข้ารับผิดชอบพื้นที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยครอบคลุมทั่วประเทศเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยจะมีประสิทธิภาพดีหรือไม่ หน่วยทหารจะต้องประสานความร่วมมือกับผู้อำนวยความสะดวกป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (นายอำเภอ/ผอ.เขต) เพื่อให้ทราบถึงแผนการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมการของหน่วยซึ่งถือเป็นจุดค้อยของแผนบรรเทาสาธารณภัยดังกล่าว เนื่องจากหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่บางหน่วยมีคุณลักษณะ จิตความสามารถไม่ตรงกับปัญหาภัยพิบัติหรือสาธารณภัยที่มักเกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ เป็นต้น

1.4 คณะกรรมการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด มีหน้าที่ในการวางแผนงานและแก้ไขปัญหาในงานสาธารณภัยในทุกขั้นตอนของวงรอบการเกิดสาธารณภัยตั้งแต่ขั้นการเตรียมการป้องกัน ในระหว่างที่เกิดสาธารณภัยและขั้นการฟื้นฟูสภาพพื้นที่และจิตใจของผู้ประสบภัย โดยผู้บัญชาการมณฑลทหารบก และผู้บังคับการจังหวัดทหารบก ในฐานะผู้แทน

กระทรวงกลาโหม จะทำหน้าที่รองประธานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัด ดังนั้นความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานทหารกับ หน่วยงานหลักในการดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550(กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และกระทรวงมหาดไทย) สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้โดยผ่าน คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดที่มีผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบก ทำหน้าที่

ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อสังเกตตรงกันว่า การกำหนดหน่วยทหารรับผิดชอบพื้นที่ในการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 นั้น มีความครอบคลุมในทุกพื้นที่ของประเทศไทย แต่คุณลักษณะและขีดความสามารถของหน่วยทหารแต่ละหน่วยยังไม่ครอบคลุมต่องานการบรรเทาสาธารณภัยได้ทุกประเภท โดยเฉพาะสาธาณภัยบางประเภทที่ต้องนำเครื่องมือเฉพาะเข้าดำเนินการหรือต้องมีผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมปฏิบัติการ ดังนั้นการกำหนดหน่วยงานทหารเข้าปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบก จะเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะที่ดีที่สุดในการกำหนดหน่วยงานทางทหารที่เหมาะสมเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการได้

งานการอำนวยความสะดวกหน่วยงานทหารที่เข้าสนับสนุนการปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่วิกฤติ ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15 ได้นำข้อสังเกตที่ได้จากการปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยอันเนื่องจากภูเขาหินถล่ม ในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีห้วงปี พ.ศ. 2554 ถ่ายทอดให้ผู้วิจัยทราบเกี่ยวกับปัญหาการประสานงานระหว่างนายอำเภอเขาย้อย/ผู้อำนวยการเหตุการณ์กับหน่วยงานทหารที่เข้าปฏิบัติงานในพื้นที่เกิดเหตุ เนื่องจากผู้อำนวยการเหตุการณ์ไม่ทราบถึงความแตกต่างในคุณลักษณะ ขีดความสามารถของหน่วยทหารแต่ละหน่วย ดังนั้นการกำหนดหน่วยงานทหารเข้าปฏิบัติงานจึงเกิดความล่าช้า จากข้อสังเกตนี้จะเห็นได้ว่าควรกำหนดหน่วยงานทหารทำหน้าที่ประสานงาน ให้ข้อเสนอแนะต่อผู้อำนวยการเหตุการณ์ในการบูรณาการหน่วยงานทหารเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่เกิดเหตุ ซึ่งหน่วยงานที่เหมาะสมต่อการดำเนินการดังกล่าว ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15 ให้ข้อเสนอแนะว่า หน่วยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบก เป็นหน่วยงานที่เหมาะสมในการดำเนินการ

2. หน่วยงานทหารในสังกัดกระทรวงกลาโหม ตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นหน่วยที่เข้าปฏิบัติการในการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บัญชาการกองพลทหารช่าง ผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 1 รักษาพระองค์ และ ผู้บังคับกองพันทหารช่างที่ 401 ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงานต่างมีประสบการณ์ในการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยและการบรรเทาสาธารณภัยในห้วงที่ผ่านมา ผลการสัมภาษณ์ สรุปดังนี้

2.1 การปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยจะสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความร่วมมือและการบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วนเข้าดำเนินการ ภายใต้แผนการปฏิบัติงานที่มีความละเอียด รอบคอบและมีความชัดเจนต่อหน่วยที่จะต้องเข้าปฏิบัติถึงแผนงานการปฏิบัติ อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การปฏิบัติงานของหน่วยทหารในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ดังนี้

2.2.1 ความไม่ประสานสอดคล้องระหว่างหน่วยที่ปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน เนื่องจากขาดการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน ณ พื้นที่/ห้วงเวลาวิกฤติ เนื่องจากไม่มีความชัดเจนในการกำหนดหน้าที่หรือการแบ่งมอบความรับผิดชอบจากผู้อำนวยการเหตุการณ์ในพื้นที่ หรือในบางกรณีผู้อำนวยการเหตุการณ์แบ่งมอบหน้าที่ในการบรรเทาสาธารณภัยแต่หน่วยไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสมดำเนินการ โดยเฉพาะสาธารณภัยบางประเภทหรือในบางสถานการณ์ที่มีความจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรกล เครื่องมือพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การปฏิบัติงานของหน่วยจะไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติงานได้

2.2.2 ความพร้อมในการปฏิบัติงานของหน่วยในด้านยานพาหนะ เครื่องมือและยุทโธปกรณ์ เนื่องจากหน่วยทหารมีภารกิจหลักในการป้องกันประเทศ ดังนั้นยานพาหนะและยุทโธปกรณ์ของหน่วยจึงได้รับจะมุ่งเน้นและเพียงพอต่อการปฏิบัติการยุทธเป็นสำคัญ เมื่อหน่วยทหารจำเป็นต้องปฏิบัติงานในการช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัย ยุทโธปกรณ์ของหน่วยจึงมีเพียงยานพาหนะสำหรับการเคลื่อนย้ายกำลังพล สำหรับเครื่องมือที่ใช้ปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัย หน่วยดำเนินการได้เพียงการประยุกต์ยุทโธปกรณ์ในอัตราบางประเภทเข้ามาปฏิบัติการเท่านั้น อุปสรรคและปัญหาของหน่วยคือขาดเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นต่อการช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัยหรือในการบรรเทาสาธารณภัยบางประเภทหน่วยต้องใช้ยุทโธปกรณ์หนักหรือเครื่องจักรที่คุณสมบัติเฉพาะ ซึ่งไม่มีในอัตราการแจกจ่ายของหน่วย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้หน่วยไม่สามารถเข้าปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยได้ถึงแม้จะมีกำลังพลที่มีความพร้อมก็ตาม

2.2.3 ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ กำลังพลของหน่วยมีการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบ หรือตามคุณสมบัติความชำนาญการทางทหาร สำหรับองค์ความรู้ในด้านการช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัย กำลังพลของหน่วยจะได้รับการชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ก่อนปฏิบัติเท่านั้น ดังนั้นความรู้ ความเข้าใจของกำลังจึงมีความคลาดเคลื่อน

หรือขาดความเข้าใจต่องานที่ต้องปฏิบัติการ อีกทั้งการชักซ้อมในการปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัยร่วมระหว่างหน่วยทหารและส่วนราชการพลเรือนยังขาดความต่อเนื่อง

2.3 การกำหนดให้หน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหน่วยทหารในพื้นที่/ห้วงเวลาวิกฤติ น่าจะส่งผลดีต่อการลำดับงานและกระบวนการในการประสานงานระหว่างหน่วยทหารในพื้นที่ที่เข้าปฏิบัติงาน ลดความสับสนของหน่วยต่างๆ ได้

3. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติหลักในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปบทสัมภาษณ์ นายประทีป กิทธิเรขา รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จากผลงานวิจัย วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ประจำปีการศึกษา 2553 - 2554 โดย พลตรีภูษพงศ์ พงษ์ศิริ เรื่อง บทบาทของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งบทสัมภาษณ์ดังกล่าวมีประเด็นคำถามที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยทหารและบทบาทที่เหมาะสมของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยผู้วิจัยได้สรุปบทสัมภาษณ์ดังกล่าวมีประเด็นที่สำคัญดังนี้

3.1 ปัญหาและอุปสรรคของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ชี้แจงสรุปดังนี้

3.1.1 การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านเครื่องจักรกล เครื่องมือ อุปกรณ์และยานพาหนะที่ใช้ในการบรรเทาสาธารณภัยระหว่างพลเรือนและทหารยังมีความคลาดเคลื่อน โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้สำรวจข้อมูลต่างๆ โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในระดับกรม จังหวัด ในขณะที่เดียวกันกองทัพมีการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวเช่นเดียว ทั้งนี้การรวบรวมข้อมูลของทั้งสองหน่วยงานในปัจจุบันยังเป็นลักษณะแยกกันดำเนินงาน ไม่มีการเชื่อมโยงด้านระบบสารสนเทศทำให้ฐานข้อมูลทั้งในส่วนของกองทัพและพลเรือนมีความคลาดเคลื่อนกันบางส่วน

3.1.2 ผู้บังคับหน่วยทหารหลายหน่วยยังขาดความเข้าใจในระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

3.1.3 ความเชื่อมโยงของแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 กับแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม กล่าวคือเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นนอกเขตทหาร การดำเนินการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะเป็นไปตามบันทึกข้อตกลงระหว่างผู้อำนวยการจังหวัดกับผู้บังคับบัญชาหน่วยทหารในพื้นที่ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ในระหว่างการดำเนินการบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดจะยึดถือบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสา

ชาวนกัษที่จัดทำให้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ส่วนหน่วยทหารจะยึดถือแผนบรรเทาสาธารณกัษกระทรวงกลาโหมในการดำเนินงาน โดยหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่จะเข้าปฏิบัติการบรรเทาสาธารณกัษ ดังนั้นเมื่อเกิดสาธารณกัษขึ้นในจังหวัดใด ผู้บังคับบัญชาแต่ละหน่วยจะสั่งให้ทหารออกมาสนับสนุนจังหวัดเช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนและขาดประสิทธิภาพ

3.1.4 การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษ การนำองค์ความรู้จากกองทัพมาใช้ในการบริหารจัดการสาธารณกัษของฝ่ายพลเรือนยังไม่มี การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

3.2 บทบาทที่เหมาะสมของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนะแนวทางสรุปได้ดังนี้

3.2.1 การดำเนินการร่วมกันระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษ หน่วยทหารสามารถจัดสรรทรัพยากรของหน่วยมาร่วมดำเนินการกับฝ่ายพลเรือนได้ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดกัษ ขณะเกิดกัษและภายหลังเกิดกัษ

3.2.2 ควรมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านกำลังพล เครื่องจักรกล เครื่องมือ อุปกรณ์และยานพาหนะที่ใช้เพื่อบรรเทาสาธารณกัษ ด้วยระบบสารสนเทศ ระหว่างศูนย์บรรเทาสาธารณกัษทุกระดับของกระทรวงกลาโหมกับศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณกัษของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษและของหน่วยงานพลเรือนที่เกี่ยวข้อง

3.2.3 ฝ่ายทหารควรจัดให้มีการอบรม เพิ่มพูนความรู้เพิ่มเติมในประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ระเบียบ หลักเกณฑ์ รวมถึงแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษแห่งชาติ เพื่อให้การปฏิบัติงานของกำลังพลมีประสิทธิภาพ

3.2.4 ควรมีการฝึกซ้อมแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษระหว่างหน่วยทหารกับหน่วยพลเรือนตั้งแต่ระดับเขต อำเภอ ตามที่ระบุพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยทหารในแผนบรรเทาสาธารณกัษกระทรวงกลาโหม โดยดำเนินการให้สอดคล้องกับบันทึกข้อตกลง

3.2.5 การจัดทำบันทึกความเข้าใจด้านการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษ ระหว่างเหล่าทัพ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษ และหน่วยงานพลเรือนที่เกี่ยวข้อง โดยให้ครอบคลุมการฝึก ศึกษา การวิจัยและพัฒนาทางวิชาการและเทคโนโลยีเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณกัษ

บทที่ 4

บทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย

บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ดำเนินการวิเคราะห์บทบาทหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัย ตามบริบท กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ในกิจการสาธารณภัย การวิเคราะห์จากเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 เป็นการสรุปบทบาทหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย โดยยึดถือยุทธศาสตร์ตามแนวทางในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิเคราะห์บทบาท มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัย

1. บทบาท มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัด โดยผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เพื่อเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบ นำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่จังหวัด โครงสร้างการจัดคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและผู้บัญชาการมณฑลทหารบก/ผู้บังคับการจังหวัดทหารบก เป็นรองประธานคณะกรรมการ และมีกรรมการซึ่งประกอบไปด้วยหัวหน้าส่วนราชการภายในจังหวัดและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรภาคเอกชน ทั้งนี้ขั้นตอนในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เป็นขั้นตอนในขั้นการเตรียมความพร้อม ตามวัฏจักรการ

บริหารจัดการสาธารณสุข ดังนั้นบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณสุขจะสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในเขตพื้นที่ ซึ่งหมายถึงกองอำนาจหรือหน่วยงานในการทำหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขที่มีขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ไปจนถึงพื้นที่ชุมชน สำหรับการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆทุกหน่วยงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ดังนั้นรายละเอียดในการจัดทำแผนจึงต้องมีความครอบคลุม มีความประสานสอดคล้องในการปฏิบัติงานและสามารถปฏิบัติภารกิจได้จริงซึ่งจะนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ ต้องดำเนินการในลักษณะของการบูรณาการหน่วยงานที่มีขีดความสามารถทุกหน่วยงานเข้าดำเนินการอย่างประสานสอดคล้อง เนื่องจากลักษณะของสาธารณสุขที่เกิดขึ้นไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ด้วยหน่วยงานใดเพียงลำพังเป็นการเฉพาะ ด้วยลักษณะของสาธารณสุขที่มีความรุนแรงครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสาธารณสุขหนึ่งอาจนำไปสู่สาธารณสุขอื่นๆเพิ่มเติม คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด จึงเป็นส่วนที่สำคัญที่จะให้ข้อเสนอแนะและคัดสรรหน่วยงาน ที่มีประสิทธิภาพ มีขีดความสามารถและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในสาธารณสุขแต่ละประเภท เพื่อบรรจุไว้ในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด ก่อนส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด/ประธานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดเห็นชอบ

ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกซึ่งเป็นคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดจึงควรเป็นผู้เสนอแนะหน่วยงานทหารที่มีคุณสมบัติและมีความเหมาะสมต่อสาธารณสุขในแต่ละประเภทนอกเหนือจากหน่วยงานทหารที่รับผิดชอบพื้นที่ตามแผนบรรเทาสาธารณสุขกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 ให้แก่ผู้ที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด เนื่องจากในคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกถือเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิในด้านการทหาร มีความเข้าใจในโครงสร้างการจัดองค์กรของกระทรวงกลาโหม และขีดความสามารถของหน่วยงานทหารแต่ละหน่วยเป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถเสนอแนะการขอรับการสนับสนุนหน่วยงานทหารอื่นๆที่มีขีดความสามารถแต่ไม่ได้มีที่ตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดที่จะบรรจุไว้ในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดได้

ดังนั้นบทบาทที่เหมาะสมของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในบริบทตาม พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 จึงเป็นการเสนอแนะสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ในการกำหนดหน่วยทหารที่มีขีดความสามารถและมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัด บรรจุไว้ในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และประสานการปฏิบัติในการขอรับการสนับสนุนหน่วยงานทหารอื่นนอกเขตพื้นที่เพิ่มเติม ที่มีขีดความสามารถในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ

2. วิเคราะห์บทบาท มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ตาม แผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 และ แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก

สาระสำคัญในแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 คือการแบ่งมอบพื้นที่ให้หน่วยต่างๆของกระทรวงกลาโหมรับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการบรรเทาสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ไม่สับสนและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ โดยกระทรวงกลาโหมได้แบ่งพื้นที่การดำเนินงานรวม 935 พื้นที่ (พื้นที่ทางบก 928 พื้นที่และพื้นที่ทางน้ำ 7 พื้นที่)มอบหมายให้กับหน่วยต่างๆภายในกระทรวงกลาโหมดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการพลเรือนที่รับผิดชอบ ซึ่งหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกต่างได้รับมอบพื้นที่ในการบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับส่วนราชการพลเรือนเช่นกัน ดังนั้นบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 จึงทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการ โดยจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ของหน่วยสนับสนุนส่วนราชการพลเรือนช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่ได้รับการแบ่งมอบ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ขีดความสามารถของหน่วยมณฑลทหารและจังหวัดทหารบกจากลักษณะทางกายภาพและจากการสัมภาษณ์ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15 และ ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกราชบุรี ในด้านภารกิจ โครงสร้างการจัดหน่วย อัตรากำลังพลและขีดความสามารถตามหมายเลขชำนาญการทางทหาร (ชกท.) ยานพาหนะและยุทโธปกรณ์ที่หน่วยได้รับการบรรจุ สรุปสาระที่สำคัญกล่าวคือ หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกมีโครงสร้างการจัดหน่วยงานเพื่อรองรับภัยคุกคามจากการสู้รบในยามสงคราม แต่ด้วยความพร้อมของกำลังพลและยุทโธปกรณ์ที่มีอยู่ การมอบภารกิจในการช่วยเหลือประชาชนหรือการบรรเทาสาธารณภัยจึงสามารถกระทำได้ แต่หากต้องดำเนินการต่อสาธารณภัยทั้ง 18 ประเภทตามที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกำหนด คงไม่สามารถดำเนินการได้ครอบคลุมได้ทั้งหมดทุก

ประเภท อีกทั้งการเข้าปฏิบัติงานของหน่วยในภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยสามารถดำเนินการได้ เฉพาะหน้าที่บางประการเท่านั้น เช่นการปฐมพยาบาลขั้นต้น การขนย้ายสิ่งของและการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย การจราจร การบรรเทาสภาพจิตใจของผู้ประสบภัยในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ดังนั้นการเข้าปฏิบัติงานสนับสนุนส่วนราชการพลเรือนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ที่ได้รับการแบ่งมอบของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจึงมีข้อจำกัดในด้านการดำเนินงานและความพร้อมสำหรับสาธารณภัยบางประเภท ทั้งนี้ไม่เพียงแต่หน่วยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกเท่านั้นที่ประสบปัญหาดังกล่าว หน่วยทหารอื่นที่ได้รับการแบ่งมอบพื้นที่ในการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 ต่างประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน ดังนั้นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพหน่วยทหารในการบรรเทาสาธารณภัยในห้วงที่ผ่านมาจึงมุ่งเน้นในด้านการบริหารจัดการกำลังพลและการจัดหาชุด โขปกรณณ์ให้มีสมรรถนะเพียงพอต่อการบรรเทาสาธารณภัย โดยลำดับความเร่งด่วนในการจัดหาชุด โขปกรณณ์ดังกล่าวมุ่งเน้นต่อสาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง

ข้อเสนอ : บทบาทที่เหมาะสมของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยทหารอื่นๆ ดังนี้

1. ภายใต้อำนาจด้านกำลังพลและชุด โขปกรณณ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินงานบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยทหาร การบูรณาการหน่วยทหารเข้าปฏิบัติงานช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละเหตุการณ์จึงเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องบูรณาการหน่วยทหารจากหลายเหล่าทัพเข้าปฏิบัติงานในภารกิจและพื้นที่เดียวกัน ทั้งหน่วยทหารจากกองทัพบก กองทัพเรือหรือกองทัพอากาศ ดังนั้นหน่วยงานในการทำหน้าที่อำนาจการและบริหารจัดการหน่วยทหารต่างๆ ในระหว่างปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยจึงมีความสำคัญ เพื่อดำรงความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงาน ลดความซ้ำซ้อน เป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารเป็นส่วนรวม ทั้งนี้มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกซึ่งเป็นหน่วยที่อยู่ในกระบวนการและขั้นตอนในการจัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัย จึงเป็นหน่วยงานที่มีความเหมาะสมและควรได้รับมอบภารกิจในการอำนาจการหน่วยทหารเหล่านั้น โดยกระทรวงกลาโหมสามารถดำเนินการได้ในลักษณะของการกำหนดบทบาทเพิ่มเติมให้กับหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ให้ทำหน้าที่อำนาจการหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติการ

2. การเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยทหาร เมื่อพิจารณาจากหน่วยงานต่างๆภายใต้โครงสร้างการจัดหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกพบว่าหลายหน่วยงานมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่องานการบรรเทาสาธารณภัย แนวทาง

ที่พึงประสงค์ในการเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยทหารคือการมอบภารกิจและบทบาทให้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกเป็นหน่วยปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยเคลื่อนที่เร็ว โดยกำหนดให้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกทั้ง 35 หน่วยทั่วประเทศ จัดกำลังชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติ (Emergency Response Team : ERT) เพื่อปฏิบัติงานสำหรับสาธารณภัยระดับที่ 1 และ 2 เสริมการปฏิบัติกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงหรือกับภาคเอกชน (มูลนิธิ) ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเบื้องต้นภายใน 24 ชั่วโมงแรกหลังเกิดภัย ทั้งนี้การชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติดังกล่าว หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกควรได้รับการปรับโครงสร้างจากกองร้อยจังหวัดทหารบก/มณฑลทหารบก เป็น กองพันจังหวัดทหารบก/มณฑลทหารบก และการจัดหายุทธโศปกรณ์ในการบรรเทาสาธารณภัยที่จำเป็นเพิ่มเติมให้กับหน่วย โดยพิจารณาจากสถานการณ์สาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบ

บทบาท มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของทุกส่วนราชการ แผนแม่บทดังกล่าวกำหนดช่วงเวลาของการเกิดสาธารณภัย และยุทธศาสตร์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยแบ่งเป็น 3 ห้วงเวลา 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ห้วงเวลาก่อนเกิดสาธารณภัย ดำเนินการใน ยุทธศาสตร์ที่ 1 และ 2 คือ ยุทธศาสตร์การป้องกันและลดผลกระทบ ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม ในระหว่างเกิดสาธารณภัย ดำเนินการใน ยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน และภายหลังจากที่สาธารณภัยยุติ ดำเนินการใน ยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการหลังเกิดภัย ดังนั้นการกำหนดบทบาทของมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกตามกรอบยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้ง 4 ยุทธศาสตร์และบทบาทหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมที่กำหนดในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการปฏิบัติงานของส่วนราชการอื่นอย่างสอดคล้อง ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบ ซึ่งเป็นการดำเนินการในภาวะปกติก่อนเกิดสาธารณภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเตรียมแนวทางและวิธีป้องกันผลกระทบอันเนื่องมาจากสาธารณภัยในการลดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในสถานะหน่วยประจำพื้นที่ที่จะต้องดำเนินการและประสานการปฏิบัติร่วมกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในภารกิจต่างๆดังนี้

1.1 จัดทำข้อตกลงเป็นหนังสือร่วมกันระหว่างผู้อำนวยการจังหวัดกับมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกในกิจกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้การสนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่จังหวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความรวดเร็ว ครอบคลุมในเรื่องขอบเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานทหาร การสนับสนุนกำลังพล ยุทโธปกรณ์ในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย การขนย้ายสิ่งอุปกรณ์ต่างๆรวมถึงการอพยพกำลังพลของหน่วย

1.2 หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจะต้องประเมินความเสี่ยงหรือโอกาส ความเป็นไปได้ที่จะเกิดสาธารณภัยประเภทต่างๆขึ้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานทหารและดำเนินการปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยเหล่านี้เป็นประจำทุกปีเพื่อตรวจสอบถึงความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของลักษณะพื้นที่ ประชากรและสิ่งปลูกสร้าง จากนั้นจัดทำแผนที่พื้นที่เสี่ยงภัยให้ครอบคลุมสำหรับสาธารณภัยทั้ง 18 ประเภท จัดทำฐานข้อมูลกำลังเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร เครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์การกู้ชีพ กู้ภัยในเขตพื้นที่จังหวัดโดยประสานการปฏิบัติ แลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกต้องร่วมปรับฐานข้อมูลเหล่านี้เป็นประจำทุกปี และเมื่อฐานข้อมูลต่างๆมีความสมบูรณ์ ภารกิจที่สำคัญประการสุดท้ายคือการอบรมให้ความรู้กำลังพลของหน่วยทหารและประชาชนทั่วไปในพื้นที่เกี่ยวกับการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย โดยการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่หรือการสรุปบทเรียนจากสาธารณภัยที่เคยเกิดขึ้นทั้งในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ภารกิจต่างๆในยุทธศาสตร์นี้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก รวมถึงหน่วยทหารในพื้นที่ทุกหน่วยจะต้องดำเนินการให้เกิดความพร้อม สมบูรณ์ก่อนเกิดสาธารณภัย

2. ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม เป็นการดำเนินการในภาวะปกติก่อนเกิดสาธารณภัยเช่นเดียวกับยุทธศาสตร์การป้องกันและลดผลกระทบ มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมการด้านทรัพยากร ระบบการปฏิบัติการและเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆไว้รองรับสถานการณ์สาธารณภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที ทั้งการป้องกัน การระงับภัย ความพร้อมที่จะเผชิญสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในยุทธศาสตร์ที่ 2 จะดำเนินการและประสานการปฏิบัติร่วมกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในภารกิจต่างๆดังนี้

2.1 การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกประสานการปฏิบัติกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเพื่อจัดทำร่างแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด โดยให้ข้อเสนอแนะและให้ข้อมูลที่จำเป็น

เกี่ยวกับหน่วยทหารในพื้นที่รับผิดชอบ จิตความสามารถ ยานพาหนะและยุทธโศปกรณ์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดหน่วยทหารที่เหมาะสมหรือแนวทางการมอบภารกิจให้กับหน่วยทหารต่อการปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยแต่ละประเภทในระหว่างการจัดทำร่างแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นรายละเอียดและหากสาธารณภัยบางประเภทมีความจำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนหน่วยทหารอื่นนอกเขตพื้นที่ มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกควรถูกให้ข้อเสนอแนะในการเลือกหน่วยทหารที่มีจิตความสามารถและเตรียมการประสานกับหน่วยทหารดังกล่าวเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน เมื่อร่างแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมีความสมบูรณ์พร้อมสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดจะรวบรวมและเสนอร่างแผนดังกล่าวต่อคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ซึ่งมีผู้บัญชาการมณฑลทหารบกหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารบกเป็นกรรมการ มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจะดำเนินการตรวจสอบอีกครั้งในบทบาทของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ก่อนให้ความเห็นชอบและเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด/ผู้อำนวยการในเขตพื้นที่จังหวัดอนุมัติ

ภายหลังจากที่ ผู้ว่าราชการจังหวัด/ผู้อำนวยการในเขตพื้นที่จังหวัดอนุมัติแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจะต้องศึกษาในรายละเอียดตามแผนอีกครั้งเพื่อแจกแจงหน่วยทหารที่มีความเกี่ยวข้องพร้อมทั้งประสานการปฏิบัติให้กับหน่วยทหารต่างๆเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยในการปฏิบัติงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามแผน สำหรับหน่วยทหารที่มีที่ตั้งนอกเขตพื้นที่จังหวัด หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจะต้องประสานการปฏิบัติคู่ขนานในระหว่างที่สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดรายงานขอรับการสนับสนุนหน่วยทหารที่มีที่ตั้งนอกเขตพื้นที่ต่อกระทรวงกลาโหมผ่านทางกระทรวงมหาดไทย ผลที่ได้จากการดำเนินงานของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในบทบาทดังกล่าวจะทำให้แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมีความสมบูรณ์ หน่วยทหารที่เกี่ยวข้องในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดจะสามารถทราบถึงภารกิจของหน่วยนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานได้ตั้งแต่ยามปกติ

2.2 การซักซ้อมแผนการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสามารถปฏิบัติการได้จริงหรือไม่เป็นการตรวจสอบความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องความรู้เกี่ยวกับภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยที่หน่วยต้องปฏิบัติ ความเข้าใจในภารกิจของหน่วยตามแผน ความพร้อมในด้านเครื่องมือ ยานพาหนะ ยุทธโศปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน การทดสอบและการประเมินถึงความประสานสอดคล้องในการปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานตามขั้นตอน ทดสอบระบบการ

ติดต่อสื่อสาร โดยจำลองสถานการณ์ให้มีความใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการซักซ้อมร่วมกันระหว่างหน่วยงานจากส่วนราชการพลเรือน องค์กรภาคเอกชนและกับหน่วยทหารจะนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไขในสิ่งที่แต่ละหน่วยขาดความพร้อม ทั้งในเรื่องความรู้ ความเข้าใจของผู้ที่ปฏิบัติงาน อุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็น การปรับเครื่องมือการติดต่อสื่อสารให้สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้และการสร้างความเข้าใจในการสื่อความหมายระหว่างหน่วยงาน การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และการปรับระบบงานของหน่วยงานในแต่ละองค์กรที่เข้าร่วมเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและความประสานสอดคล้องในการปฏิบัติงาน

3. ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นการดำเนินการในห้วงเวลา ระหว่างการเกิดสาธารณภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อระงับภัยที่เกิดขึ้นให้ยุติโดยเร็ว ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยหรือได้รับผลกระทบ ในการรักษาชีวิต ทรัพย์สินและสภาพแวดล้อมให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด ในทุกระดับความรุนแรงของสาธารณภัย บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในยุทธศาสตร์ที่ 3 จะเข้าปฏิบัติงานร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกองอำนวยการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System : ICS) ในภารกิจต่าง ๆ ดังนี้

3.1 จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก (ศบภ.มทบ./ศบภ.จทบ.) เพื่ออำนวยการและบริหารจัดการในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ประสบภัย โดย ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก (ศบภ.มทบ./จทบ.) จะทำหน้าที่เป็นผู้แทนหน่วยที่เข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ดำเนินการประสานงานกับกองอำนวยการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เพื่อทราบถึงสถานการณ์เฉพาะในพื้นที่ประสบภัย วิเคราะห์สถานการณ์และพื้นที่ปฏิบัติการ ประสานหน่วยทหารในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและออกคำสั่งเตรียมการปฏิบัติ สถาปนาระบบการติดต่อสื่อสารและรายงานด่วนถึงกองทัพกตามสายการบังคับบัญชา

3.2 ในห้วงเวลาวิกฤติหรือระหว่างการปฏิบัติงาน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก (ศบภ.มทบ./จทบ.) จะต้องดำรงการติดต่อสื่อสารกับกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด หน่วยเหนือและหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การจัดพื้นที่ให้กับหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เพื่อลดการกีดขวางและความสับสน และจัดการจราจรร่วมกับหน่วยงานจากส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่ประสบภัย ประสานหน่วยทหารที่เกี่ยวข้องเพื่อแจ้งภารกิจของหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานในการสนับสนุนกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด รวมถึงการประสานขอรับการสนับสนุน

ยานพาหนะและสิ่งอุปกรณ์ที่จำเป็นจากกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดตามที่หน่วยทหารต่างๆร้องขอ ในบางสถานการณ์หากกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด มีความจำเป็นและขอรับการสนับสนุนทรัพยากรจากหน่วยทหารอื่นๆเพิ่มเติม ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบก (สบภ.มทบ./จทบ.) จะทำหน้าที่ให้ข้อมูลและเสนอแนะหน่วยทหารที่เหมาะสมที่สุดต่อผู้อำนาจการในเขตพื้นที่และประสานไปยังหน่วยทหารที่ต้องการคู้ขนานไปกับการประสานงานของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด

สำหรับ บทบาทหน้าที่ของหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติการในพื้นที่วิกฤติในการบรรเทาสาธารณภัย เมื่อได้รับคำสั่งเตรียมจากศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบก (สบภ.มทบ./จทบ.) จะต้องดำรงการติดต่อสื่อสารและจัดเตรียมกำลังพล ทรัพยากรของหน่วยตามที่ได้อวางแผนไว้ สามารถเคลื่อนย้ายเข้าสู่พื้นที่วิกฤติเพื่อปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยได้ทันทีเมื่อได้รับการประสาน และในระหว่างการปฏิบัติงานหน่วยทหารจะต้องประสานการปฏิบัติกับศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบก (สบภ.มทบ./จทบ.) เพื่อความเป็นเอกภาพและลดความสับสนในการปฏิบัติงาน

4. ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการหลังเกิดภัย เป็นการดำเนินงานในห้วงเวลาหลังจากสาธารณภัยยุติลง ดำเนินการโดยกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในทุกระดับ มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาทุกข์ขั้นต้นแก่ประชาชนที่ประสบภัยอย่างรวดเร็ว ช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามปัจจัยสี่และฟื้นฟูสภาพพื้นที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในห้วงเวลาดังกล่าว เป็นการปฏิบัติงานร่วมกับกองอำนาจการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

4.1 การสำรวจความเสียหาย ตรวจสอบ กลั่นกรองการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ประสบภัยจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้น ในกรณีดังกล่าว ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน กำหนดให้จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติระดับจังหวัด อำเภอ และกิ่งอำเภอ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในระดับต่างๆจะประกอบด้วยผู้แทนจากกระทรวงกลาโหม โดยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกควรเป็นหน่วยรับผิดชอบในการจัดผู้แทนเข้าร่วมในคณะกรรมการดังกล่าว ทั้งนี้คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจังหวัด จะทำหน้าที่ตรวจสอบและกลั่นกรองการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่จังหวัด

และพิจารณาขออนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดในการสนับสนุนงบประมาณจากเงินอุดหนุนของราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินหรือการส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาล

4.2 การฟื้นฟูผู้ประสบภัย และการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน : กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดดำเนินการจัดตั้ง หน่วยบรรเทาทุกข์เพื่อปฏิบัติการในขั้นต้น หน่วยสงเคราะห์ผู้ประสบภัยหลังจากการช่วยเหลือหน่วยบรรเทาทุกข์ในขั้นต้น และ หน่วยควบคุมความปลอดภัยเพื่อป้องกันมิให้เกิดภัยซ้ำขึ้นอีก โดย หน่วยบรรเทาทุกข์เพื่อปฏิบัติการในขั้นต้น ดำเนินการในเรื่องของการปฐมพยาบาล การขนย้ายผู้ประสบภัยและทรัพย์สิน การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยแก่บุคคล หน่วยสงเคราะห์ผู้ประสบภัยหลังจากการช่วยเหลือหน่วยบรรเทาทุกข์ในขั้นต้น ดำเนินการสำรวจความเสียหายและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัย ดำเนินการช่วยเหลือซ่อมแซมที่พักอาศัย สิ่งสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคม การรักษาผู้ป่วยเจ็บอย่างต่อเนื่องและการป้องกันโรคระบาดทั้งคนและสัตว์ และ หน่วยควบคุมความปลอดภัยเพื่อป้องกันมิให้เกิดภัยซ้ำขึ้นอีก ดำเนินการรื้อถอนหรือทำลายสิ่งปรักหักพัง การทำลายล้างวัตถุระเบิด และสารพิษตกค้าง การรักษาความสงบเรียบร้อยและการจราจร สำหรับการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานเป็นการสำรวจความเสียหายสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคทั้งปวงเพื่อการซ่อมแซมให้สามารถใช้งานได้และเพื่อตรวจสอบความแข็งแรงของโครงสร้างให้มีความปลอดภัยในการใช้งาน ดังนั้นบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกที่เหมาะสมจึงเป็นการสนับสนุนกำลังพล ยานพาหนะและยุทโธปกรณ์ เพื่อสนับสนุนกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในการดำเนินการ และการประสานหน่วยทหารทั้งที่อยู่ในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้าดำเนินการช่วยเหลือตามขีดความสามารถ หรือตามที่กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุน

สรุป

การดำเนินการของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จะมีขอบเขตในพื้นที่จังหวัด บทบาทที่สำคัญคือการทำหน้าที่เป็นหน่วยทหารประจำพื้นที่ ดำเนินการประสานงานกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ในกิจการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ตามยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 ครอบคลุมในห้วงเวลาตั้งแต่ ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัยและภายหลังสาธารณภัย ยุติ กิจกรรมที่สำคัญได้แก่ การจัดทำข้อตกลงเป็นหนังสือร่วมกันระหว่างผู้บัญชาการจังหวัดกับมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกในกิจกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การ

ประสานงานกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในการกำหนดภารกิจให้กับหน่วยทหารในกิจการ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการแนะนำประสานงานหน่วยทหารที่มีที่ตั้งนอกเขตพื้นที่จังหวัดแต่มีความเหมาะสมกับสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด การกลั่นกรองแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด โดยผู้บัญชาการมณฑลทหารบกหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารบกในสถานะคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด การสนับสนุนกำลังพล ทรัพยากรของหน่วยและการอำนวยความสะดวกในการจัดหน่วยทหารร่วมซักซ้อมการปฏิบัติกับส่วนราชการพลเรือนในการบรรเทาสาธารณภัย และจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก อำนาจการหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานในระหว่างการบรรเทาสาธารณภัยเพื่อก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงานและลดความสับสน โดยทำหน้าที่เป็นผู้แทนหน่วยทหารประสานงานกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ส่วนในขั้นการบริหารจัดการหลังเกิดภัยหรือการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังสาธารณภัยยุติ บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบความเสียหายและกลั่นกรองการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยในสถานะคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยระดับจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ทำหน้าที่ตรวจสอบความเสียหายและกลั่นกรองการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

บทที่ 5

สรุป และ ข้อเสนอแนะ

สรุป

จากสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สาธารณสุขมีแนวโน้มที่จะทวีความถี่ของการเกิดและมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันประเทศไทยได้มีการพัฒนาก้าวหน้าและความเจริญในทุกๆด้าน ส่งผลให้สาธารณสุขที่เกิดขึ้นมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นเช่นกัน ถึงแม้ประเทศไทยจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเผชิญต่อสาธารณสุขต่างๆได้ แต่หากได้มีการกำหนดวิธีการป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้สามารถลดความรุนแรงและลดความสูญเสียอันเนื่องมาจากสาธารณสุขที่มีต่อประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยได้เช่นกัน

การกำหนดวิธีการป้องกันที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือการเตรียมการและเตรียมความพร้อมขององค์กรต่างๆทั้งส่วนราชการและภาคเอกชน โดยทุกองค์กร/หน่วยงานต้องตระหนักและเห็นความสำคัญ และยึดถือเป็นหน้าที่ที่ต้องร่วมมือในการดำเนินการ เนื่องจากความสำเร็จของงานในกิจการสาธารณสุขเกิดจากการปฏิบัติงานในลักษณะร่วมมือและบูรณาการทรัพยากร จิตความสามารถจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มากกว่าการดำเนินงานแต่เพียงลำพังโดยหน่วยงานเดียว

ปัจจุบันการปฏิบัติงานของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข มีบทบาท 2 ประการคือ การทำหน้าที่กลั่นกรอง ให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด อันเนื่องจากผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกมีสถานะเป็นคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด เป็นไปตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. 2550 และการจัดกำลังพลยุทธโศภกรณ์ของหน่วยสนับสนุนกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดในการบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานตามแผนบรรเทาสาธารณสุขกระทรวงกลาโหม. พ.ศ.2554

ถึงแม้ผลการดำเนินงานของหน่วยงานทหารในการบรรเทาสาธารณสุขจะประสบผลสำเร็จ ได้รับความชื่นชมและความไว้วางใจจากประชาชนตลอดมา แต่ด้วยข้อจำกัดในความพร้อมด้านอุปกรณ์สำหรับการบรรเทาสาธารณสุข ซึ่งหน่วยทหารมิได้รับการบรรจุหรือจัดหาไว้เนื่องจากการป้องกันและการบรรเทาสาธารณสุขมิใช่ภารกิจทางทหารโดยตรง ทำให้การสนับสนุน

การปฏิบัติงานต่อกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดขาดประสิทธิภาพเนื่องจากขาดอุปกรณ์ที่จำเป็น ไม่สามารถเข้าปฏิบัติการในพื้นที่วิกฤติได้ เกิดความสับสนในภารกิจ หน่วยทหารที่เข้าสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่วิกฤติไม่สามารถทราบถึงหน้าที่ที่หน่วยต้องดำเนินการ ที่หมาย ปัญหาเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะหน่วยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกเท่านั้น แต่หน่วยทหารทุกหน่วยต่างประสบปัญหาในลักษณะเดียวกันทั้งสิ้น ปัจจุบันกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทยและเหล่าทัพต่างตระหนักในปัญหาเหล่านี้จึงได้เพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยโดยการจัดตั้งหน่วยบรรเทาสาธารณภัยขึ้นเพื่อปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนในการบรรเทาสาธารณภัย แต่ด้วยยุทธโศภรณ์เหล่านี้มีราคาสูง ภายใต้งบประมาณที่จำกัดการจัดหายุทธโศภรณ์ให้กับหน่วยบรรเทาสาธารณภัยที่จัดตั้งขึ้นให้มีความสมบูรณ์จึงต้องใช้เวลาชั่งชั่งนาน การวิจัยในครั้งนี้จึงได้นำบทบาทหน้าที่ของผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกในสถานะคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ซึ่งมีส่วนร่วมกับการกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มาศึกษาเพิ่มเติมเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับหน่วยทหารต่างๆที่เข้าปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในโอกาสต่างๆ หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก เป็นหน่วยทหารของกองทัพที่มีความเหมาะสมในการอำนาจการและประสานงานระหว่างหน่วยทหารที่มาสนับสนุนกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ประสบภัย เนื่องจากบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในยามปกติ เป็นการประสานงานกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยฉบับนี้ยังได้พบข้อสรุปถึงความเหมาะสมในประเด็นอื่นๆเพิ่มเติม ดังนี้

1. บทบาทของผู้บัญชาการมณฑลทหารบกหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารบกตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 จะทำหน้าที่ รองประธานกรรมการในคณะกรรมการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อภารกิจในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในขอบเขตในพื้นที่จังหวัดที่รับผิดชอบ

2. หน่วยทหารที่เข้ามาปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบตามที่ได้รับการแบ่งมอบในแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม มีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารบกซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และเป็นผู้ดำเนินการในข้อตกลงร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้อำนาจการจังหวัด จึงควรมีบทบาทในการอำนาจการและประสานงานหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานในระหว่างการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงานและลดความสับสน

3. การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านเครื่องจักรกล อุปกรณ์และยานพาหนะที่มีความจำเป็นในการบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานพลเรือนและทหารยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้นศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ควรทำหน้าที่เป็นผู้แทนหน่วยทหารประสานงานกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เชื่อมโยงฐานข้อมูลดังกล่าวกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด โดยสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ขั้นการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (ก่อนเกิดภัย) หรือตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557

4. มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกมีโครงสร้างหน่วยงานภายในหลายหน่วยงานที่มีขีดความสามารถเอื้อต่อการดำเนินงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ ดังนั้นการเพิ่มเติมขีดความสามารถให้กับหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกโดยการบรรจุกำลังพลเพิ่มขึ้น และจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละประเภท กองทัพบกและกระทรวงกลาโหมจะมีหน่วยงานชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติ (Emergency Response Team : ERT) ซึ่งจะเป็นการเสริมการปฏิบัติของหน่วยงานหลัก (ชุดกู้ภัยของหน่วยงานท้องถิ่น สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด มูลนิธิต่างๆ ในภาคเอกชน) มีพื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศและเป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 รวมทั้งเป็นการตอบสนองแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554

5. การบริหารจัดการหลังเกิดภัยหรือการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังสาธารณภัยยุติ มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกดำเนินการในบทบาทของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยระดับจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ทำหน้าที่ตรวจสอบความเสียหายและกลั่นกรองการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ข้อเสนอแนะ

1. บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกที่ปรากฏในแผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 ยังคงจำกัดเพียงหน้าที่ในการจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ สนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เข้าปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบเท่านั้น บทบาทในการทำหน้าที่เป็นหน่วยงานอำนาจการและประสานงานระหว่างหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ยังไม่ได้ระบุไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพบกเพิ่มเติมบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งจะ

ส่งผลให้การปฏิบัติงานสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยทหารในสังกัดกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพบกควรจัดชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติ (Emergency Response Team) สำหรับสาธารณภัยประเภทต่างๆที่มีเกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศไทย เพื่อเสริมการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และองค์กรภาคเอกชน เช่น มูลนิธิ เป็นต้น โดยมอบหมายให้มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกซึ่งเป็นหน่วยทหารประจำพื้นที่รับผิดชอบ ด้วยการขยายหน่วยในอัตราจาก กองร้อยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก เป็น กองพันมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก และจัดหายุทธโศปกรณ์ในการบรรเทาสาธารณภัยเท่าที่จำเป็นให้กับหน่วย

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติ (Emergency Response Team) ควรมีภารกิจเกี่ยวกับสาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งของแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย ที่มีความแตกต่างกันอะไรบ้าง และควรมีโครงสร้างการจัดกำลังพล ยุทโศปกรณ์ที่เหมาะสมอย่างไร

3.2 แนวทางการฝึก - ศึกษาของชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติ (Emergency Response Team) จะต้องเชื่อมโยงกับหน่วยงานใดบ้างทั้งในและนอกกองทัพบก (โดยเฉพาะการปฏิบัติร่วมกันทั้งหน่วยงานของไทยและมิตรประเทศในอาเซียน)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ทวิดา กมลเวชช. คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2555.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

กฤษฎา อาริรัชกุล, พลตรี. “รูปแบบการจัดที่เหมาะสมของหน่วยบรรเทาสาธารณภัยเคลื่อนที่เร็วกองทัพก เพื่อการบริหารจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2554.

เจริญฤทธิ์ จิตตะเสนีย์, พันเอก. “แนวทางการพัฒนาการบรรเทาสาธารณภัย ของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร, 2551.

ชาติชาย ชันสุวรรณ, พันเอก. “บทบาทของจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย : ศึกษาเฉพาะกรณีการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสระบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2555.

โชคดี เกตสัมพันธ์, พันเอก. “บทบาทของกองทัพไทยในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2555.

ธวัชชัย คามจินดา, พันเอก. “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการบรรเทาสาธารณภัยของกองบัญชาการกองทัพไทย”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร, 2553.

ภูษพงศ์ พงษ์ศิริ, พลตรี. “บทบาทของทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2554.

วรดิศร อ่อนนุช. “วิเคราะห์การประสานการปฏิบัติเพื่อบรรเทาสาธารณภัยของประเทศไทย”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร, 2550.

วิจน์พัฒน์ เฟื่องฟู, พันเอก. “บทบาทในการบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ภายใต้บริบท
 พรบ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550”. เอกสารวิจัย, วิทยาลัยป้องกัน
 ราชอาณาจักร, 2555.

การสัมภาษณ์

เกรียงไกร ไกรลาศ, พลตรี, ผู้บัญชาการกองพลทหารช่าง. สัมภาษณ์. 25 มิถุนายน 2557.

จิรโรจน์ รูปเทียนรัตน์, พันโท, ผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 1 กรมทหารปืนใหญ่ที่ 1
 รักษาพระองค์. สัมภาษณ์. 16 กรกฎาคม 2557.

ชาติชาย ชันสุวรรณ, พลตรี, ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกนครบุรี. สัมภาษณ์. 25 มิถุนายน
 2557.

วิริยะ รุจิวนิชย์กุล, พันโท, ผู้บังคับกองพันทหารช่างที่ 401. สัมภาษณ์. 20 กรกฎาคม 2557.

สมพงษ์ ไทรงาม, พลตรี, ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15. สัมภาษณ์. 25 มิถุนายน 2557.

กฎหมาย

การคลัง, กระทรวง. “ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือ
 ผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2556”,ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130,
 18 กุมภาพันธ์ 2556.

“พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพบก กองทัพบกไทย
 กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2552”,ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 126, 30 มีนาคม 2552.

“พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551”,ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125,
 1 กุมภาพันธ์ 2551.

“พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550”,ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124,
 7 กันยายน 2550.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กลาโหม, กระทรวง. “กฎกระทรวงกำหนดส่วนราชการที่ขึ้นต่อกองทัพภาคและเขตพื้นที่ของ
 มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก”. 2552.

กลาโหม, กระทรวง. “แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554”. 2554.

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรม. “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
 พ.ศ.2553 – 2557”. 2552.

ภาคผนวก

ผนวก ก

ข้อมูลสัมภาษณ์ พลตรี เกรียงไกร ไกรลาศ ผู้บัญชาการกองพลทหารช่าง

คำถาม ท่านคิดว่าโครงสร้าง การจัดหน่วยงานทหารมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยได้ครอบคลุมทุกประเภทหรือไม่ และหากต้องเข้า ปฏิบัติงานดังกล่าวท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการหรือปรับปรุงหน่วยงานเหล่านี้เพิ่มเติมให้เหมาะสมอย่างไรภายใต้ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ

คำตอบ การจัดหน่วยงานทหารเป็นการจัดเพื่อให้รองรับภัยคุกคามรูปแบบเดิมเป็นหลัก แต่ด้วยกำลังพลและยุทโธปกรณ์ที่มีอยู่และความพร้อมมากกว่าหน่วยงานพลเรือนจึงสามารถนำมาใช้ในการช่วยเหลือประชาชนหรือการบรรเทาสาธารณภัยได้บางประเภท แต่ทั้งนี้ต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและเครื่องมือเพิ่มเติม สำหรับหน่วยทหารช่างด้วยเครื่องมือที่ได้รับการจัดหามาไปที่อุทกภัย, อัคคีภัย ไม่ได้ครอบคลุมทุกประเภท การเข้าปฏิบัติงานต้องเน้นในเรื่องเครื่องมือในการบรรเทาสาธารณภัย เช่น เมื่อมีอุทกภัย หน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติการกิจต้องได้รับสนับสนุนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการเข้าช่วยเหลือ ในส่วนของกำลังพลต้องได้รับการฝึกในการบรรเทาสาธารณภัย

คำถาม ท่านมีแนวทางในการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างไรเพื่อให้เกิดความประสานสอดคล้องในการทำงาน

คำตอบ ควรมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่เป็นเจ้าภาพในการปฏิบัติ โดยให้หน่วยที่มีศักยภาพเป็นแม่ข่ายในการดำเนินการ รวมทั้งต้องมีการวางแผนการจัดหน่วยตั้งแต่เริ่มต้นรวมทั้งต้องมีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่การเตรียมคน การฝึกซ้อมการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการประสานงานตั้งแต่ก่อนเกิดภัยพิบัติ ทั้งนี้การให้หน่วยงานทหาร โดยเฉพาะ มณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบก ในการเป็นหน่วยงานประสานระหว่างทหารกับพลเรือน ถือเป็นช่องทางหลักในการทำงานให้ประสานสอดคล้อง

คำถาม ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยให้แก่หน่วยทหาร

คำตอบ มีความเหมาะสมในแง่การแบ่งพื้นที่ให้หน่วยทหารที่อยู่ในพื้นที่ หรืออยู่ใกล้เคียงพื้นที่รับผิดชอบ แต่ทั้งนี้เป็นการปฏิบัติในขั้นการเตรียมการ แต่ในขั้นปฏิบัติการปัญหาที่พบคือหน่วยที่จะอำนวยความสะดวกประสานงานและควบคุมการปฏิบัติของหน่วยต่างๆ ที่มาช่วยเหลือไม่ชัดเจน ต่างหน่วยต่างดำเนินการ เช่น กรณีเกิดปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.2556 มีการจัดกำลังในหลายส่วนเข้าช่วยเหลือแต่ขาดหน่วยงานที่เป็นแกนหลักในการควบคุมหรืออำนวยความสะดวก

คำถาม ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากกำหนดให้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานระหว่างจังหวัดกับหน่วยทหารที่เข้าไปปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยเพราะเหตุใด

คำตอบ ควร เพราะเมื่อการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่จังหวัดนั้น ผู้บัญชาการมณฑลทหารบก และ ผู้บังคับการจังหวัดทหารบก เป็นคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ในขั้นการจัดทำแผนการป้องกัน ดังนี้ ในขั้นการปฏิบัติหรือขั้นการเข้าช่วยเหลือประชาชน ควรให้หน่วยทหารประจำที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนั้นๆ อยู่ใฝ่ในการ เช่น ฝ่ายประสานงาน เพื่ออำนวยความสะดวกให้หน่วยทหารต่างๆ ที่จะเข้ามาช่วยเหลือ รวมทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยทหารกับส่วนราชการอื่นๆ ต่อไป

ผนวก ข

ข้อมูลสัมภาษณ์ พลตรี สมพงษ์ ไตรงาม ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15

คำถาม ท่านคิดว่าโครงสร้าง การจัดหน่วยงานทหารมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยได้ครอบคลุมทุกประเภทหรือไม่ และหากต้องเข้าปฏิบัติงานดังกล่าวท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการหรือปรับปรุงหน่วยงานเหล่านี้เพิ่มเติมให้เหมาะสมอย่างไรภายใต้ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ

คำตอบ โครงสร้างการจัดของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกมีลักษณะและรูปแบบการจัดหน่วยในลักษณะเดียวกัน ต่อคำถามถึงความเหมาะสมในการปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัย เห็นว่าจากโครงสร้างการจัดหน่วยในปัจจุบันมีความเหมาะสมเนื่องจากหน่วยงานต่างๆที่บรรจุไว้ในโครงสร้างการจัดของหน่วย มีความขีดความสามารถที่เอื้อต่องานบรรเทาสาธารณภัยหลากหลายแตกต่างกัน เช่น แผนกขนส่ง ซึ่งได้รับการบรรจุยานพาหนะเพื่อใช้ในการขนส่ง เคลื่อนย้าย แผนกพลาธิการซึ่งมีขีดความสามารถในการจัดหา ประกอบเลี้ยงผู้ประสบภัย แผนกยุทธโยธา มีความเชี่ยวชาญในด้านโครงสร้าง หรือหน่วยโรงพยาบาลซึ่งมีขีดความสามารถทางการแพทย์ รวมถึงฝ่ายอำนวยการของหน่วยที่ทำหน้าที่ในการวางแผน อำนวยการและการประสานงาน เป็นต้น ด้วยโครงสร้างการจัดหน่วยที่มีความหลากหลาย หน่วยสามารถสนธิกำลังเข้าปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยได้ แต่ในขณะเดียวกันหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกมีข้อจำกัดบางประการเช่นกันในด้านประเภทและปริมาณทรัพยากรของหน่วยที่ได้รับการบรรจุ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดประการสำคัญ กล่าวคือภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยมิใช่ภารกิจโดยตรงของหน่วย ดังนั้นหน่วยจึงไม่มีทรัพยากรบางประเภทที่จำเป็นต้องงานการบรรเทาสาธารณภัย แนวทางการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยที่ผ่านมา จะดำเนินการโดยประสานกับส่วนราชการพลเรือนที่ร่วมกันเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่หรือจากพื้นที่ใกล้เคียง สนธิกำลังและบูรณาการทรัพยากรที่มีร่วมกัน การปฏิบัติงานของหน่วยจึงมีประสิทธิภาพและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนที่ประสบภัยอย่างเสมอมา ดังนั้นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานทางทหารที่ต้องเข้าปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบอื่นๆ จึงควรเตรียมการ วางแผนและประสานงานกับส่วนราชการพลเรือนหรือหน่วยงานภาคเอกชนในพื้นที่เกี่ยวกับงานการบรรเทาสาธารณภัยที่ต้องดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบตั้งแต่ยามปกติ เนื่องจากรายละเอียดในการปฏิบัติงานร่วมกันมีค่อนข้างมากโดยเฉพาะการปฏิบัติงานร่วมกันขององค์กรที่มีพื้นที่มีฐานวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน

คำถาม ท่านมีแนวทางในการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างไรเพื่อให้เกิดความประสานสอดคล้องในการทำงาน

คำตอบ ควรมีการวางแผนงานร่วมกันเพื่อให้หน่วยงานทุกหน่วยมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน การแบ่งมอบหน้าที่และการสนธิกำลังจะเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและมีทิศทางในการปฏิบัติงานเดียวกัน ขั้นตอนการวางแผนงานจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดต่อการบูรณาการหน่วยงาน สำหรับการบูรณาการหน่วยงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับ การซักซ้อมแผนการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การซักซ้อมแผนในระดับการอำนวยความสะดวก ประสานงาน เพื่อทดสอบความประสานสอดคล้องในการประสานงานของส่วนราชการและหน่วยงานทุกหน่วยตามแผนบรรเทาสาธารณภัยที่จัดทำขึ้น การซักซ้อมแผนโดยจำลองเหตุการณ์ในพื้นที่จริง เพื่อทดสอบถึงความพร้อมของเครื่องมือยานพาหนะ อุปกรณ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตรวจสอบปัญหาอุปสรรคต่างซึ่งอาจเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน การซักซ้อมร่วมกันไม่ว่าจะด้วยวิธีหรือลักษณะใดจะก่อให้เกิดสัมพันธภาพร่วมกันระหว่างหน่วยงาน และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

คำถาม ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยให้แก่หน่วยทหาร

คำตอบ เห็นด้วยและมีความเหมาะสมในเรื่องของการแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยทหาร ซึ่งพิจารณาในภาพรวมจะเห็นว่ามีความครอบคลุมทั้งพื้นที่ทางบกและทางทะเล ประโยชน์ของการแบ่งมอบพื้นที่ในลักษณะดังกล่าว จะทำให้หน่วยสามารถเตรียมการในการปฏิบัติงานได้ตั้งแต่ยามปกติทั้งในเรื่องการประสานงานกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่รับผิดชอบ การเตรียมความพร้อมของหน่วยต่อสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของประเภทและช่วงเวลาที่เกิดภัย สำหรับข้อจำกัดในการแบ่งมอบพื้นที่ยังคงมีอยู่บ้างในเรื่องขีดความสามารถของหน่วยที่ได้รับการแบ่งมอบพื้นที่ เช่นหน่วยงานบางประเภททำหน้าที่เป็นหน่วยงานทางด้านอำนวยความสะดวก ไม่มียานพาหนะหรืออัตรากำลังพลที่เหมาะสมในการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ แรงงานที่ใช้ดำเนินการไม่มีขีดความสามารถเพียงพอ ปัญหาข้อขัดข้องดังกล่าวอาจดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะกล่าวคือ หน่วยที่รับผิดชอบพื้นที่ต้องวางแผนร่วมกับส่วนราชการพลเรือนและรับมอบภารกิจในขีดความสามารถที่ดำเนินการได้ หรือประสานงานกับหน่วยทหารในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อขอรับการสนับสนุนกำลังพล อุปกรณ์ต่างๆใน

การเข้าปฏิบัติงาน อีกประการหนึ่งกระทรวงกลาโหม อาจจัดกำลังพลหรือเตรียมความพร้อมชุดปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยเคลื่อนที่เร็ว ให้สามารถเข้าปฏิบัติงานเสริมหน่วยทหารที่ได้รับการแบ่งมอบพื้นที่ในการบรรเทาสาธารณภัยเมื่อเกิดสถานการณ์ขึ้น

คำถาม ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากกำหนดให้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานระหว่างจังหวัดกับหน่วยทหารที่เข้าไปปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัย เพราะเหตุใด

คำตอบ เหมาะสม เนื่องจากการปฏิบัติงานของหน่วยมณฑลทหารบกที่ 15 ในปัจจุบันมีการประสานงานกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ภารกิจของส่วนราชการระดับจังหวัดหลายภารกิจหน่วยมณฑลทหารบกเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกต้องลงนามในความตกลงร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดในการให้ความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นรองประธานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ซึ่งจะต้องเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เห็นได้ว่างานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัด ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกจะมีความเกี่ยวข้องตั้งแต่ขั้นการวางแผนไปตลอดจนถึงขั้นการบรรเทาสาธารณภัยและขั้นการฟื้นฟูสภาพพื้นที่เสียหาย ดังนั้นการทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหน่วยทหารต่างๆที่ต้องเข้าปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบจึงมีความเหมาะสม หน่วยทหารที่เข้ามาปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยสามารถเตรียมความพร้อมจากข้อมูลต่างๆของจังหวัดจากหน่วยมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกได้ ในภาพรวม ซึ่งจะเป็นการลดภาระของหน่วยทหารที่ต้องประสานข้อมูลจากส่วนราชการต่างๆของจังหวัดซึ่งมีมากมายหลายหน่วยงานจากต่างกระทรวง ในขณะที่เดียวกันจะก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยทหารลดความสับสน ในการแบ่งมอบหน้าที่ ความรับผิดชอบได้เช่นกัน

ผนวก ก

ข้อมูลสัมภาษณ์ พลตรี ชาติชาย ชันสูตรน

ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกราชบุรี

คำถาม ท่านคิดว่าโครงสร้าง การจัดหน่วยงานทหารมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยได้ครอบคลุมทุกประเภทหรือไม่ และหากต้องเข้าปฏิบัติงานดังกล่าวท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการหรือปรับปรุงหน่วยงานเหล่านี้ เพิ่มเติมให้เหมาะสมอย่างไรภายใต้ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ

คำตอบ โครงสร้างการจัดหน่วยทหารของกองทัพบกไทยในปัจจุบัน ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อการปฏิบัติภารกิจในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย โดยเฉพาะโครงสร้างการจัดหน่วยของมณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบก จะมีหน่วยกำลังที่สามารถใช้เป็นแรงงานได้เพียงกองร้อยมณฑลทหารบก หรือ กองร้อยจังหวัดทหารบกเพียงหน่วยเดียว ซึ่งหน่วยกองร้อยมณฑลทหารบก หรือ กองร้อยจังหวัดทหารบก มีขีดความสามารถเพียงแค่ลูกมือในการปฏิบัติงานและการบริการทางด้านแรงงานทั่วไป แต่ถ้าหากหน่วยมณฑลทหารบก หรือ จังหวัดทหารบก ต้องปฏิบัติงานในภารกิจอื่น หน่วยสามารถที่จะจัดกำลังเพื่อปฏิบัติงานได้เช่นกัน ดังเช่นการบรรเทาสาธารณภัยอุทกภัยในปี 2554 หรือการจัดกำลังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น

ดังนั้นหากคาดหวังให้หน่วยมณฑลทหารบก หรือ จังหวัดทหารบกสามารถปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ กองทัพบกจะต้องเพิ่มอัตราบรรจุกำลังพลในกับหน่วย โดยเฉพาะหน่วยกองร้อยมณฑลทหารบก หรือ กองร้อยจังหวัดทหารบกควรขยายอัตราเป็นระดับกองพัน และเพิ่มยานพาหนะและอุปกรณ์ที่จำเป็น สำหรับหน่วยรองอื่นๆของมณฑลทหารบก หรือ จังหวัดทหารบก ควรได้รับการบรรจุในอัตราเต็ม ซึ่งจะทำให้หน่วยมณฑลทหารบก หรือ จังหวัดทหารบก สามารถจัดกำลังเป็นกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยได้

คำถาม ท่านมีแนวทางในการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างไรเพื่อให้เกิดความประสานสอดคล้องในการทำงาน

คำตอบ ในปัจจุบันการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ในการสั่งการเพื่อการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยมีการระบุชัดเจน จากพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือจากแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานหลักดำเนินการ สำหรับอำนาจในการสั่งการและอำนวยการ

ป้องกัน บรรเทาสาธารณภัยมีการระบุไว้ตามสัดส่วนและความรุนแรงของสาธารณภัยที่เกิดขึ้น ในส่วนการปฏิบัติของกระทรวงอื่น โดยเฉพาะกระทรวงกลาโหมก็มีการกำหนดหน่วยทหารในการ รับผิดชอบบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละพื้นที่ชัดเจนเช่นกัน ดังนั้นปัญหาและอุปสรรคในการ ปฏิบัติงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยคงมิได้เกิดจากการระบุนหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบ อีกต่อไป แต่คงเป็นความเข้าใจและการปฏิบัติที่ประสานสอดคล้องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน ห้วงเวลาและพื้นที่วิกฤติ แนวทางการบูรณาการหน่วยงานต่างๆจึงควรเป็นการชักจูงการปฏิบัติ ร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในทุกสาธารณภัยที่สามารถเกิดขึ้นได้พื้นที่ตั้งแต่ยามปกติ

คำถาม ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัย ให้แก่หน่วยทหาร

คำตอบ ในบางสถานการณ์การแบ่งพื้นที่ระหว่างหน่วยทหารในการบรรเทาสาธารณภัยอาจทำ ให้เราสับสน โดยเฉพาะสาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีอาณาเขตกว้างขวางและมีหน่วยงานเข้า ปฏิบัติงานหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งความสับสนดังกล่าวจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานของหน่วยทหารลดลง ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนของประชาชน ดังเช่น สถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่จังหวัดอุษุธรยา เมื่อปี พ.ศ.2554 โดยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็น พื้นที่ในความรับผิดชอบของกองทัพภาคที่ 1 โดย จังหวัดทหารบกสระบุรี สำหรับการแบ่งพื้นที่ ความรับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่จังหวัดอุษุธรยาของหน่วยทหาร ประกอบด้วย หน่วยจากกรมสรรพาวุธทหารบก หน่วยจากกองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์ และหน่วยจาก หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ ผลการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ในแต่ละ ห้วงเวลา ให้ความสำคัญในการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อหน่วยตามสายการบังคับบัญชาของ ตน ส่งผลให้การบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดอุษุธรยาโดยเฉพาะพื้นที่รอยต่อระหว่างหน่วยได้รับความ ช่วยเหลือล่าช้ากว่าพื้นที่อื่น และบางพื้นที่ได้รับความช่วยเหลือช้าซ้อนจากมูลนิธิ ภาคเอกชนอื่น หรือการได้รับความช่วยเหลือไม่ตรงต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถดำเนินการแก้ไขได้หากมีการบริหารจัดการข้อมูลและการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารจากการปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ ระหว่างหน่วยที่เข้าปฏิบัติงาน และนำข้อมูล เหล่านี้มาบูรณาการเพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์ในการบริหารทรัพยากรของหน่วยทหารในพื้นที่ จะส่งผลปฏิบัติงานของหน่วยทหารมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

คำถาม ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากกำหนดให้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานระหว่างจังหวัดกับหน่วยทหารที่เข้าไปปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยเพราะเหตุใด

คำตอบ เห็นด้วย ในกรณีเทียบเคียงกับงานการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญของกองทัพบก ซึ่งตามระเบียบกองทัพบกว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ พ.ศ. 2546 มีหลักการและแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยมอบหมายให้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกซึ่งเป็นหน่วยประจำพื้นที่ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในสังกัดกองทัพบกในพื้นที่รับผิดชอบของมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกนั้นดำเนินการรักษาความปลอดภัยให้กับบุคคลสำคัญ ที่ผ่านมากการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวค่อนข้างมีประสิทธิภาพและสามารถกำหนด การใช้ทรัพยากรของหน่วยทหารในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ดังนั้นหากนำแนวทางหรือหลักการในการจัดกองอำนาจการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญมาประยุกต์ใช้ในกิจการสาธารณภัยซึ่งมีลักษณะของการปฏิบัติงานใกล้เคียงกัน น่าจะดำเนินการได้และก่อให้เกิดประโยชน์เช่นกัน สำหรับหน่วยงานที่เหมาะสม ควรกำหนดให้มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกซึ่งอยู่ในคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการในคราวเดียว

ผนวก ง

ข้อมูลสัมภาษณ์ พันโท จิรโรจน์ รูปเทียนรัตน์

ผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 1 รักษาพระองค์

คำถาม ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยให้แก่หน่วยทหาร

คำตอบ การกำหนดพื้นที่รับผิดชอบให้กับหน่วยในการบรรเทาสาธารณภัยอย่างที่ได้อำหนดไว้ในแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมในปัจจุบันเป็นแนวทางที่ดี เนื่องจากหน่วยสามารถวิเคราะห์แนวโน้มของการเกิดสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างตรงไปตรงมาและนำไปสู่การเตรียมการในการบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างมีความพร้อม ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดสาธารณภัย ทั้งนี้ลักษณะของการเกิดสาธารณภัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1. สาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และมักเกิดขึ้นในพื้นที่และห้วงระยะเวลาเดิม สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง ภัยหนาว เป็นต้น และ 2. สาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า เช่น อัคคีภัย แผ่นดินไหว ภัยจากคลื่นสึนามิ เป็นต้น ซึ่งลักษณะของการเกิดสาธารณภัยทั้ง 2 ลักษณะ หน่วยสามารถเตรียมความพร้อมได้ตั้งแต่ก่อนเกิดภัยโดยเฉพาะการเตรียมกำลังภาคประชาชนเพื่อการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย การแจ้งเตือนและการเตรียมแผนงาน การเตรียมการในการระดมอุปกรณ์ เครื่องมือ เพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงการร่วมซักซ้อมแผนการบรรเทาสาธารณภัยกับหน่วยงานและภาคประชาชนในพื้นที่ และนอกจากการเตรียมการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแล้ว การปฏิบัติงานของหน่วยทหารยังเกิดความชัดเจนต่อพื้นที่ที่ต้องเข้าดำเนินการ ไม่ซ้ำซ้อน

จากผลการดำเนินงานในห้วงที่ผ่านมาข้อเสนอแนะบางประการซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดของแต่ละหน่วยกล่าวคือ. หน่วยไม่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการบรรเทาสาธารณภัยต่อสาธารณภัยบางประเภท เช่น เรือ สำหรับการบรรเทาสาธารณภัยในห้วงเวลาที่เกิดอุทกภัย หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสำหรับสาธารณภัยบางประเภท เช่น ภัยที่เกิดจากสารเคมี ดังนั้นถึงแม้หน่วยจะสามารถจัดกำลังพลเข้าปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วแต่ไม่สามารถดำเนินการอะไรได้อย่างเป็นรูปธรรมแนวทางในการดำเนินงานบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยต้องงานสาธารณภัยที่มีข้อจำกัดเหล่านี้ จึงเป็นลักษณะของการเตรียมการประสานการปฏิบัติกับหน่วยเหนือ หน่วยข้างเคียงและส่วนราชการพลเรือนที่มีขีดความสามารถตั้งแต่ก่อนเกิดภัย เพื่อลดระยะเวลาในการประสานเมื่อสาธารณภัย

เกิดขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะต่อแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว กองทัพบกควรสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ในการบรรเทาสาธารณภัยบางประเภทให้กับหน่วย ซึ่งอาจเป็นเครื่องมือ อุปกรณ์สำหรับการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในพื้นที่ของหน่วย

คำถาม ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าปฏิบัติงานของหน่วยทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีหรือไม่และควรแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไร

คำตอบ ข้อขัดข้องในระหว่างการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยที่เด่นชัดคือการประสานงานกับส่วนราชการพลเรือนในห้วงเวลาวิกฤติ ซึ่งหน่วยต้องดำเนินการประสานงานกับส่วนราชการพลเรือนที่รับผิดชอบพื้นที่หลัก โดยเฉพาะในห้วงเวลาวิกฤติหัวหน้าส่วนราชการที่รับผิดชอบพื้นที่ต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีภาระงานหลายประเภท และต้องรับการประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากมาย ดังนั้นในห้วงเวลาวิกฤติการประสานงานมักเป็นไปอย่างรีบเร่ง ซึ่งอาจส่งผลให้รายละเอียดในการปฏิบัติบางประการขาดความรอบคอบ ดังนั้นกองทัพบกควรกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับหน่วยเพื่อให้การปฏิบัติงานการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สำหรับปัญหาและอุปสรรคอื่นๆหน่วยเห็นว่าสามารถป้องกันได้หากหน่วยมีการวางแผน การเตรียมการที่ครอบคลุมตั้งแต่ระยะก่อนเกิดสาธารณภัย

คำถาม ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากกำหนดให้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานระหว่างจังหวัดกับหน่วยทหารที่เข้าไปปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัย เพราะเหตุใด

คำตอบ เห็นด้วย โดยหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกควรทำหน้าที่ ประสานงานและอำนวยความสะดวกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย เช่น ข้อมูลที่จำเป็นต่อการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยในพื้นที่รับผิดชอบ การประสานงานเพื่อรับการสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆให้กับหน่วยจากส่วนราชการพลเรือน มูลนิธิภาคเอกชนต่างๆ สำหรับการบังคับบัญชาหน่วยมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยที่ต้องปฏิบัติกรในการบรรเทาสาธารณภัยกับหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจึงควรเป็นลักษณะของการประสานงาน

ผนวก จ

ข้อมูลสัมภาษณ์ พันโท วิริยะ รุจิวิชัยกุล ผู้บังคับกองพันทหารช่างที่ 401

คำถาม ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยให้แก่หน่วยทหาร

คำตอบ มีความเหมาะสม เนื่องจากหน่วยจะสามารถเตรียมการประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการซักซ้อมการปฏิบัติร่วมกัน การปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยหากมีความต่อเนื่องจะก่อให้เกิดประสบการณ์ในการดำเนินงานร่วมกัน และก่อให้เกิดการพัฒนาแผนงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ

คำถาม ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าปฏิบัติงานของหน่วยทหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีหรือไม่และควรแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไร

คำตอบ ในปัจจุบันถือว่ายังไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าปฏิบัติงานของหน่วยกองพันทหารช่างที่ 401 แต่ประการใด เนื่องจากหน่วยมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ได้รับการบรรจุ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ได้ อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ หน่วยทหารที่รับผิดชอบอาจขาดความพร้อมโดยเฉพาะหน่วยทหารที่มีได้รับการบรรจุเครื่องมือ อุปกรณ์เหมือนหน่วยทหารช่าง ซึ่งหน่วยมักได้รับการสั่งการหรือประสานให้ไปปฏิบัติงานสนับสนุนหน่วยทหารอื่นๆในการบรรเทาสาธารณภัยอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นปัญหาจึงมักเกิดขึ้นสำหรับสาธารณภัยที่ครอบคลุมพื้นที่กว้าง กองพันทหารช่างที่ 402 ไม่สามารถตอบสนองหรือสนับสนุนหน่วยทหารได้ทุกหน่วยที่ขอรับการสนับสนุน แนวทางการแก้ไข กองทัพบกควรสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วย เพื่อให้หน่วยสามารถเข้าปฏิบัติงานบรรเทา สาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบได้ในขั้นต้นในห้วงเวลาเร่งด่วน โดยอาจพิจารณาจากเหตุการณ์ที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรืองานที่ต้องหน่วยต้องดำเนินการเป็นประจำ ซึ่งแต่ละหน่วยอาจมีความต้องการแตกต่างกัน

คำถาม ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากกำหนดให้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานระหว่างจังหวัดกับหน่วยทหารที่เข้าไปปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัย เพราะเหตุใด

คำตอบ เห็นด้วย เนื่องจากการปฏิบัติงานในการสนับสนุนหน่วยทหารอื่นๆต่อการบรรเทาสาธารณภัยนอกเขตพื้นที่รับผิดชอบ มักประสบปัญหาในเรื่องข้อมูลที่เป็นทั้งทางด้านการปฏิบัติการและด้านการปฏิบัติงาน หากมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานจะเป็นการลดภาระทางธุรการของหน่วย และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยเพิ่มมากขึ้น

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ พลตรี เมธี พยอมหอม

วัน เดือน ปี เกิด 3 ธันวาคม 2501

การศึกษา

ในประเทศ

ปริญญาตรี วทบ. (ทบ.) รร.นายร้อย จปร.	พ.ศ. 2524
หลักสูตรสงครามทุนระเบิด รุ่นที่ 12	พ.ศ. 2525
หลักสูตรชั้นนายร้อย เหล่า ช. รุ่นที่ 51	พ.ศ. 2525
หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่า ช. รุ่นที่ 29	พ.ศ. 2531
หลักสูตรหลักประจำ ชุดที่ 69 รร.สธ.ทบ.สบส.	พ.ศ. 2533
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (หลักสูตรการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน รุ่นที่ 7)	พ.ศ. 2546

ประวัติการทำงานโดยย่อ

ผู้บังคับหมวดก่อสร้างทั่วไป กองพันทหารช่างที่ 112 กรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์	พ.ศ. 2525
ผู้บังคับกองร้อยทหารช่างก่อสร้าง กองพันทหารช่างที่ 112 กรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์	พ.ศ. 2533
นายทหารยุทธการและการฝึก กองพันทหารช่างที่ 112 กรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์	พ.ศ. 2536
ผู้บังคับกองพันทหารช่างที่ 112 กรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์	พ.ศ. 2542
รองผู้บังคับการกรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์	พ.ศ. 2545
ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกราชบุรี	พ.ศ. 2550
เสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 15	พ.ศ. 2552
รองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกราชบุรี	พ.ศ. 2554
รองผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15	พ.ศ. 2555
ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก	พ.ศ. 2556

ตำแหน่งราชการพิเศษ

ราชองครักษ์เวร

พ.ศ. 2542 ถึง ปัจจุบัน

นายทหารพิเศษประจำกรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์

พ.ศ. 2557

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การทหาร

เรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทของ มณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก
ในการบรรเทาสาธารณภัย

ผู้วิจัย พลตรี เมธี พยอมหอม

หลักสูตร วปอ.

รุ่นที่ 56

ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สาธารณภัยมีแนวโน้มที่จะทวีความถี่ของการเกิดและมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันประเทศไทยได้มีการพัฒนาก้าวหน้าและความเจริญในทุกๆด้าน ส่งผลให้สาธารณภัยที่เกิดขึ้นมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นเช่นกัน ถึงแม้ประเทศไทยจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเผชิญต่อสาธารณภัยต่างๆได้ แต่หากได้มีการกำหนดวิธีการป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้สามารถลดความรุนแรงและลดความสูญเสียอันเนื่องมาจากสาธารณภัยที่มีต่อประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยได้เช่นกัน

การกำหนดวิธีการป้องกันที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือการเตรียมการและเตรียมความพร้อมขององค์กรต่างๆทั้งส่วนราชการและภาคเอกชน โดยทุกองค์กร/หน่วยงานต้องตระหนักและเห็นความสำคัญ และยึดถือเป็นหน้าที่ที่ต้องร่วมมือในการดำเนินการ เนื่องจากความสำเร็จของงานในกิจการสาธารณภัยเกิดจากการปฏิบัติงานในลักษณะร่วมมือและบูรณาการทรัพยากร จิตความสามารถจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มากกว่าการดำเนินงานแต่เพียงลำพังโดยหน่วยงานเดียว

ปัจจุบันการปฏิบัติงานของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีบทบาท 2 ประการคือ การทำหน้าที่กลั่นกรอง ให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด อันเนื่องจากผู้บัญชาการมณฑลทหารบกและผู้บังคับการจังหวัดทหารบกมีสถานะเป็นคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เป็นไปตามพระราชบัญญัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และการจัดกำลังพลยุทโธปกรณ์ของหน่วยสนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดในการบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554

กรณีเหตุการณ์ภูเขาหินถล่มในพื้นที่สัมปทานของโรงโม่หินเพชรสมุทรในจังหวัดเพชรบุรีเมื่อวันที่ 3 มิ.ย.56 ในที่เกิดเหตุคนงานโรงโม่หินถูกหินถล่มทับจำนวน 4 รายพร้อมรถแบคโฮ โดย 3 รายเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ และ บาดเจ็บ 1 ราย มณฑลทหารบกที่ 15 ได้รับ

มอบหมายให้ปฏิบัติงานในการสนับสนุนส่วนราชการที่รับผิดชอบ ดังนั้นมณฑลทหารบกที่ 15 จึงได้จัดตั้ง ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 15 พร้อมทั้งจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์เข้าช่วยเหลือร่วมกับหน่วยทหารและองค์กร มูลนิธิภาคเอกชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง โดยดำเนินการเข้าคลี่คลายสถานการณ์เร่งด่วนเพื่อค้นหาผู้รอดชีวิตและช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในสถานการณ์เฉพาะหน้า รวมถึงสนับสนุนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ (ใช้เวลาปฏิบัติการรวม 5 วัน)

ทั้งนี้ภายหลังการปฏิบัติการกิจในเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งในห้วงเวลานั้น ดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 15 ปฏิบัติหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งในการอำนวยความสะดวก บรรเทาสาธารณภัยในห้วงเวลาวิกฤติ ได้สรุปบททวนแนวทางการปฏิบัติงานและปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ จากการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำไปสู่การพัฒนาวิธีการของกองทัพบกต่อการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในอนาคต ซึ่งผลการสรุปบททวนของหน่วยมณฑลทหารบกที่ 15 ประการหนึ่งคือ ความจำเป็นที่กองทัพบกต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยทหารในการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย ณ พื้นที่สาธารณภัย เนื่องจากทิศทางกระบวนงานของหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานขาดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติการ

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาถึง บทบาทของมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัยเมื่อเกิดภัยพิบัติ และวิเคราะห์ถึงบทบาทหน่วยทหารในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 โครงสร้างการจัดส่วนราชการพลเรือนและประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผลการวิจัยจะนำมาซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกองทัพบกต่องานการบรรเทาสาธารณภัยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ในการบรรเทาสาธารณภัย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง บทบาทของมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ต่อการบรรเทาสาธารณภัย ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ต่อหน่วยทหารที่เข้าร่วมบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่วิกฤติ เชื่อมโยงส่วนราชการพลเรือนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัย โดยศึกษาบทเรียนจากกรณีเหตุการณ์ภูเขาหินถล่ม ณ โรงโมหิน อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี เมื่อ 3 มิ.ย.56

2. เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการกิจการบรรเทาสาธารณภัยประกอบด้วย ส่วนราชการทหารที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาสาธารณภัย ส่วนราชการพลเรือนรวมถึงภาคเอกชนต่างๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาถึง แนวคิด กฎหมาย ทฤษฎี กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งศึกษาโดยการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย จากนั้นนำผลการศึกษาค้นคว้าและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เรียบเรียง เพื่อให้ได้ข้อสรุปถึงแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยทำให้ทราบว่า

1. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น มีกฎหมายและหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550

1.2 หน่วยงานรับผิดชอบหลักคือกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

1.3 แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงานหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.3.1 แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 โดยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบดำเนินการและขับเคลื่อนแผนงานนำไปสู่การปฏิบัติ มีสาระที่สำคัญคือการกำหนดระดับความรุนแรงของสาธารณภัย 4 ระดับและกำหนดผู้รับผิดชอบดำเนินงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ	ลักษณะความรุนแรง	ผู้รับผิดชอบ
1	สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไปหรือมีขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการท้องถิ่น/ผู้อำนวยการอำเภอ
2	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด
3	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวาง หรือสาธารณภัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรืออุปกรณ์พิเศษ	ผู้อำนวยการกลางหรือผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเข้าควบคุมสถานการณ์
4	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงยิ่ง	นายกรัฐมนตรีหรือ รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

1.3.2 แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554 โดยกระทรวงกลาโหม เป็นหน่วยงานหลัก ขับเคลื่อนแผนงานนำไปสู่การปฏิบัติ มีสาระที่สำคัญคือการแบ่งมอบพื้นที่ในการบรรเทาสาธารณภัยให้กับหน่วยทหารในสังกัดกระทรวงกลาโหม ครอบคลุมพื้นที่ทางบกและทางน้ำทั่วราชอาณาจักรไทย

1.4 โครงสร้างการจัดองค์กรของกองทัพบก แบ่งพื้นที่การปกครองทางทหาร เป็น 4 กองทัพภาค โดยมีหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกองทัพภาคทำหน้าที่ปกครองพื้นที่ทางทหารรวม 35 หน่วย ครอบคลุมพื้นที่ 76 จังหวัดทั่วราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกมีภารกิจที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ การบังคับบัญชา กำลังประจำถิ่นของกองทัพ ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด การรักษาความสงบเรียบร้อย รวมทั้ง การศาลทหาร การคดี และการเรือนจำ การดำเนินการระดมสรรพกำลัง การสนับสนุน หน่วยทหารที่อยู่ในพื้นที่ และการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จ เพื่อรักษาความสงบภายในและการป้องกันประเทศ โดยภารกิจทั้งปวง หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกจะดำเนินการในเขตพื้นที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 และ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพบก กองทัพไทย กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2552

2. ผลการสัมฤทธิ์ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยแบ่งประเภทผู้ที่เข้าทำการสัมฤทธิ์ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บัญชาการหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก ผู้บังคับหน่วยทหารที่ได้รับการแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัยตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมและศึกษาจากบทสัมฤทธิ์ร่องอริบติกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยผู้ที่ให้สัมฤทธิ์ต่างมีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่แตกต่างกัน สรุปดังนี้

2.1 หน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยมีเครื่องมือและยานพาหนะ รวมถึงอุปกรณ์ที่จำเป็นไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งได้เสนอแนวทางแก้ไขที่น่าสนใจคือการบูรณาการเครื่องมือจากหน่วยงานภาครัฐอื่นๆหรือภาคเอกชน มูลนิธิต่างๆ สนับสนุนหน่วยทหารที่มีกำลังพลพร้อมปฏิบัติการ

2.2 งานการบรรเทาสาธารณภัยบางประเภท จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะร่วมปฏิบัติการหรือให้คำแนะนำ ดังนั้นควรกำหนดแผนการใช้หน่วยทหารให้มีความเหมาะสมต่อสาธารณภัยที่เกิดขึ้น โดยอาจสมทบกำลังจากหน่วยทหารอื่นๆเป็นกำลังเสริมการปฏิบัติได้ตามแต่กรณี

2.3 สำหรับการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยที่มีหน่วยทหารหลายหน่วยเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่เดียวกัน มักเกิดความสับสนในการดำเนินงานและการแบ่งมอบหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนั้นควรมีหน่วยทหารทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานระหว่างส่วนราชการพลเรือนที่รับผิดชอบกับหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงาน เพื่อให้ทิศทางการดำเนินงานของหน่วยทหารเป็นไปในทิศทางเดียวกันและก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและการบูรณาการร่วมกันในการปฏิบัติงาน

2.4 การดำเนินงานของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัยประสบปัญหา กำลังพลไม่เพียงพอ หากแต่มีโครงสร้างการจัดหน่วยที่เอื้อต่อการบรรเทาสาธารณภัย หากหน่วยได้รับการบรรจุอัตรา กำลังพลและอุปกรณ์เพิ่มเติมจะส่งผลให้การปฏิบัติงานในการบรรเทาสาธารณภัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก เป็นหน่วยทหารของกองทัพบกที่มีความเหมาะสมในการอำนวยความสะดวกและประสานงานระหว่างหน่วยทหารที่มาสนับสนุนกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ประสบภัย เนื่องจากบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในยามปกติ เป็นการประสานงานกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยฉบับนี้ยังได้พบข้อสรุปถึงความเหมาะสมในประเด็นอื่นๆเพิ่มเติม ดังนี้

1. บทบาทของผู้บัญชาการมณฑลทหารบกหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารบกตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 จะทำหน้าที่ รองประธานกรรมการในคณะกรรมการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อภารกิจในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในขอบเขตในพื้นที่จังหวัดที่รับผิดชอบ

2. หน่วยทหารที่เข้ามาปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบตามที่ได้รับ การแบ่งมอบในแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม มีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารบกซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และเป็นผู้ดำเนินการในข้อตกลงร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้อำนาจการจังหวัด จึงควรมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกและประสานงาน

หน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานในระหว่างการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงานและลดความสับสน

3. การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านเครื่องจักรกล อุปกรณ์และยานพาหนะที่มีความจำเป็นในการบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานพลเรือนและทหารยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้นศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก ควรทำหน้าที่เป็นผู้แทนหน่วยทหารประสานงานกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เชื่อมโยงฐานข้อมูลดังกล่าวกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด โดยสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ขั้นการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (ก่อนเกิดภัย) หรือตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557

4. มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกมีโครงสร้างหน่วยงานภายในหลายหน่วยงานที่มีขีดความสามารถต่อการดำเนินงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ ดังนั้นการเพิ่มเติมขีดความสามารถให้กับหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกโดยการบรรจุกำลังพลเพิ่มขึ้นและจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละประเภท กองทัพบกและกระทรวงกลาโหมจะมีหน่วยงานชุดปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยฉุกเฉิน (Emergency Response Team : ERT) ซึ่งจะเป็นการเสริมการปฏิบัติของหน่วยงานหลัก (ชุดกู้ภัยของหน่วยงานท้องถิ่น สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด มูลนิธิต่างๆในภาคเอกชน) มีพื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศและเป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557 รวมทั้งเป็นการตอบสนองแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2554

5. การบริหารจัดการหลังเกิดภัยหรือการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังสาธารณภัยยุติ มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกดำเนินการในบทบาทของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยระดับจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ทำหน้าที่ตรวจสอบความเสียหายและกลั่นกรองการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ข้อเสนอแนะ

1. บทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกที่ปรากฏในแผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2554 ยังคงจำกัดเพียงหน้าที่ในการจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ สนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เข้าปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบเท่านั้น บทบาทในการทำหน้าที่เป็นหน่วยงานอำนาจการและประสานงานระหว่างหน่วยทหารที่เข้าปฏิบัติงานกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ยังไม่ได้ระบุไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพบกเพิ่มเติมบทบาทของหน่วยมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกในการทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งจะ

ส่งผลให้การปฏิบัติงานสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยทหารในสังกัด
กระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพควรจัดชุดปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยฉุกเฉิน
(Emergency Response Team) สำหรับสาธารณภัยประเภทต่างๆที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศ
ไทย เพื่อเสริมการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และองค์กรภาคเอกชน เช่น
มูลนิธิ เป็นต้น โดยมอบหมายให้มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกซึ่งเป็นหน่วยทหารประจำ
พื้นที่รับผิดชอบ ด้วยการขยายหน่วยในอัตราจาก กองร้อยมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก เป็น
กองพันมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบก และจัดหายุทธโศปกรณ์ในการบรรเทาสาธารณภัยเท่าที่
จำเป็นให้กับหน่วย